

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΛΕΞ. ΔΗΜΑΡΑ

ΓΛΩΣΣ

1930

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΝΙΚΟΛ. Σ. ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΡΩΤΗ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
Γ. Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΘΗΝΑ

ΕΡΕΤΗΡΗΤΟΡΙΑ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΡΕΤΗΡΗΤΟΡΙΑ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ
ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ

ΥΠΟ
ΝΙΚΟΛ. ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

1920 2^ο τερο σκοπό, 6

Kinder 88

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ φυλλάδιο, ποὺ ἔβγαλε τὸ Ὑπουργεῖο γιὰ τὴ «Γραμματικὴ διδασκαλία τῶν τριῶν πρώτων τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου» καὶ τὸ ἄλλο ποὺ θὰ βγάλῃ γιὰ τὴν Ἑτάρτη, δὲν εἶναι σωστὴ Γραμματικὴ, ἀλλὰ ὁδηγίες—ὁδηγίες πρακτικὲς καὶ χρήσιμες — γιὰ τὴ διδασκαλία τῆς· ἐπειδὴ ἡμεῖς πιστεύομε ὅτι μ' αὐτὲς μόνες οἱ δασκάλοι δὲ θὰ μποροῦν νὰ κάνουν συστηματικὴ διδασκαλίαν τῆς Γραμματικῆς, γι' αὐτὸ συντάξαμε τὴ συστηματικὴ αὐτὴ Γραμματικὴ, γιὰ νὰ ἔχῃ ὁ δάσκαλος τὸ βοήθῃ καὶ σύντροφο καὶ ὁδηγό, ποὺ θὰ του εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴ διδασκαλίαν·

1ον) Γιατί τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ εἶναι γραμμμένο, ὅχι μόνο σύμφωνα με τὴς ἐπίσημες τοῦ Ὑπουργείου ὁδηγίες, ἀλλὰ καὶ σύμφωνα με τὰ Β. Δ. τοῦ 1919—1920, ποὺ ἐκανόνισαν τὴν ὕλη, ποὺ πρέπει νὰ διδασχτῇ σὲ κάθε τάξῃ τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου ἀπὸ τὴν Α' ὡς τὴν Ε' τάξῃ·

2ον) Γιατί ὁδηγᾷ τὸ δάσκαλο καὶ τοῦ δείχνει τί πρέπει νὰ διδάξῃ σὲ κάθε τάξῃ—σύμφωνα με τὸ ἐπίσημο πρόγραμμα — γιατί ὅσα θὰ διδασχτοῦν στὶς τρεῖς πρώτες τάξεις εἶναι τυπωμένα με κυρτὰ στοιχεία, ὅσα θὰ διδασχτοῦν στὴ Δ' τάξῃ ἔχουν ἕναν ἀστερίσκο καὶ ὅσα στὴν Ε' δύο ἀστερίσκους·

3ον) Γιατί εἶναι γραμμμένο σύμφωνα με τὴς ὑποδείξεις τῆς παιδαγωγικῆς καὶ ἑξηγᾷς κάθε νέο γραμματικὸ ὅρο, κ' ἔτσι δὲ θὰ τὸν λείῃ ὁ μαθητῆς χωρὶς νὰ τὸν καταλαβαίνει·

4ον) Γιατί ἔχει ὅλους τοὺς κανόνες, ποὺ χρειάζονται, ἀπλοῦς καὶ σύντομους καὶ στὴ γλῶσσα πρὸ πάντων τοῦ μαθητοῦ·

5ον) Γιατ' εἶναι σύντομο καὶ μοιρασμένο σὲ κεφάλαια, τὰ κεφάλαια σὲ ἐνότητες καὶ οἱ ἐνότητες σὲ μικρότερα κομμάτια, ὅπως πρέπει καὶ νὰ προχωρᾷ ἡ διδασκαλία·

6ον) Γιατί θὰ γλυτώνῃ τὸ δάσκαλο ἀπὸ κουραστικὴ προετοιμασία, ποὺ εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κάνῃ, γιὰ νὰ διδάξῃ, ὅτι τὸ πρόγραμμα καὶ οἱ ὁδηγίες ζητοῦνε. Θ' ἀπαλλαχτῇ δηλαδὴ ἀπὸ τὸν κόπο νὰ γράφῃ αὐτὸς γραμματικὴ, ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχῃ, καὶ πόσο λίγοι θὰ τὸ κάνουν αὐτὸ με ἐπιτυχία! Ὁχι· γιατί τοὺς λείπει ἡ θέλησις ἢ ἡ δύναμις, ἀλλὰ γιατί θὰ τοὺς λείπῃ ὁ καιρὸς καὶ τὰ μέσα·

7ον) Γιατί θὰ τὸν γλυτώνῃ ἀπὸ τὸν κόπο ὕστερ' ἀπὸ κάθε κανόνα νὰ ὑποχρεώῃ τοὺς μαθητὰς νὰ κρατοῦνε σημειώσεις — σημειώσεις πάντ' ἀτελεῖς καὶ πάντα γεμάτες λάθη—ἢ νὰ τοὺς ὑπαγορεύῃ ὁ ἴδιος τοὺς κανόνες—κόπος καὶ χρόνος χαμένος!..

Ἄλλ' ἐκτὸς ἀπ' αὐτά, βλέποντας σὲ μακρότερο σκοπὸ, ἀκολουθήσαμε

τὴν τάξη καὶ τὴν οἰκονομία τῆς ὕλης, ποῦ ἔχει ἡ Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας, γιὰ νὰ βρισκῶνται εὐκόλα οἱ ὁμοιότητες καὶ οἱ διαφορὲς καὶ γιὰ νὰ ἴδῃ ἀκόμη ὁ δάσκαλος τοῦ Ἑλληνικοῦ σχολείου τὸ θεμέλιο τῆς ὁμιλουμένης—τὰ γνωστά, «τὰς προσλαμβάνουσας παραστάσεις», ποῦ θὰ στηρίξῃ τὸ νέο γιὰ τοὺς μαθητὰς σπιτικό τῆς ἀρχαίας—τ' ἀγνωστά.

Ἐδῶ θεωροῦμ' ἐπὶκαιρο νὰ δηλώσουμε ὅτι παραδεχτήκαμε ἀσυζήτητα, ὅσα ὑποδείχνουν οἱ ὁδηγίες, ἔχι γιὰτὶ δὲ διαφωνοῦμε σὲ μερικὰ—τίς δικές μας γνώμες γιὰ πολλοὺς σχηματισμούς, τὴν ὀρθογραφία κλπ., θὰ τίς διατυπώσωμε στὴ μεγάλη Γραμματικὴ τῆς ὁμιλουμένης, ποῦ ἔχομ' ἀρχίσει νὰ γράφωμε—ἀλλὰ τίς δεχτήκαμε γιὰτὶ δίνουν ἐπὶ τέλους στὴ γλῶσσ' αὐτῇ, ποῦ καθένας τὴν ἔγραφε καὶ τὴ γράφει ὅπως θέλει, κάποια ἐνότητα, κάποια μορφή—τὴ μέση καὶ σωστὴ μορφή, ποῦ ξεφεύγει ἀπ' τίς ἀκρότητες τοῦ καλλιαισμοῦ—ἀκρότητες ποῦ τόσο ζημιώνουν τὸν ἀγῶνα τῆς δημοτικῆς—καὶ χρησιμεύει σὰν μιὰ προβαθμίδα στὴν καθαρεύουσα—τὴ γλῶσσα τὴν ἐπίσημη, τὴ γλῶσσα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν σχολείων τῆς Μ. καὶ Α. Ἐκπαιδεύσεως. Δὲν ἔξερω, δὲ θέλω νὰ ἐξετάσω τώρα, ἂν ἡ γλῶσσ' αὐτὴ πρέπει νὰ μείνῃ στὰ Δημοτικὰ σχολεῖα· ἕνα μόνον θέλω νὰ πῶ, πῶς ἐγὼ ποῦ μεταχειρίστηκα, σὰν δημοσιογράφος, σὰν συγγραφεὺς βιβλίων καὶ σὰν λογοτέχνης ὅλες τίς βαθμίδες τῆς Ἑλληνικῆς, ἀπὸ τὴν ἀρχαία ὥς τὴν καθαρεύουσα καὶ τὴν ὁμιλουμένην, εἶδα πῶς ἡ νέα γλῶσσα ἔχει τόσες χάρες, τόση δύναμις καὶ πλαστικότητα καὶ ζωὴ—τὸ ἀποδείχνουν καὶ τ' ἀτίμητα τῶν δημοτικῶν μας τραγουδιῶν πετράδια, ἡ σύγχρονη ποίησις, τὸ διήγημα καὶ τ' ἄλλα εἶδη τῆς λογοτεχνικῆς δημιουργίας—ποῦ πρέπει καὶ ἀξίζει νὰ μελετηθῇ καὶ νὰ καθαρισθῇ, ποῦ πρέπει νὰ προσφέρουν ὅλοι ὅσοι μποροῦν τὰ φῶτά τους γιὰ νὰ ἀποκτήσῃ μιὰ ὀριστική, μιὰ πανελλήνια μορφή τῆς γλῶσσας, ποῦ μᾶς ἀνοίξε τὰ μᾶτια σὲς πρώτες, ἀλλ' ἀληθινότητες εἰκόνες τῆς ζωῆς, ποῦ μᾶς ἔμαθε τὰ πρώτα ἄγια καὶ ἱερὰ ὀνόματα: πατρίδα, μάνα, πατέρα, ποῦ ἐστήριξε τὰ πρώτ' αἶμα βήματα, ποῦ μᾶς ἐδουλόγησε μὲ τὰ πρώτα παιδικὰ ὄνειρα—τὴ γλῶσσα ποῦ συνδέεται τέλος μὲ τὴν ἀληθινὴν μας ζωὴν, μὲ τὴν καρδιά μας, μὲ τὴ μύνη μας, μὲ τὸ παιδί μας, μὲ τὸν ἑρωτὰ μας. . .

Μὲ τὴν ἰδέα ὅτι βάζω κ' ἐγὼ ἕνα μικρὸ λιθάρι, γιὰ τὸ ὥραιο σπιτικό, ποῦ οἱ διανοούμενοι πρέπει νὰ ἔχτισουν στὴ νέα γλῶσσα, βγάζω τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ περιμένοντας ἄλλοι καλύτεροί μου νὰ γράφουν κάτι καλύτερο. . .

Ἀθήνα, Μᾶης 1920

Δ-ΘΘ ΝΙΚ. Σ. ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Λόγος

1. Λόγο λέμε την όμιλία ενός ανθρώπου με άλλον.
2. Ο λόγος γίνεται από περιόδους, από κῶλα και από προτάσεις.
3. Ο λόγος είναι ή γραφτός ή προφορικός.

2. Πρόταση

4. Πρόταση λέμε την πιο σύντομη όμιλία για ένα πράμα: π. χ. *ο τοίχος είναι άσπρος. — Τὸ δέντρο είναι ψηλό.*
5. Η πρόταση γίνεται από λέξεις, οι λέξεις από συλλαβές και οι συλλαβές από φθόγγους.

3. Λέξη

6. Λέξη είναι τὸ ὄνομα, πού ἔχει κάθε πράμα: π. χ. *πατέρας, καρδιά, νερό.*
7. Συλλαβές είναι τὰ κοιματάκια τῆς λέξεως, πού προφέρονται με ένα ξεφώνημα: π. χ. *πα-τέ-ρας, νε-ρό.*
8. Φθόγγοι είναι οι άπλές φωνές, πού άπ' αυτές γίνονται οι λέξεις: π. χ. *π-α-τ-έ-ρ-α-ς*

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Ὅρισμός τῶν γραμμάτων

9. *Γράμματα* λένε τὰ σημεῖα, ποὺ παρασταίνομε τοὺς φθόγγους, ὅταν τοὺς γράφωμε.

10. Ἡ νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἔχει τὰ ἴδια 24 γράμματα, ποὺ εἶχε καὶ ἡ ἀρχαία, μὰ ὅχι μὲ τὴν ἴδια προφορὰ· δηλαδὴ
κεφαλαῖα Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ, Φ, Χ, Ψ, Ω·
μικρὰ α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Σημ. Ἐπειδὴ τὰ γράμματα αὐτὰ δὲν εἶναι ἐπίτηδες καμωμένα γιὰ τὴ νέα γλῶσσα καὶ δὲν μποροῦν νὰ παραστήσουν ὅλους τοὺς φθόγγους τῆς νέας, ἔχει αὐτὴ καὶ μερικοὺς ἄλλους φθόγγους, ὅπως θὰ ἴδοῦμε παρακάτω.

11. Μὲ τὰ *κεφαλαῖα* γράφομε 1) τὸ πρῶτο γράμμα σὲ κάθε περίοδο 2) τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων, τῶν πόλεων, τόπων κλπ. (τὰ κύρια ὀνόματα (77).

12. Τὸ (σ)* ὅταν εἶναι στὸ τέλος γράφεται ἔτσι ς· π. γ. σεισμός.

*Στὸν κανὸν αὐτόν, ὅπως καὶ σ' ἄλλους παρακάτω, οἱ παρενθέσεις, ποὺ κλειοῦνε γράμματα ἢ καταλήξεις, φανερώνουν ὅτι ὁ διάσκαλος θὰ προφέρει αὐτὸ ποὺ εἶναι στὴν παρένθεση σὰν ἦχο καὶ ὅχι μὲ τὴν ὀνομασία τῶν ψηφίων. Ἐδῶ π. γ. θὰ 'πῇ: «τὸ σσσ ὅταν εἶναι στὸ τέλος κλπ» καὶ ὅχι «τὸ σίγμα ὅταν εἶναι στὸ τέλος κλπ».

2. Διαίρεση τῶν γραμμάτων

13. Τὰ γράμματα διαίρουνται σέ :

7 φωνήεντα : α, ε, η, ι, ο, υ, ω

καὶ 17 σύμφωνα : β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ.

Σημ. Τὸ σ προφέρεται σά ξ, ὅταν ἀκολουθοῦν τὰ σύμφωνα δ, γ, ζ-
λ, ρ, ν, ρ, ζ π. χ. ἀσβέστης, σγουρός, δυόσμος, ἀς λείψη, πές μου.
παντοῦ ἄλλου προφέρεται σάν σίγμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄.

ΦΩΝΗΕΝΤΑ ΚΑΙ ΔΙΦΘΟΓΓΟΙ

1. Διαίρεση τῶν φωνηέντων

14. Τὰ φωνήεντα διαίρουνται σέ :

βραχέα ε καὶ ω

μακρά η καὶ ιω

καὶ δίχρονα α, ε, υ.

Σημ. Στὴ νέα γλῶσσα δὲν γίνεται διάκριση στὴ προφορὰ τῶν μα-
κρῶν καὶ τῶν βραχέων φωνηέντων· γιατί ὅλα προφέρονται σὲ ἴσο
χρόνο, δηλαδὴ ὅλα προφέρονται ὅμοια.

2. Δίψηφα φωνήεντα

15. Ἡ νέα γλῶσσα ἔχει καὶ μερικά διπλὰ φωνήεντα γιὰ ἕνα φθόγγο,
δηλαδὴ **δίψηφα φωνήεντα**.

16. Τὰ δίψηφα φωνήεντα εἶναι τό :

αι = ε

ου = ου

ει,

οι,

(υι) = ι

17. Τὰ δίψηφα φωνήεντα εἶναι μακρά· τὸ αἰ καὶ οἰ ὅμως, ὅταν εἶναι
σὲ τέλος τῆς λέξεως εἶναι βραχέα· π.χ. ἀκοῦτε, τρώει, ἀλλὰ εἶμαι, ὤμω.

3. Δίφωνα φωνήεντα

18. Ἡ νέα γλῶσσα ἔχει καὶ δίφωνα φωνήεντα, δηλαδὴ φωνήεντα
διπλὰ γιὰ δύο φθόγγους.

19. Δίφωνα φωνήεντα εἶναι τό :

αυ(=αβ, αφ) : αὐριο, αὐτός.
 ευ(=εβ, εφ) : πιστεύω, εὐκολο.
 ηυ(=ηβ, ηφ) : ἡύρα.

20. Τὸ υ προφέρεται σὰ ψ ἔμπρὸς ἀπὸ τὰ σύμφωνα: π, π, τ, θ, φ, χ-σ, ξ, ψ· παντοῦ δὲ ἄλλου προφέρεται σὰ θ.

4. Δίφθογγοι

21. Δύο φωνήεντα, ὅταν προφέρονται σ' ἓνα ξεφώνημα, κάנוιν δίφθογγο.

22. Οἱ δίφθογγοι τῆς ὁμιλουμένης εἶναι·

αἶ (αι) : νεραίδα, αἰτός, ἀηδόνι, κελαηδῶ.
 εῖ (ει) : λειμόνι, ἐλεημοσύνη.
 οῖ (οι, οει, ωει) : ῥολοί, βόηθα, τὸ εἶδα, τρώει.
 ουι (ουει) : ποῦ εἶν'τος.
 αο (αω) : πέλαο, πάω.
 ουου (ωου) : τοῦ ζώου.
 αε : φάε.
 οε (ωε) : τῶε.

23. Καταχρηστικοὶ δίφθογγοι τῆς ὁμιλουμένης εἶναι τό :

ια, ιε, ιο, ιου : καρδιά, δροσιά, ποδιές, αὐριο, παιδιοῦ
 (ουε, ουα, ουο) : ἄκουε, ἄκουα, ὑπάκουος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'.

ΣΥΜΦΩΝΑ

1. Δίψηφα σύμφωνα.

24. Ἐκτὸς τῶν 17 συμφώνων (13) ἡ νέα γλῶσσα ἔχει καὶ μερικὰ **δίψηφα σύμφωνα**, δηλαδὴ διπλὰ σύμφωνα γιὰ ἓνα φθόγγο.

25. Δίψηφα σύμφωνα εἶναι τό :

μπ	:	μπαίνω, μπουμπούκι·
ντ	:	ντροπή, ντύσιμο·
γκ, γγ	:	ἄγκυρα, ἄγγελος.

2. Δίφωνα σύμφωνα.

26. Ἡ νέα γλῶσσα ἔχει καὶ **δίφωνα σύμφωνα**, δηλαδὴ σύμφωνα διπλὰ γιὰ δύο φθόγγους.

27. Δίφωνα σύμφωνα εἶναι τό :

τσ	:	ἔτσι, τσίχλα·
τζ	:	τζιτζίκας, τζάμι.

3. Διαίρεση συμφώνων.

28. Τὰ σύμφωνα κατὰ τὸν τρόπο, ποὺ ξανασαίνοντα· τὰ προφέρουμε, εἶναι :

1. **Στιγμαῖα**, γιατί προφέρονται σὲ μιὰ στιγμή μόνο :

κ, π, τ — μπ, ντ, γκ.

2. **Ἐξακολουθητικά**, γιατί μπορούμε νὰ μαζαίνουμε τὴν προφορά τους, ὅσο βαστᾷ ἡ ἀναπνοή μας :

β, γ, δ — χ, φ, θ, — λ, μ, ν, ρ — σ, ζ.

Σημ. Τὰ στιγμαῖα τὰ λένε καὶ **ἄφωνα**, τὰ δὲ εξακολουθητικὰ καὶ **ἡμίφωνα**.

29. Τὰ σύμφωνα κατὰ τὸ φύσημα τοῦ λόγου, ποὺ βγαίνει στὴν προφορά τους, εἶναι :

1. Ἠχηρά: β, γ, δ, ξ — λ, μ, ν, ρ — μπ, ντ, γκ.

2. Ἀηχα: κ, π, τ — χ, φ, θ — σ.

Σημ. Τὰ κ, π, τ γίνονται ἡχηρά, ὅταν ἔμπρὸς ἀπ' αὐτὰ εἶναι ν ἢ μ· π.χ. τὸν καιρό, μπαίνω· ἡχηρὸ γίνεται καὶ τὸ σ, ὅταν εἶναι ἔμπρὸς στὰ ἡχηρά· π. χ. σβήνω, ἄς μᾶς γράψῃ.

30. Τὰ σύμφωνα πάλι, κατὰ τὰ ὄργανα τοῦ στόματος, ποὺ τὰ σχηματίζουν, εἶναι :

1). Χειλικά: π, β, φ — μ, μπ.

2). ὀδοντικά: τ, δ, θ — σ, ξ — ντ.

3). προγλωσσικά: λ, ρ, ν — λ', ν' (ἐλιά, πανιά).

4). ὠρανικά: κ, γ, χ — γκ.

Σημ. Τὸ κ, γ, χ, γκ, ὅταν εἶναι ἔμπρὸς στὰ α, ο, ω, ου, δηλαδή σὲ κλειστὰ φωνήεντα, δὲν σχηματίζονται στὸν ὠρανίσκο, ἀλλὰ βαθύτερα πρὸς τὸ λάρυγγα καὶ γι' αὐτὸ τὰ λένε προλαρυγγικά καὶ τὰ σημειώνουν μὲ ὀξεῖα (κ', γ', χ', γκ')· π. χ. γάλα, κόρη, χῶμα, κουτάλι, χουρμαδιά, ἀγκῶνας· ἐνῶ τὰ ἴδια ἔμπρὸς σὲ ἀνοικτὰ φωνήεντα ε, ι, υ, ει εἶναι καθαρὰ ὠρανικά· π. χ. γέρος, ἄγκυρα, κερί, κῦμα, χέρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄.

ΣΥΛΛΑΒΑΙ. ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΣΥΛΛΑΒΩΝ. ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΣ

1. Συλλαβές.

31. Τῇ λέξει, ποὺ ἔχει μιὰ συλλαβὴ τὴ λέμε *μονοσύλλαβη*, τὴ λέξη ποὺ ἔχει δυὸ *δισύλλαβη*, τὴ λέξη ποὺ ἔχει τρεῖς *τρισύλλαβη*· ὅταν ἔχη περισσότερες ἀπὸ τρεῖς, τὴ λέμε *πολυσύλλαβη*· π. χ. *φῶς*, *χέ-ρι*, *ἄν-θρω-πος*, *ἀ-γρι-ο-λού-λου-δο*.

32. Σὲ κάθε λέξη τὴν τελευταία συλλαβὴ τὴ λέμε *λήγουσα*, τὴν προτελευταία *παραλήγουσα* καὶ τὴν ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν παραλήγουσα *προπαραλήγουσα*· π. χ. *μά-θη-μα*.

2. Ποσότητα τῶν συλλαβῶν.

33. Τὴ συλλαβή, ποὺ ἔχει βραχὺ φωνῆεν, τὴ λέμε *βραχεῖα*· π. χ. *δέ-μα*, *στό-μα*.

34. Τὴ συλλαβή, ποὺ ἔχει μακρὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγο, τὴ λέμε *μακρά*· π. χ. *χεῖ-μα*, *χῶ-μα*.

3. Συλλαβισμός

35. *Συλλαβισμὸς* λένε τὸν κανονικὸ χωρισμὸ τῶν λέξεων εἰς τίς συλλαβές τους· γίνεται σύμφωνα μ' αὐτοὺς τοὺς κανόνες :

1. *Δυὸ φωνήεντα*, ὅταν προφέρονται μαζί, συλλαβίζονται μαζί· π. χ. *πιά-νω*, *ἐ-λιές*, *νε-ράι-δα*, *ἀη-δο-νιοῦ*, *δου-λειά*.

2. *Ἐνα σύμφωνο*, ὅταν βρίσκεται ἀνάμεσα σὲ δυὸ φωνήεντα, χωρίζεται μὲ τὸ ἀκόλουθο φωνῆεν· π. χ. *γά-λα*, *νε-ρό*.

3. *Δύο ἢ τρία σύμφωνα*, ὅταν βρίσκονται ἀνάμεσα σὲ δυὸ φωνήεντα, χωρίζονται μὲ τὸ ἀκόλουθο φωνῆεν, ἂν ἔχομε λέξη ποὺ ν' ἀρχίζει ἀπ' αὐτά, ἄλλιῶς χωρίζονται, δηλαδὴ τὸ ἓνα χωρίζεται μὲ τὸ ἐμπρὸς φωνῆεν καὶ τὰ ἄλλα μὲ τὸ κατόπι· π. χ. *για-τρός* (τρόπος), *λί-μνη* (μνή-μα) *ἀ-στρα-πὴ* (στρατός), ἄλλὰ *ὄρ-μή*, *τάγ-μα*, *ἄν-θρω-πος*.

4. *Δυὸ ὅμοια σύμφωνα* χωρίζονται· π. χ. *ἄμ-μος*, *λάκ-κος*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄.

ΤΟΝΟΙ, ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ΤΟΝΙΣΜΟΣ

1. Τόνοι και πνεύματα

36. Σε κάθε λέξη δισύλλαβη ή πολυσύλλαβη μιὰ συλλαβὴ τὴν προφέρομε δυνατότερα ἀπὸ τὶς ἄλλες· αὐτὸ λέγεται *τόνος*.

37. Τὴ συλλαβή, ποὺ τονίζεται τὴ σημειώνομε μὲ ξεχωριστὸ σημεῖο, ποὺ λέγεται κι' αὐτὸ *τόνος*· οἱ τόνοι στὴ νέα γλῶσσα εἶναι τρεῖς· 1) ἡ *ὀξεῖα* (') π.χ. *χέρι*· 2) ἡ *βαρεῖα* (") π.χ. *καλὸ παιδί-παιδί καλό*· καὶ 3) ἡ *περισπωμένη* (·) π. χ. *χῶμα*.

38. Σε κάθε λέξη, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ φωνήεν ἢ ἀπὸ δίφθογγο, βάζομε καὶ *πνεῦμα* (ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τόνο)· τὰ πνεύματα εἶναι δύο : 1) ἡ *ψιλὴ* (·) π. χ. *ἄσπρος* καὶ 2) ἡ *δασεῖα* (·) π. χ. *ἥλιος*.

Σημ. Οἱ ἀρχαῖοι διέκριναν κατὰ τὴν προφορὰ καὶ ἐκαταλάβαιναν τὴ διαφορὰ τῶν τόνων καὶ τῶν πνευμάτων· ἐμεῖς σήμερα δὲν κάνομε καμιὰ διάκριση σ' αὐτά, ἀλλὰ μεταχειριζόμαστε τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα *ἐνεκα ἱστορικῆς ἀνάγκης* (ἱστορικὴ ὀρθογραφία). Μποροῦσαν λοιπὸν νὰ λείψουν χωρὶς καμιὰ βλάβη καὶ δυσκολία.

Ὅρθογραφικοὶ κανόνες

39. Σε κάθε λέξη ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ *υ* βάζομε *δασεῖα*· π. χ. *ὑπνος*, *ὑστερα*.

40. Τὰ δίφωνα φωνήεντα (19) παίρνουν τὸν τόνο καὶ τὸ πνεῦμα στὸ δεύτερο φωνήεν· π. χ. *αὐλή*, *εὐκόλο*.

2. Κανόνες τονισμοῦ

41. Ἡ *βραχεῖα* συλλαβὴ παίρνει *ὀξεῖα*· π. χ. *χέρι*, *πόδι*.

42. Κάθε *παραλήγουσα* παίρνει *ὀξεῖα*, ὅταν ἡ *λήγουσα* εἶναι μακρά· π. χ. *ζώνη*, *κρύβω*.

43. Ἡ προπαράληγουσα παίρνει πάντα ὀξεῖα π. χ. *ἄνθρωπος, ἀνεμόμυλος.*

44. Ἡ μακρὰ παράληγουσα παίρνει *περισπωμένη*, ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι *βραχεῖα* π. χ. *μῆλο, ὦμος, τοῖχος.*

Δὲν ἀκολουθοῦν τὸν κανόνα αὐτὸν τό : οὔτε, μήτε, εἴτε, ὥστε (γιατ' εἶναι ἀπὸ δυὸ λέξεις).

45. α') Τῇ λέξει, ὅταν ἔχη ὀξεῖα στὴ λήγουσα, τὴ λέμε *ὀξύτονη*, ὅταν στὴ παράληγουσα *παροξύτονη* καὶ ὅταν στὴν προπαράληγουσα *προπαροξύτονη*.

β') Τῇ λέξει, ὅταν ἔχη *περισπωμένη* στὴ λήγουσα, τὴ λέμε *περισπωμένη*· ὅταν ἔχη *περισπωμένη* στὴ παράληγουσα, τὴ λέμε *προπερισπωμένη*.

3. Ἄτονες λέξεις

46. Ἄτονες λέξεις εἶναι οἱ ἀκόλουθοι : ὁ, ἡ, οἱ, ὧς.

4. Ἑγκλιση τόνου.

47. Μερικὲς μικρὲς λέξεις προφέρονται τόσο στενὰ μὲ τὶς προηγούμενες λέξεις, ὥστε ἡ χάνουν τὸν τόνο τους ἢ τὸν ἀνεβάζουν στὴν προηγούμενη λέξη. Τὶς λέξεις αὐτὲς τὶς λέμε *ἐγκλιτικὲς*.

48. Ἑγκλιτικὲς λέξεις ἔχει ἡ νέα γλῶσσα μονάχα τὶς προσωπικὰς ἀντωνυμίας : *μοῦ, μέ, μᾶς-σοῦ, σέ, σᾶς-τος, τη, το-τοῦ, τῆς, τοῦ-τόν, τή(ν), τὸ—τοί, τες—τα—των, τούς, τίς, τά.*

Κανόνες τῆς ἐγκλίσεως τοῦ τόνου.

49. Οἱ ἐγκλιτικὲς λέξεις χάνουν τὸν τόνο τους, ὅταν ἡ προηγούμενη λέξη εἶναι *ὀξύτονη* ἢ *παροξύτονη* ἢ *περισπωμένη* π. χ. ὁ *γιατρός μας*, τὸ *ἀμπέλι σας*, τοῦ *παιδιοῦ σου*.

50. Οἱ ἐγκλιτικὲς λέξεις ἀνεβάζουν τὸν τόνο τους στὴν προηγούμενη λέξη (ὡς ὀξεῖα), ὅταν εἶναι *προπαροξύτονη* ἢ *προπερισπωμένη* π. χ. τὰ *πρόβάτά μας*, τὸ *μῆλό μας*.

51. Ὅταν πολλὰς ἐγκλιτικὰς λέξεις εἶναι ἡ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, τότε ἡ μιὰ παίρνει τὸν τόνο τῆς ἄλλης, κ' ἔτσι ἡ τελευταία μένει ἄτονη π. χ. *πάρε μού το, νά σου τον, ἄφησέ μάς το.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'.

ΠΑΘΗΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ*

1. *Συναίρεση.*

52. "Όταν σὲ μιὰ λέξη δυὸ φωνήεντα ἢ φωνήεν καὶ δίφθογγος ἐνώ-
νουνται σὲ ἓνα φωνήεν ἢ μιὰ δίφθογγο, αὐτὸ τὸ λένε *συναίρεση* π. χ.
(χρε-ωστῶ)—χρωστῶ, (ἀκού-ετε)—ἀκοῦτε.

2. *Κράση.*

53. α') *Κράση* λένε τὴν ἐνωση τοῦ τελικοῦ φωνήεντος ἢ τῆς δι-
φθόγγου μιᾶς λέξεως μὲ τὸ ἀρχικὸ φωνήεν ἢ τὴ δίφθογγο τῆς κατόπιν,
ὥστε οἱ δυὸ λέξεις νὰ γίνουν μία.

β') Ἡ κράση σημεῖο ἔχει τὴν *κορωνίδα* ('), ποὺ μοιάζει μὲ τὴν
ψιλὴ π. χ. (τὰ ἄλλα)—*τᾶλλα*, (τοῦ ἔδωκα)—*τοῦδωκα*, (μοῦ εἶπε)—
μοῦπε.

3. *Ἐκθλιψη.*

54. α') "Όταν ἀπὸ τὸ τέλος μιᾶς λέξεως φεύγει φωνήεν ἢ δίφθογ-
γος, τὸ λένε *ἐκθλιψη*.

β') Ἡ ἐκθλιψη σημεῖο ἔχει τὴν *ἀπόστροφον* ('), ποὺ μοιάζει μὲ
τὴν κορωνίδα π. χ. (πιάσε τον)—*πιάσ'τον*, (ἦρθε καὶ εἶπε)—*ἦρθε*
κ' εἶπε.

4. *Ἀφαίρεση.*

55. Κάποτε φεύγει τὸ ἀρχικὸ φωνήεν ἢ δίφθογγος ἀπὸ μιὰ λέξη·
αὐτὸ τὸ λένε *ἀφαίρεση* κ' ἔχει σημεῖο τὴν ἀπόστροφον π. χ. (ἐγὼ

* Εἰς τὰ παθήματα τῶν λέξεων καὶ ἐν γένει στὴν κατάταξιν τῆς ὕλης ἀκο-
λουθήσαμε τὴν οἰκονομίαν τῆς γραμματικῆς τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου, γιατί αὐτὴν
θα διδασχτῇ ὁ μαθητὴς στὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον.

ἐλεγα)—ἐγώ λεγα, (τὸ εἶπε)—τό πε, (εἰς ἐμένα)—σ' ἐμένα —'(ὦρο-
λόγι)—ρολόγι.

Σημ. Ἀλλοτε γίνεται τὸ ἐναντίο τῆς ἀφαιρέσεως, δηλαδὴ *πρόθεση*
π. χ. (τοῦτος)—ἐτοῦτος, (πῆγανος)—ἀπῆγανος.

5. Συνίζηση.

56. Ὅταν δυὸ φωνήεντα κοντὰ - κοντὰ ἢ φωνήεν καὶ δίφθογγος
προσφέρονται μ' ἓνα ξεφώνημα, σάν δίφθογγος, αὐτὸ τὸ λένε *συνίζηση*
π. χ. (ἄ-ετός) — *ἀιτός*, (ἄ-ηδόνη) — *αἠδόνη*, (βο-ήθα) — *βόηθα*,
(νέος)—*νιός*.

** 6. Συναλοιφή.

57. Ὅλα τὰ φαινόμενα αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴ λεγόμενη *συναλοιφή*,
ποῦ μπορεῖ νὰ διατυπωθῇ σ' ἓνα κανόνα ἔτσι :

Ὅταν τύχουν κοντὰ-κοντὰ δυὸ φθόγγοι (δηλ. δυὸ φωνήεντα ἢ δι-
φθογγοὶ ἢ φωνήεν καὶ δίφθογγος) συγχωνεύονται σ' ἓνα *φθόγγο* εἴτε
στὴν ἴδια λέξη εἶναι: π.χ. (Θεόδωρος)—*Θόδωρος*, (δεκάεξη)—*δεκάξη*,
(παράγινε)—*παράγινε*, εἴτε εἶναι σὲ δυὸ γειτονικὰς λέξεις, ὁ ἓνας
φθόγγος στὴν ἀρχὴ καὶ ὁ ἄλλος στο τέλος. Ἀλλὰ τότε οἱ δυὸ λέξεις γί-
νονται μία, ποῦ κρατᾷ τὸ πνεῦμα τῆς δευτέρας· π. χ. (τὸ ἔλεγα)—*τῶ-
λεγα*, (ποῦ εἶπες)—*ποῦπες*, (σὲ εἶχα)—*σεῖχα*.

Ὁρθογραφικὰ σημεῖα.

58. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα ὑπάρχουν καὶ ἄλλα
ὁρθογραφικὰ σημεῖα· καὶ εἶναι :

1) ἡ *τελεία* (.), ποῦ τὴ σημειώνομε ἐκεῖ ποῦ τελειώνει ἡ περίοδος
τοῦ λόγου·

2) ἡ *ἄνω τελεία* ('), ποῦ τὴ σημειώνομε ἐκεῖ ποῦ τελειώνει κάθε
ἐξχωριστὸ νόημα τῆς περιόδου (κῶλα)·

3) τὸ *κόμμα* (,), ποῦ τὸ σημειώνομε ἐκεῖ ποῦ τελειώνει μιὰ
πρόταση·

4) τὸ *ἐρωτηματικὸ* (;), ποῦ γράφεται στο τέλος, ὅταν ρωτοῦμε·

5) τὸ *θαυμαστικὸ* (!), ποῦ γράφεται στο τέλος, ὅταν θαυμάζομε·

6) τὰ *διαλυτικὰ* (·), ποῦ σημειώνονται ἐπάνω στο ἰ ἢ υ, ὅταν δὲν
κάνουν δίφθογγο μὲ τὸ προηγούμενο φωνήεν.

7) τὰ *εἰσαγωγικά* (« »), ποὺ κλειοῦν τὰ λόγια κάποιου ἄλλου, ὅπως ἀκριβῶς τὰ εἶπε·

8) τὴν *παρένθεση* (()), ποὺ κλειοῦμε λέξη ἢ φράση ποὺ ξηγάει μιὰν ἄλλην·

9) τὸ *ἐνώπιον* (-), ποὺ ἐνώνομε τίς συλλαβές τῆς λέξεως, ὅταν γράφονται χωριστά·

10) τὰ *ἀποσιωπητικά* (.....), ποὺ τὰ σημειώνομε γιὰ νὰ μὴ γράψωμε λέξεις ποὺ δὲν πρέπει·

11) ἡ *διπλὴ στιγμὴ* (:), ποὺ μπαίνει πρὶν ἀρχίσωμε νὰ ξηγοῦμε γὰτι·

12) ἡ *παῦλα* (—), ποὺ σημειώνει τὴ διακοπὴ τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου ἢ τὴν ἀλλαγὴ τῶν προσώπων ποὺ μιλοῦν·

13) ἡ *παράγραφος* (§), ποὺ διαιροῦμε τὸ λόγο σὲ μικρότερα μέρη.

ΜΕΡΟΣ Β΄. ΤΥΠΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄.

1. Μέρη τοῦ λόγου.

59. Οἱ λέξεις εἶναι ἢ *κλιτὲς* ἢ *ἄκλιτες*.

60. *Ἀκλιτες* εἶναι ὅσες δὲν ἀλλάζουν καθόλου, ἀλλ' ἔχουν πάντα τὴν ἴδια μορφή.

61. *Κλιτὲς* εἶναι ὅσες ἀλλάζουν στὸ τέλος καὶ γι' αὐτὸ ἔχουν διάφορες μορφές.

62. Οἱ *κλιτὲς* καὶ οἱ *ἄκλιτες* λέξεις ὀνομάζονται μὲ ἓνα ὄνομα : *μέρη τοῦ λόγου*.

63. Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι δέκα : 1) τὸ ἄρθρο, 2) τὸ οὐσιαστικό, 3) τὸ ἐπίθετο, 4) ἡ μετοχή, 5) ἡ ἀντωνυμία, 6) τὸ ῥῆμα, 7) ἡ πρόθεσις, 8) τὸ ἐπίρρημα, 9) ὁ σύνδεσμος καὶ 10) τὸ ἐπιφώνημα.

64. Ἀπὸ αὐτὰ *κλιτὰ* εἶναι : τὸ οὐσιαστικό, τὸ ἄρθρο, τὸ ἐπίθετο, ἡ μετοχή, ἡ ἀντωνυμία καὶ τὸ ῥῆμα· *ἄκλιτα* δέ : ἡ πρόθεσις, τὸ ἐπίρρημα, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα.

65. Ἀπὸ τὰ *κλιτὰ* μέρη τοῦ λόγου τὸ ἄρθρο, τὸ οὐσιαστικό, τὸ ἐπίθετο, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή λέγονται μὲ ἓνα ὄνομα *πτωτικά*.

2. Παρεπόμενα τῶν πτωτικῶν.

66. Τὰ πτωτικά ἔχουν :

1) τρία γένη : ἀρσενικό, θηλυκὸ καὶ οὐδέτερο·

2) δύο ἀριθμούς : ἐνικὸ καὶ πληθυντικόν·

3) τέσσερες πτώσεις : ὀνομαστική, γενική, αἰτιατική καὶ κλητική καὶ 4) τρεῖς κλίσεις : πρώτη, δεύτη καὶ τρίτη.

67. Τὸ γένος, ὁ ἀριθμὸς, ἡ πτώσις καὶ ἡ κλίσις λέγονται μὲ ἓνα ὄνομα παρεπόμενα τῶν πτωτικῶν.

68. Ἀπὸ τῆς πτώσεως ἡ ὀνομαστικὴ καὶ κλητικὴ λέγονται ὁρθές, ἡ γενικὴ καὶ αἰτιατικὴ πλάγιες.

Κ Λ Ι Τ Α

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄.

Α΄ ΑΡΘΡΟ

68. Ἄρθρα λέγονται οἱ μικρὰς λέξεις, ποὺ μπαίνουν ἐμπρὸς εἰς τὰ ὀνόματα, γὰρ νὰ φανερώσουν ποιοῦ γένους εἶναι.

69. Τὰ ἄρθρα κλίνονται στὴ νέα γλῶσσα ἔτσι :

Ἑνικός

	Ἀρσενικό	Θηλυκό	Οὐδέτερο
ὄνομ.	ὁ	ἡ	τὸ
γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ
αἰτ.	τοῦ(ν)	τῇ(ν)	τὸ

Πληθυντικός

	οἱ	οἱ	τά
γεν.	τῶν	τῶν	τῶν
αἰτ.	τούς	τίς	τά

Παρατηρήσεις

70. Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ εἶναι ὅμοιος (οἱ-οἱ).

71. Τὸ οὐδέτερο ἔχει τὴν αἰτιατικὴν ὅμοια μὲ τὴν ὀνομαστικὴν στὸν ἑνικό καὶ στὸν πληθυντικό.

72. Στὰ ἄρθρα τόν, τήν τῆς αἰτιατικῆς τοῦ ἑνικοῦ φυλάγεται τὸ ν

ὅταν τὸ κατόπιν ὄνομα ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν ἢ ἀπὸ κ, π, τ-ξ, ψ-μπ, ντ, γκ· π. χ. τὸν ἄνθρωπο, τὴν ἐλπίδα—τὸν κῆπο, τὴν πατρίδα, τὸν τύπο, τὴν ξενιτείαν, τὸν μπακάλη, τὸν ντολμά· ἔμπροσθεν εἰς τὰ ἄλλα σύμφωνα τὸ ν χάνεται· π. χ. σ'τὸ βῆμα, σ'τὴ γῆ, τὸ δράκο, σ'τὴ φωτιά, μὰ τὸ Θεό, τὴ νίκη, τὸ σκύλο, σ'τὴ ζωὴ μου.

73. Ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ἡ ἴδια γιὰ ὅλα τὰ γένη (τῶν).

Β. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. Ὅρισμός καὶ διαίρεση τῶν οὐσιαστικῶν.

74. *Οὐσιαστικά* λέμε τις λέξεις, ποὺ φανεροῦν ἄνθρωπα, ζῶα ἢ πράγματα· π. χ. ἄνθρωπος, γάτα, δέντρο, ἀλήθεια.

75. Τὰ οὐσιαστικά εἶναι ἢ *κύρια* ἢ *προσηγορικά*.

76. *Προσηγορικά* λέγονται ὅσα φανεροῦν ὅλα τὰ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, ποὺ ἀνήκουν στὸ ἴδιο εἶδος· π. χ. ἄνθρωπος, ζῶο, βουνό.

77. *Κύρια* λέγονται ὅσα φανεροῦν ἓνα ὁρισμένο πρόσωπο, ζῶο ἢ πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὅλον εἶδος· π. χ. Γιώργος, Μαρία — Βουκεφάλας, Ὁλυμπος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'.

ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΗ

78. Ἡ *πρώτη κλίση* περιλαμβάνει ὅλα τὰ ἀρσενικά, ποὺ τελειοῦν στὴν ὀνομαστικὴ σὲ *ς*, δηλ. *ας, ης, ες*—*ους* καὶ *ος*.

79. Τὰ οὐσιαστικά, ποὺ ἀνήκουν στὴ κλίση αὕτη εἶναι ἢ *ἰσοσύλλαβα* ἢ *ἀνισοσύλλαβα*.

80. α') Τὰ *ἰσοσύλλαβα* ἔχουν τόσες συλλαβὲς στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ, ὅσες καὶ στὸν ἐνικό· π. χ. ὁ πατέρας—οἱ πατέρες·

β') τὰ *ἀνισοσύλλαβα* ἔχουν σὲ ὅλες τις πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ μιὰ συλλαβὴ περισσότερὴ ἀπὸ τὸν ἐνικό· π. χ. ὁ καφὲς — οἱ καφέδες, ὁ ψαράς—οἱ ψαράδες.

Παραδείγματα.

81. Τύπος με *ας*

α) *ισοσύλλαβα*

β) *άνισοσύλλαβα*

Ένικος

ὄνομ.	ὁ πατέρας	ὁ ψαράς
γεν.	τοῦ πατέρα	τοῦ ψαρά
αἰτ.	τὸν πατέρα	τὸν ψαρά
κλητ.	(ἐ) πατέρα	(ἐ) ψαρά

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ πατέρες	οἱ ψαράδες
γεν.	τῶν πατέρων	τῶν ψαράδων
αἰτ.	τούς πατέρες	τούς ψαράδες
κλητ.	(ἐ) πατέρες	(ἐ) ψαράδες

Κατὰ τὸ πατέρας κλίνεται τό : *ἀέρας, ἄντρας, ἥρωας, ταμίας, ἔρωτας, γείτονας, μάρτυρας, γέροντας, δράκοντας, φύλακας, γίγαντας, ἄρχοντας, βρυκόλακας, χειμῶνας, ἀγῶνας, περιστεριῶνας, μῆνας, φωστήρας, κλητήρας* κλπ.

Κατὰ τὸ ψαράς κλίνεται τό : *ψωμάς, παπᾶς, γαλατᾶς, ἄμαξας, κοσκινᾶς, μυλωνᾶς, παπλωματᾶς, βοριᾶς, χαλκιᾶς, γραφιᾶς, βασιλιᾶς, φονιᾶς, σουγιάς, παρᾶς, ἀγᾶς, πασᾶς* κλπ.

Παρατηρήσεις.

82. Τῇ μέρος τοῦ οὐσιαστικοῦ, ποῦ δὲν ἀλλάζει κατὰ τὴν κλίση, λέγεται *θέμα*· τὸ μέρος τοῦ οὐσιαστικοῦ, ποῦ ἀλλάζει κατὰ τὴν κλίση, λέγεται *κατάληξη*· π. χ. ὁ πατέρ-ας, τοῦ πατέρ-α κλπ., οἱ πατέρ-ες, τῶν πατέρ-ων κλπ. θέμα εἶναι τὸ πατερ- καὶ κατάληξη τὸ *ας, α, ες, ων* κλπ.

83. Ὅλες οἱ πτώσεις τῶν οὐσιαστικῶν, ποῦ τελειώνουν σὲ *ας* τονίζονται, ὅπου καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ· π. χ. ὁ ἀέρ-ης, τοῦ ἀέρ-α κλπ. οἱ ἀέρ-ες, τῶν ἀέρ-ων κλπ. Ἀλλὰ,

1) τὰ προπαροξύτονα στὴ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ κατεβάζουν τὸν τόνο στὴν παραλήγουσα· π. χ. ὁ ἀρχον-τας—τῶν ἀρχόντων·

2) τὸ δισύλλαβα τὸν κατεβάζουσιν στὴ λήγουσα· π. χ. ὁ *άντρας*—*τῶν άντριῶν*, ὁ *μήνας*—*τῶν μηνῶν*·

* 84. Μερικὰ ἄρσενικὰ σχηματίζουν τὴ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ καὶ σὲ *ος*· π. χ. ὁ *άντρας*—τοῦ *άντρός*, ὁ *μήνας*—τοῦ *μηνός*.

* 85. Μερικὰ ἄλλα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, ἐκτὸς τοῦ κανονικοῦ μὲ *ες*, καὶ μὲ *οι* καὶ ἄλλα μόνον μὲ *οι*.

86. Παραδείγματα.

<i>Ἑνικός</i>		<i>Πληθυντικός</i>
ὄνομ.	ὁ ἄρχοντας	οἱ ἄρχοντες καὶ <i>ἀρχόντοι</i>
γεν.	τοῦ ἄρχοντα	τῶν ἀρχόντων
αἰτ.	τὸν ἄρχοντα	τοὺς ἀρχόντους

Τέτοια εἶναι καὶ τὰ : *γέροντας*, *γείτονας*, *βρυκόλακας*, *δαίμονας*, *μάγνυρας*.

<i>Ἑνικός</i>		<i>Πληθυντικός</i>
ὄνομ.	ὁ μάγερς	οἱ μαγέροι
γεν.	τοῦ μάγερα	τῶν μαγέρων
αἰτ.	τὸ μάγερα	τοὺς μαγέρους

Τέτοια εἶναι καὶ τὰ : *ἐμπορας*, *σάλιαγκας*, *μάστορας* (καὶ *μάστορης*).

**87. Ὅλίγα ἄρσενικὰ, ποὺ τελειώνουν σὲ *-εας* σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ σὲ *-εις* καὶ τὴ γενικὴ σὲ *-εων*· π. χ. ὁ *δεκανέας*, οἱ *δεκανεῖς*, τῶν *δεκανέων*, τοὺς *δεκανεῖς*.

88. Τύπος μὲ *ης*

α') ἰσοσύλλαβα

β') ἀνισοσύλλαβα

<i>Ἑνικός</i>			
ὄνομ.	ὁ ἐργάτης	ὁ βαρκάρης	ὁ καφετζής
γεν.	τοῦ ἐργάτη	τοῦ βαρκάρι	τοῦ καφετζή
αἰτ.	τὸν ἐργάτη	τὸ βαρκάρι	τὸν καφετζή
κλητ.	(ἐ) ἐργάτη	(ἐ) βαρκάρι	(ἐ) καφετζή

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ ἐργάτες	οἱ βαρκάρηδες	οἱ καφετζήδες
γεν.	τῶν ἐργατῶν	τῶν βαρκάρηδων	τῶν καφετζήδων
αἰτ.	τοὺς ἐργάτες	τοὺς βαρκάρηδες	τοὺς καφετζήδες
κλητ.	(ἐ) ἐργάτες	(ἐ) βαρκάρηδες	(ἐ) καφετζήδες

Κατὰ τὸ ἐργάτης κλίνεται τὸ : ναύτης, διαβάτης, καθρέφτης, κλέφτης, ληστής, νησιώτης, πολίτης, προφήτης, ταξιδιώτης, χτίστης, χωριάτης, ψεύτης—Μανιάτης, Μενιδιάτης, Σπεισιώτης, Χιώτης κλπ.

Κατὰ τὸ βαρκάρης κλίνεται τό : περιβολάρης, καβαλάρης, νοικοκύρης, караβοκύρης, φούρναρης, βεζίρης, μπακάλης, μανάβης—Ἀντώνης, Βασίλης, Γιώργης, Γιάννης, Μιχάλης, Μιαούλης, Τρικούπης κλπ.

Κατὰ τὸ καφετζής κλίνεται τό : τενεκετζής, ξακιντζής, παπουτῆς—Κωστής, Θεωρῆς, Περικλῆς κλπ.

Παράτηρήσεις.

α') Γιὰ τὰ ἰσοσύνλλατα

89. Καὶ αὐτά, ὅπως τὰ μέ *ας*, τονίζονται σὲ ὅλες τὶς πτώσεις ὅπου καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ, ποὺ τονίζεται στὴ λήγουσα π. χ. ὁ *ναύτης*, τοῦ *ναύτη* κλπ. οἱ *ναῦτες*, τῶν *ναυτῶν*.

* 90. Μερικὰ ἀρσενικά μέ *ης*, καὶ μάλιστα τὰ ὀξύτονα, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ καὶ μέ *-αι* καὶ τὴν αἰτιατικὴν καὶ μέ *-ας* (ὅπως στὴν ἀρχαία).

Ἑνικός

Πληθυντικός

ὄνομ.	ὁ νικητής	οἱ νικητῆς καὶ νικηταῖ
γεν.	τοῦ νικητῆ	τῶν νικητῶν
αἰτ.	τὸ νικητῆ	τοὺς νικητῆς καὶ νικητὰς

* 91. Ἄλλα ἀρσενικά μέ *ης* σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ καὶ ἀνισοσυνλλάτως μέ *-αδες*

Ἑνικός

Πληθυντικός

ὄνομ.	ὁ πρᾶματευτῆς	οἱ πρᾶματευτῆς καὶ πρᾶματευτῶδες
γεν.	τοῦ πρᾶματευτῆ	τῶν πρᾶματευτῶν καὶ πρᾶματευτῶδων
αἰτ.	τὸν πρᾶματευτῆ	τοὺς πρᾶματευτῆς καὶ πρᾶματευτῶδες
κλητ.	(ἔ) πρᾶματευτῆ	(ἔ) πρᾶματευτῆς καὶ πρᾶματευτῶδες

* β' Γιὰ τὰ ἀνισοσύλλαβα

92. Μερικὰ ἄρσενικὰ ἀνισοσύλλαβα σὲ *ης* σχηματίζουν τὸν πληθυντικό καὶ μὲ *-τιοι*, ἔκτος τοῦ κανονικοῦ *-ηδες*.

Ἑνικός

Πληθυντικός

ὄνομ.	ὁ νοικοκύρης	οἱ νοικοκύρηδες καὶ νοικοκυραῖοι
γεν.	τοῦ νοικοκύρη	τῶν νοικοκύρηδων καὶ νοικοκυραίων
αἰτ.	τὸ νοικοκύρη	τοὺς νοικοκύρηδες καὶ νοικοκυραίους

Τέτοια εἶναι καὶ τό : *φούρναρης, τσοπάνης, μουσαφίρης, καβαλάρης*.

93. Τὸν πληθυντικό μὲ *-αιοι* σχηματίζουν καὶ μερικά οἰκογενειακὰ ὀνόματα π. χ. *Κολοκοτρώνης—Κολοκοτρωναῖοι, Γρίβας—Γριβαῖοι, Σκαλτσοδημός—Σκαλτσοδημαῖοι*.

94. Τύπος μὲ *εξ*
ἀνισοσύλλαβα

95. Τύπος μὲ *ους*
ἀνισοσύλλαβα

Ἑνικός

ὄνομ.	ὁ καφῆς
γεν.	τοῦ καφέ
αἰτ.	τὸν καφέ

ὁ παππὺς
τοῦ παπποῦ
τὸν παππὺ

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ καφέδες
γεν.	τῶν καφέδων
αἰτ.	τοὺς καφέδες

οἱ παπποῦδες
τῶν παππούδων
τοὺς παπποῦδες

Κατὰ τὸ *καφές* κλίνεται τό : *φιδές, τενεκές, μενεξές, καναπές, πανσές* κλπ.

Κατὰ τὸ *παπποὺς* κλίνεται καὶ τὸ *νοῦς* καὶ *Ἰησοῦς*, ἀλλὰ δὲν ἔχουν πληθυντικὸ ἀριθμὸ.

96. Τύπος μὲ *ος* ἰσοσύλλαβα.

<i>Ἑνικός</i>		<i>Πληθυντικός</i>
ὄνομ.	ὁ ἔμπορος	οἱ ἔμποροι
γεν.	τοῦ ἐμπόρου	τῶν ἐμπόρων
αἰτ.	τὸν ἔμπορο	τοὺς ἐμπόρους

Κατὰ τὸ *ἔμπορος* κλίνεται τό : *ἄνθρωπος, ἄγγελος, θάνατος, ἄνεμος, πλάτανος, ἀνήφορος—φίλος, ἄμμος, σκύλος—ἀδελφός, οὐρανός, γιατρός, Θεός, καιρός, λαγός—γέρος, δράκος, Νίκος, Σπύρος, Μάρκος, Γιώργος* κλπ.

Παρατηρήσεις

97. Καὶ τὰ οὐσιαστικὰ αὐτὰ τονίζονται σὲ ὅλες τὶς πτώσεις, ὅπου καὶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἑνικοῦ π. χ. ὁ *ἀδελφός*, τοῦ *ἀδελφοῦ* κλπ. οἱ *ἀδελφοί*, τῶν *ἀδελφῶν* κλπ. (πρβλ. 83).

* 98. Δὲν ἀκολουθοῦν τὸν κανόνα αὐτὸν τὰ *προπαροξύτονα*

α') στὴ γενικὴ τοῦ ἑνικοῦ, ὅπου τὰ προσηγορικὰ συνήθως *παροξύνονται*. π. χ. *ἀνθρώπου, ἐμπόρου*, ἀλλὰ τὰ κύρια *προπαροξύνονται* π. χ. ὁ *Θόδωρος*, τοῦ *Θόδωρου*.

β) στὶς πλάγιες πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ, ποὺ παροξύνονται, ἐνῶ ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυντικοῦ συνήθως *προπαροξύνεται* π. χ. *ἀνθρώπων - ἀνθρώπους, ἐμπόρων - ἐμπόρους*, ἀλλὰ *ἄνθρωποι, ἔμποροι*.

99. Ἡ ἐνικὴ κλητικὴ τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν τελειώνει σὲ *ε*, ἐκτὸς ἀπὸ ὀλίγα προσηγορικὰ καὶ ὀλίγα κύρια, ποὺ τελειώνει σὲ *ο* π. χ. *ἄνθρωπε, ἔμπορε, φίλε, γιατρέ*, ἀλλὰ *γέρο, δράκο, Νίκο, Πέτρο, Σπύδο, Μάρκο* κλπ.

Γενικὲς Παρατηρήσεις

101. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἑνικοῦ (ἐκτὸς τῶν οὐσιαστικῶν ποὺ τελειοῦν σὲ *ος*) εἶναι ὅμοια μὲ τὴ γενικὴ π. χ. τοῦ *περιβο-*

λάβρη, τὸν περιβολάβρη, ἔ περιβολάβρη-τοῦ παρᾶ, τὸν παρᾶ, ἔ παρᾶ.

102. Ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν οὐσιαστικῶν τελειώνει σὲ *ων* π. χ. τῶν πατέρων, τῶν ψωμάδων, τῶν καφέδων, τῶν παππούδων.

103. Ἡ κλητική τοῦ πληθυντικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστική.* π. χ. οἱ ἐργάτες - ἔ ἐργάτες, οἱ πατέρες - ἔ πατέρες.

104. Τὴν κλητικὴν τῶν οὐσιαστικῶν ἢ τὴ λέμε μονάχη ἢ βάζομε ἔμπρὸς τὸ ἐπιφώνημα ἔ· π. χ. ὁ πατέρας, κλητ. πατέρα ἢ ἔ πατέρα, ὁ ναύτης, κλητ. ναύτη ἢ ἔ ναύτη κλπ.

**** Ἀρσενικά, ποὺ κλίνονται μὲ ἀρχαῖο τρόπο.**

105. Αὐτὰ διατηρήθηκαν καὶ κλίνονται σύμφωνα μὲ τοὺς ἀκόλουθους τύπους.

α') τύπος: ὁ **καθηγητής**

<i>Ἑνικός</i>	<i>Πληθυντικός</i>
ὄνομ. ὁ καθηγητής	οἱ καθηγηταί
γεν. τοῦ καθηγητοῦ	τῶν καθηγητῶν
αἰτ. τὸν καθηγητὴν	τοὺς καθηγητάς

Κατὰ τὸ **καθηγητής** κλίνεται τό: μαθητής, ποιητής, νικητής, δικαστής, βουλευτής, ἐθελοντής, χρωματιστής, ἀγροπώλης κλπ.

β') τύπος: ὁ **Ἕλληγ**

<i>Ἑνικός</i>	<i>Πληθυντικός</i>
ὄνομ. ὁ Ἕλληγ	οἱ Ἕλληγες
γεν. τοῦ Ἕλληγος	τῶν Ἕλληγων
αἰτ. τὸν Ἕλληγα	τοὺς Ἕλληγας

Κατὰ τὸ **Ἕλληγ** κλίνεται τό: κήρυξ, ἀστήρ, κλητήρ, ἐλέφας, πρίγκηψ, πράκτωρ, αὐτοκράτωρ κλπ.

* Γι' αὐτὸ δὲν τὴ σχηματίζομε πιά σὴν κλίση.

γ') τύπος: ὁ συγγραφεὺς

Ἑνικός

ὄνομ.	ὁ συγγραφεὺς
γεν.	τοῦ συγγραφέως
αἰτ.	τὸν συγγραφέα
κλητ.	συγγραφεὺ

Πληθυντικός

οἱ συγγραφεῖς
τῶν συγγραφέων
τοὺς συγγραφεῖς
συγγραφεῖς

Κατὰ τὸ **συγγραφεὺς** κλίνεται τό: γραμματεὺς, ἱερεὺς, διεορμηγεὺς, ἀρχιερεὺς κλπ.

δ') τύποι με ῖς καὶ υς

Ἑνικός

ὄνομ.	ὁ μάντις
γεν.	τοῦ μάντεως
αἰτ.	τὸν μάντιν
κλητ.	μάντι

ὁ πρέσβυς
τοῦ πρέσβεως
τὸν πρέσβυν
πρέσβυ

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ μάντιες
γεν.	τῶν μάντεων
αἰτ.	τοὺς μάντιες
κλητ.	μάντιες

οἱ πρέσβεις
τῶν πρέσβεων
τοὺς πρέσβεις
πρέσβεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΛΙΣΗ

106. Ἡ *δεύτερη κλίση* περιλαμβάνει ὅλα τὰ *θηλυκά*, πού τελειώνουν στήν ὀνομαστική τοῦ ἐνικοῦ σέ *φωνήεν*, δηλ. *α, η, ω, ου*.

107. Καί τὰ οὐσιαστικά, πού ἀνήκουν στή κλίση αὐτή εἶναι *ἰσοσύλλαβα* καί *ἀνισοσύλλαβα*.

Παράδειγματα

108. Τύποι μέ *α*.

α) ἰσοσύλλαβα

*β) ἀνισοσύλλαβα

Ἑνικός

ὄνομ.	ἡ καρδιά	ἡ ἐλπίδα	ἡ ὀκιά
γεν.	τῆς καρδιάς	τῆς ἐλπίδας	τῆς ὀκῆς
αἰτ.	τὴν καρδιά	τὴν ἐλπίδα	τὴν ὀκιά

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ καρδιές	οἱ ἐλπίδες	οἱ ὀκάδες
γεν.	τῶν καρδιῶν	τῶν ἐλπίδων	τῶν ὀκῶν
αἰτ.	τις καρδιές	τις ἐλπίδες	τις ὀκάδες

Κατὰ τὸ *καρδιά, ἐλπίδα* κλίνονται α') τὸ *καρδιά, δροσιά, φωτιά, ἀρχοντιά, νυχτιά, πρωτόμαγιά, πρωταπριλιά, ὁμορφιά—χαρά, γριά, φορά—λύρα, μοῖρα, δόξα, πέτρα, δίψα, θάλασσα, πείνα, τρύπα, ἀξίνα, σπίθα, γυναικα, μητέρα, θυγατέρα, χελώνα, στάμνα, καλύβα, πέζδικα, φτερούγα, ὄρνιθα, φλόγα, εἰκόνα, φλέβα, φροντίδα, πατρίδα, σταφίδα, ἀγελάδα. β')* Τὰ νεώτερα οὐσιαστικά, πού τελειώνουν σέ *ιά, άδα, έλα, ύλα, ίσα, αῖνα, ισσα, τρα κλπ. τριανταφυλλιά, πρασινάδα, κοπέλα, βαρκούλα, μανούλα, βοσκοπούλα, πε-*

τρίσα, δράκαινα, γειτόνισσα, πλύ-στρα—σκάλα, βάρκα, καμπάνα, μαστίχα—εὐκαιρία, ἐργασία, δυσκολία, φιλία, ὑγρασία κλπ.

Κατὰ τὸ δὲ κλίνεται τὸ μάνα, κυρά.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς

109. Τὸ οὐσιαστικὸν : ἡ *γυναῖκα* κάνει στὴ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ : τῆς *γυναίκας* καὶ *γυναικός*.

110. Στὴ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τὰ ἰσοσύλλαβα κατεβάζουν τὸν τόνο στὴ λήγουσα (ὅπως στὴν ἀρχαία) π. χ. ἡ πέτρα - τῶν πετρῶν, ἡ νύχτα—τῶν νυχτῶν, ἡ θάλασσα—τῶν θαλασσῶν κλπ.

Ἐκτός 1) μερικῶν ὑπερδισυλλάβων, ποὺ φυλάει τὸν τόνο, ὅπου τὸν ἔχει ἡ ὀνομαστικὴ π. χ. ἡ *μητέρα*—τῶν *μητέρων*, ἡ *ἐβδομάδα*—τῶν *ἐβδομάδων* 2) τῶν ἀνισοσυλλάβων π. χ. *κυράδων*, *οκάδων*.

111. Πολλὰ θηλυκὰ δὲν ἔχουν γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ π. χ. *καμπάνα*, *μαυρίλα*, *φτώχεια*, *βαρκούλα*, *στενοχώρια* κλπ.

112. Τύποι μὲ *η*.

α') ἰσοσύλλαβα

β') ἀνισοσύλλαβα

Ἑνικός

ὄνομ.	ἡ φωνή	ἡ βρύση	ἡ ἀδελφή
γεν.	τῆς φωνῆς	τῆς βρύσης	τῆς ἀδελφῆς
αἰτ.	τὴ φωνή	τὴ βρύση	τὴν ἀδελφή

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ φωνές	οἱ βρύσες	οἱ ἀδελφίδες
γεν.	τῶν φωνῶν	τῶν βρυσῶν	τῶν ἀδελφίδων
αἰτ.	τίς φωνές	τίς βρύσες	τίς ἀδελφίδες

Κατὰ τὸ *φωνή* κλίνεται τό : *βροχή*, *βροντή*, *ἐπιγραφή*, *διακοπή* κλπ.

Κατὰ τὸ *βρύση* κλίνεται τὸ *κόρη*, *λύπη*, *λάσπη*, *χάρη*, *ῥάχη*, *κόψη*, *ὄψη*, *ἀνοιξη*, *κάππαρη*, *ζάχαρη*, *μύτη*, *θέρμη*, *στάχτη*, *πήχη*, *σκόνη*, *ἀντάμωση* κλπ.

Κατὰ τὸ *ἀδελφή* κλίνεται τὸ *κορφή*, *γιορτή*, *νόφη*.

** Παρατηρήσεις

113. Τὰ ἀνισοσύλλαβα με *η* κλίνονται στὸν πληθυντικὸ ἀριθμὸ καὶ ἰσοσύλλαβως·

Πληθ.	ὄνομ.	οἱ ἀδελφῆς καὶ ἀδελφάδες
	γεν.	τῶν ἀδελφῶν καὶ ἀδελφάδων
	αἰτ.	τις ἀδελφές καὶ ἀδελφάδες

114. Καὶ μερικὰ θηλυκὰ με *η* δὲν ἔχουν γενική τοῦ πληθυντικοῦ ὅπως καὶ μερικὰ με *α* (111)· π. χ. ῥάχη, κόψη, ῥψη, ἀνοιξη, κάπ-
παρη, ζάχαρη, μύτη, θέρμη, καλωσύνη κλπ.

**115. Μερικὰ ἰσοσύλλαβα θηλυκὰ με *η* σχηματίζουν τὴ γενική τοῦ ἐνικοῦ με *εως* (ἀντὶ ἧς), τὴν ὀνομαστική τοῦ πληθυντικοῦ με *εις* (ἀντὶ *ε*ς) καὶ τὴ γενική με *εων* (ἀντὶ ὧν)· π. χ. ἡ λέξη, τῆς λέξεως—οἱ λέ-
ξεις, τῶν λέξεων, ἡ κατάληξη, τῆς καταλήξεως,—οἱ καταλήξεις,
τῶν καταλήξεων.

116. τύποι με *ω*

Ἰσοσύλλαβα

ὄνομ.	ἡ Δέσπω
γεν.	τῆς Δέσπως
αἰτ.	τῇ Δέσπῳ

Κατὰ τὸ Δέσπῳ κλίνεται τὸ Φρόσω, Μέλω, Μάρω, Διαμάντω,
Κρουστάλλω, Ζαφείρῳ, Ἀργυρῷ κλπ.

117. τύποι με *ου*

Ἀνισοσύλλαβα

Ἐνικός

ὄνομ.	ἡ ἄλεπου
γεν.	τῆς ἄλεπους
αἰτ.	τῇ ἄλεπου

Πληθυντικός

οἱ ἄλεπούδες
τῶν ἄλεπούδων
τις ἄλεπούδες

Κατὰ τὸ ἄλεπου κλίνεται καὶ τὸ μαῖμου, Κολοκυνθου καὶ τὰ θη-

λυκά τῶν μέ ας ἀρσενικῶν, δηλαδή ψαρού, μυλωνοῦ, ψωμοῦ, ὑπα-
ρού, μυταροῦ κλπ.

Γενικὲς παρατηρήσεις γιὰ ὅλα τὰ θηλυκά.

118. Τὰ θηλυκά φυλάνε γενικῶς σὲ ὅλες τὶς πτώσεις τὸν τόνο, ὅπου τὸν ἔχει ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ· π. χ. ἡ φωτιά, τῆς φωτιᾶς, τὴ φω-
τιά· οἱ φωτιᾶς κλπ. ἡ πέτρα, τῆς πέτρας· οἱ πέτρες κλπ. ἡ ἀλήθεια, τῆς ἀλήθειας· οἱ ἀλήθειες κλπ.

Μόνο ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ δὲν ἀκολουθεῖ τὸν κανόνα αὐτόν, διότι πολλὰ παροξύτονα καὶ προπαροξύτονα ἰσοσύλλαβα κατεβάζουν τὸν τόνο στὴ λήγουσα (110)· π. χ. καρδιῶν, φλεβῶν, ὠρῶν, πετρῶν, γλωσσῶν, γυναικῶν, θαλασσῶν—ἐργασιῶν, ἡλικιῶν κλπ. ἀλλὰ πα-
τριδῶν, ἐλπίδων, ἐβδομάδων κλπ.

119. Ἡ ἐνικὴ γενικὴ τῶν θηλυκῶν σχηματίζεται ἀπὸ τὴν ὀνομα-
στικὴ παίρνοντας ἓνα **ς**· π. χ. ἡ πέτρα· τῆς πέτρας, ἡ βροχή· τῆς βρο-
χῆς, ἡ Φρόσω· τῆς Φρόσως, ἡ μυλωνοῦ, τῆς μυλωνοῦς.

120. Ἡ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὅμοιες μὲ τὴν ὀνο-
μαστικὴ· π. χ. ἡ μητέρα· τὴ μητέρα· ἢ μητέρα, ἡ νύφη· τὴ νύφη· ἢ
νύφη, ἡ Δέσπω· τὴ Δέσπω· ἢ Δέσπω.

121. Ὁ πληθυντικὸς ἔχει κατάληξη **ες** στὴν ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ καὶ **ων** στὴ γενικὴ. Στὰ ἰσοσύλλαβα οἱ καταλήξεις αὐτὲς ἀντικατασταίνον τὸ τελικὸ φωνῆεν τῆς ὀνομαστικῆς· π. χ. ἡ πέτρα· οἱ
πέτρ-**ες**, τῶν πετρ-**ων** κλπ. ἡ βροντή· οἱ βροντ-**ές**, τῶν βροντ-**ων**.
Στὰ ἀνισοσύλλαβα οἱ καταλήξεις **-ες**, **-ων** εἶναι **-ίδες**, **-ιδων** καὶ προσθέ-
τονται σὲ ὁλόκληρο τὴν ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ· π. χ. ἡ κυρά· οἱ κυρά-
δες, τῶν κυρά**δων** — ἡ ἀλεποῦ· οἱ ἀλεποῦ**δες**, τῶν ἀλεποῦ**δων**,
τὶς ἀλεποῦ**δες**.

**** Θηλυκά, ποὺ κλίνονται μὲ ἀρχαῖο τρόπο.**

122. Αὐτὰ διατηρήθηκαν καὶ κλίνονται σύμφωνα μὲ τοὺς ἀκόλου-
θους τύπους·

α') τύπος: ἡ Ἑλληνίς

Ἑνικὸς

Πληθυντικὸς

ὀνομ. ἡ Ἑλληνίς
γεν. τῆς Ἑλληνίδος
αἰτ. τὴν Ἑλληνίδα
κλητ. Ἑλληνίς

αἱ Ἑλληνίδες
τῶν Ἑλληνίδων
τὰς Ἑλληνίδας
Ἑλληνίδες

Κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν κλίνεται τό: Γαλλίς, Ἀγγλίς, Ἑλλάς, Πα-
τρὶς κλπ.

Π α ρ α τ ῆ ρ ῃ σ η.

123. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἶναι λίγα καὶ δὲν εἶναι σὲ πολλή χρῆσι-
πιδ συννηθισμένα στὴν ὁμιλουμένη εἶναι τά: Ἑλληνίδα, Γαλλίδα, Ἀγ-
γλίδα, Ἑλλάδα, πατρίδα, ποὺ κλίνονται κατὰ τὸ ἐλπίδα.

β') τύπος: ἡ κυβερνήσεις

Ἑνικὸς

Πληθυντικὸς

ὀνομ. ἡ κυβερνήσεις
γεν. τῆς κυβερνήσεως
αἰτ. τὴν κυβερνήσει(ν)
κλητ. κυβερνήσι

αἱ κυβερνήσεις
τῶν κυβερνήσεων
τάς κυβερνήσεις
κυβερνήσεις

Κατὰ τὸ κυβερνήσεις κλίνεται τὸ ἀκρόπολις, ἐξαίρεσις, διαί-
ρεσις, κατάληξις, περιστάσις, τάξις, πόλις κλπ.

Π α ρ α τ ῆ ρ ῃ σ η.

124. Στὴν ὁμιλουμένη πιδ συννηθισμένη εἶναι ἡ ὀνομαστική, αἰτι-
ατική καὶ κλητιζή τοῦ ἑνικοῦ μετ' ἡ, δηλαδὴ: ἡ κυβερνήση, τὴν κυβερ-
νήση, ἔ κυβερνήση.

γ') Τύπος: ἡ Τήνος

125. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ κλίνονται κατὰ τὸ ἔμπορος (96).

Ἑνικὸς

ὀνομ. ἡ Τήνος
γεν. τῆς Τήνου
αἰτ. τὴν Τήνον
κλητ. Τήνε

Κατὰ τὸ Τήνος κλίνονται τὰ ὀνόματα τῶν νήσων Χίος, Πάρος,
Νάξος κλπ.

δ') τύπος : ἡ *περίμετρος*.

Ἑνικός

Πληθυντικός

ὄνομ. ἡ *περίμετρος*
γεν. τῆς *περιμέτρου*
αἰτ. τὴν *περίμετρον*
κλητ. *περίμετρος*

αἱ *περίμετροι*
τῶν *περιμέτρων*
τάς *περιμέτρους*
περίμετροι

Ὅμοια κλίνεται καὶ τὸ *περίοδος, πρόοδος* κλπ.

ε') τύπος : ἡ *κοινότης*

Ἑνικός

Πληθυντικός

ὄνομ. ἡ *κοινότης(ς)*
γεν. τῆς *κοινότητος*
αἰτ. τὴν *κοινότητα*
κλητ. *κοινότης(ς)*

αἱ *κοινότητες*
τῶν *κοινοτήτων*
τάς *κοινότητας*
κοινότητες

Ὅμοια κλίνεται καὶ τὸ *ἀνθρωπότης, νεότης, θεότης, ιδιότης* κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΗ

126. Ἡ *τρίτη κλίση* περιλαμβάνει ὅλα τὰ *οὐδέτερα*.

127. Τὰ *οὐδέτερα* ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὅμοιες, τὴν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν.

128. Τύποι μέ-ο

Ἑνικός

ὄνομ. τὸ *σίδηρο*
γεν. τοῦ *σίδηρου*
αἰτ. τὸ *σίδηρο*

τὸ *πρόσωπο*
τοῦ *προσώπου*
τὸ *πρόσωπο*

Πληθυντικός

ὄνομ. τὰ *σίδηρα*
γεν. τῶν *σίδηρων*
αἰτ. τὰ *σίδηρα*

τὰ *πρόσωπα*
τῶν *προσώπων*
τὰ *πρόσωπα*

Κατὰ τὸ **σίδερο** κλίνεται τό: δάχτυλο, κόσκινο, κόκκαλο, μού-
σμουλο, πίτουρο, σύννεφο, υπόγειο, ψίχαλο, φρύγανο, κούμαρο,
δέντρο, ξύλο, φύλλο, σῦκο, ξῶο, βιβλίο, θηρίο-νερό, φτερό, βουνό,
χωριό-καφενετό· τὰ σύνθετα: φτωχόπαιδο, ἀντρογόγυνο, χιονόνερο,
χαμόγελο, χαμόκλαδο, ἀγριολούλουδο, τρελλόπαιδο, μαντρό-
σκυλο κλπ.

Κατὰ τὸ **πρόσωπο** κλίνεται τό: μέτωπο, ἄλογο, ὄργανο, συμ-
βούλιο, ἀτμόπλοιο κλπ.

Παρατηρήσεις.

129. Ὅλα τὰ οὐδέτερα μὲ **ο** κλίνονται ὁμοία, μὲ τὴ διαφορά ὅτι
ὅσα κλίνονται κατὰ τὸ **πρόσωπο**, κατεβαίνουν τὸν τόνο στὴ γενική
τοῦ ἐνικοῦ· τὴ γενική τοῦ πληθυντικοῦ ὁμοῦς ὅσα παροξύτονα κλίνονται
κατὰ τὸ **σίδερο** τὴ σχηματίζουν ἀδιάφορα, δηλαδὴ ἄλλα ἀκολουθοῦνε
τὸ **σίδερο** καὶ ἄλλα τὸ **πρόσωπο**· π. χ. τὸ ἀντρογόγυνο, τοῦ ἀντρογύνου,
ἀλλὰ τῶν ἀντρογύνων—τὸ φρύγανο, τοῦ φρύγανου, ἀλλὰ τῶν φρυγά-
νων κλπ.

130. Τὸ **α** στὸ τέλος τῶν οὐδετέρων εἶναι βραχύ· π. χ. τὰ **μῆλα**,
τὰ **δῶρα**.

131. Τύποι μὲ :

Ἑνικός

Πληθυντικός

ὄνομ.	τὸ παιγνίδι	τὰ παιγνίδια
γεν.	τοῦ παιγνιδιοῦ	τῶν παιγνιδιῶν
αἰτ.	τὸ παιγνίδι	τὰ παιγνίδια

Κατὰ τὸ **παιγνίδι** κλίνεται καὶ τὸ: τραγούδι, γεφύρι, μεσημέρι,
ποτάμι, περιβόλι, ποδάρι, τραπέξι, τουφέκι, λιθάρι, λεοντάρι, χα-
λάξι, θυμάρι, ἀηδόνη, μαχαίρι, ἀλεύρι, καλοκαίρι, ἀγγελούδι, κου-
δούνι, ἐρμηονκλήσι-χέρι, μάτι, πόδι, κεφάλι, ξίδι, ψάρι, παιδί,
αὐτί, κλειδί, ψωμί, νησί, κορμί, φαγί, ἀρνί, σκαμνί, κρασί, ἀρνά-
κι, παιδάκι καὶ ἄλλα ὑποκοριστικά.

Κατὰ τὸ **παιγνίδι** κλίνονται καὶ ὅσα τελειώνουν σὲ **υ**: δίχτυ,
στάχτυ, βράδυ.

Παρατηρήσεις.

132. Τὰ μὲ **ι** στὴ γενική τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ παίρνουν
3

πάντα περισπωμένη στή λήγονσα· π. χ. *γεφυριοῦ-γεφυριῶν, μαχαιριοῦ-μαχαιριῶν* κλπ.

133. Ὅσα τελειώνουν σὲ-*ακι* καὶ διατηροῦν τὴν ὑποκοριστικὴν τοῦ σημασίας δὲν σχηματίζουν γενική· ἀντιθέτως λέμε τὸ *σπανάκι-τοῦ σπανακιοῦ*.

* 134. Τύποι με-*μα*

Ἑνικός

Πληθυντικός

ὄνομ.	τὸ	γράμμα	τὰ	γράμματα
γεν.	τοῦ	γράμματος	τῶν	γραμμάτων
αἰτ.	τὸ	γράμμα	τὰ	γράμματα

Κατὰ τὸ *γράμμα* κλίνεται τό: *πρᾶμα, στρέμμα, ὄνομα, μάλαμα, μάθημα, φόρεμα, πούλημα, χάρισμα, ἄγαλμα, αἶμα, ἀνάστημα, δέμα, θέλημα, κάθισμα, κατορθώμα, κῦμα, μάθημα, πάτωμα, πάπλωμα, πούλημα, πρόβλημα, σκέπασμα, σκόρπισμα, στόλισμα, στόμα, στοίχημα, σφύριγμα, φύσημα, χάρισμα, χρῶμα, χρῆμα, χῶμα* κλπ.

* Τύποι σὲ-*τιμο*

135. Αὐτὰ κλίνονται, ὅπως τὸ *γράμμα*, δηλαδὴ:

Ἑνικός

Πληθυντικός

ὄνομ.	τὸ	γράψιμο	τὰ	γραψίματα
γεν.	τοῦ	γραψίματος	τῶν	γραψιμάτων
αἰτ.	τὸ	γράψιμο	τὰ	γραψίματα

Κατὰ τὸ *γράψιμο* κλίνεται καὶ τό: *ράψιμο, τρέξιμο, κάψιμο, ντύσιμο, φέρισμα, δέσιμο, κλείσιμο, πέσιμο, ράψιμο, σκάψιμο, φταίξιμο* κλπ.

* 136. Μερικὰ ἀπὸ τὰ οὐδέτερα αὐτὰ σχηματίζουν κάποτε τὴν γενικήν εἰς *ιμον*· π. χ. *κάψιμου, ράψιμου, δέσιμου*.

* 137. Τύποι με-*ος*

Ἑνικός

Πληθυντικός

ὄνομ.	τὸ	ἔθνος	τὰ	ἔθνη
γεν.	τοῦ	ἔθνους	τῶν	ἔθνων
αἰτ.	τὸ	ἔθνος	τὰ	ἔθνη

Κατὰ τὸ ἔθνος κλίνονται καὶ τὰ: δάσος, ἄνθος, μέρος, λάθος, τέλος, κέρδος, στήθος, βάθος, γένος, εἶδος, κράτος, μάκρος, πάχος, πλάτος, πλήθος, τεῖχος, χεῖλος, ὕψος, χρέος κλπ.

*138. Μερικὰ οὐδέτερα σὲ ὡς σχηματίζουν τὴν ὀνομ. καὶ αἰτ. τοῦ πληθυντικοῦ καὶ σὲ ἰα' π. χ. λάθος-λάθη καὶ λάθια, χεῖλος - χεῖλη καὶ χεῖλια, ἄνθος-ἄνθη καὶ ἄνθια, στήθος-στήθη καὶ στήθια.

**Οὐδέτερα, ποὺ κλίνονται μὲ ἀρχαῖον τρόπο.

139. Τέτοια οὐδέτερα διατηρήθηκαν στὴ νέα γλῶσσα καὶ κλίνονται μὲ τοὺς ἀκόλουθους τύπους:

α') τύπος : τὸ κρέας

Ἑνικός			Πληθυντικός		
ὄνομ.	τὸ	κρέας	τὰ	κρέατα	
γεν.	τοῦ	κρέατος	τῶν	κρεάτων	
αἰτ.	τὸ	κρέας	τὰ	κρέατα	
Κατὰ τὸ κρέας κλίνεται τὸ τέρας.					

β') τύπος : τὸ φῶς

Ἑνικός			Πληθυντικός		
ὄνομ.	τὸ	φῶς	τὰ	φῶτα	
γεν.	τοῦ	φωτός	τῶν	φώτων	
αἰτ.	τὸ	φῶς	τὰ	φῶτα	

γ') τύπος : τὸ καθήκον

Ἑνικός			Πληθυντικός		
ὄνομ.	τὸ	καθήκον	τὰ	καθήκοντα	
γεν.	τοῦ	καθήκοντος	τῶν	καθηκόντων	
αἰτ.	τὸ	καθήκον	τὰ	καθήκοντα	

Ὅμοια κλίνεται : τὸ φωνήεν, τοῦ φωνήεντος, τὸ φωνήεν - τὰ φωνήεντα, τῶν φωνήεντων κλπ. Τὸ δόρυ, τοῦ δόρατος, τὸ δόρυ - τὰ δόρατα, τῶν δοράτων κλπ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

140. Τὸ (ο) * στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ **ο** μικρό· π. χ. τὸν *ἄνθρωπο*, *ξύλο*, *βουνό*. Μὲ **ω** γράφομε μόνο τὰ ὀνόματα τῶν γυναικῶν· π. χ. *Δέσπω*, *Μαριγώ*.

141. Τὸ (ης) στὸ τέλος τῶν οὐσιαστικῶν τὸ γράφομε μὲ **η**· π. χ. *ἐργάτης*, *μαθητής*, *περιβολάρχης*.

142. Τὸ (ηδες) στὰ ἀρσενικά τὸ γράφομε μὲ **η**· π. χ. *βαρκάρηδες*, *καφετζήδες*· τὸ (ιδες) στὰ θηλυκὰ τὸ γράφομε μὲ **ι** ὀξεῖα· *σταφίδες*, *ἐλπίδες*.

143. Τὸ (αδες) στὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ τὸ γράφομε μὲ ὀξεῖα. π. χ. *παράδες*, *κυράδες*, *πραγματευτάδες*.

144. Τὸ (η) στὸ τέλος τῶν θηλυκῶν τὸ γράφομε μὲ **η**· π. χ. *βρύση*, *φωνή*, *Ἑλένη*.

145. Τὰ περισσότερα θηλυκὰ, ποὺ τελειώνουν σὲ *ιά* ἢ *ία* γράφονται μὲ **ι**· π. χ. *δροσιά*, *φωτιά-εὐκαιρία*, *ὕγρασία*. Μὲ **ει** γράφονται τὰ θηλυκὰ, ποὺ γίνονται ἀπὸ ῥήματα σὲ *ευω*· π. χ. *προφητεία*, (*προφητεύω*), *κολακεία* (*κολακεύω*).

146. Τὸ (ι) στὸ τέλος τῶν οὐδέτερων τὸ γράφομε μὲ **ι**· π. χ. *χέρι*, *μάτι*, *κλειδί*.

147. Τὰ οὐδέτερα, ποὺ τελειώνουν στὸν πληθυντικὸ σὲ (ε) τὰ γράφομε μὲ **η**· π. χ. *κέρδη*, *ἔθνη*, *στήθη*.

148. Τὸ (ος) στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ **ο**· π. χ. *γιατρός*, *ἔμπορος*, *γέρος*.

149. Τὸ (ες) στὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τὸ γράφομε μὲ **ε**· π. χ. *πατέρες*, *ἐργάτες*, *βρύσες*, *καφές*.

150. Τὰ ὀνόματα, ποὺ τονίζονται στὴ λήγουσα, παίρνουν ὀξεῖα· π. χ. *ψωμάς*, *μαθητής*, *παππούς*, *χαρά*, *βροχή*, *ἀλεπού*, *νερό*, *παιδί*.

* Πρὸβλ. ὑποσημείωση ἑδαφ. 12.

151. Ἀλλὰ παίρνουν περισπωμένη 1) τὸ φῶς, γῆ, νοῦς 2) πολλὰ κύρια ὀνόματα· π. χ. Ἑρμῆς, Ἀθηνᾶ, Περικλῆς, Ἰησοῦς 3) ὅλες οἱ γενικὲς· π. χ. τῆς φωνῆς, τῆς χαρᾶς, τοῦ ψωμά, τοῦ πραγματεῦν, τοῦ παιδιοῦ, τῶν παριῶν.

152. Ἡ λήγουσα ὅταν τελειώνῃ σὲ *ε* ἢ *α* εἶναι μακρά· π. χ. ὦρα, σημάλα, καλύβη, γίγας, φρύδι, ποτήρι, φασούλι, τρίχα, σκάλα. τῆς γυναίκας. Ἀλλ' ἔχουν τὸ *α* στὴ λήγουσα τοῦ ἐνικοῦ βραχὺ τὰ ἄρσενικά, πού τελειώνουν σὲ -ῶνας, -ήνας, -ήρας π. χ. χειμῶνας, μῆνας, κλητῆρας καὶ τὰ θηλυκὰ γλῶσσα, γυναῖκα, πείνα, μοῖρα, χῆνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄.

ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

152. Τὰ ἀνώμαλα οὐσιαστικά εἶναι : ἑτερόκλιτα, μεταπλαστά, ἑλλειπτικά καὶ ἄκλιτα.

1. Ἑτερόκλιτα.

153. Ἑτερόκλιτα εἶναι ὅσα ἔχουν μερικὰς πτώσεις καὶ ἀπὸ δύο κλίσεις· τέτοια εἶναι μερικὰ οὐσιαστικά με *ας* καὶ *ος*, πού σχηματίζουν τὸν ἐνικὸ κατὰ τὴν πρώτη κλίση καὶ τὸν πληθυντικὸ κατὰ τὴν πρώτη καὶ τὴν τρίτη· π. χ. ὁ κάβουρας, τοῦ κάβουρα κλπ. πληθ. οἱ καβούροι καὶ τὰ καβούρια κλπ. ὁ κόρακας, τοῦ κόρακα κλπ. πληθ. οἱ κοράκοι καὶ τὰ κοράκια κλπ. ὁ χρόνος, τοῦ χρόνου κλπ. πληθ. οἱ χρόνοι καὶ τὰ χρόνια.

Ἄλλα ὅμοια εἶναι : ὁ σκαντζόχερας, κόκορας, κότσυφας-λόγος, πλάτανος.

2. Μεταπλαστά.

154. Μεταπλαστά εἶναι ὅσα σχηματίζουν μερικὰς πτώσεις ἀπὸ θέμα διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ· τέτοια εἶναι 1) τὰ ἄρσενικά ἀνισοσύλλαβα με *ης*, πού σχηματίζουν ὅλο τὸν πληθυντικὸ με -ηδες καὶ αἰοί· π. χ. ὁ νοικοκύρης-οἱ νοικοκύρηδες

καὶ νοικοκυραῖοι, ὁ καρβουνιάρης=οἱ καρβουνιάρηδες καὶ καρβουνιαραῖοι (πρβλ. 92).

2) τὸ *ὄνειρο* τοῦ *ὄνειρου* κλπ.—ἀλλὰ τὰ *ὄνειρα* καὶ *ὄνειράτα* κλπ.

3. Ἑλλειπτικά.

155. Τὰ ὀνόματα *γῆ* καὶ *αἰθέρας* δὲν ἔχουν πληθυντικὸ ἀριθμὸ· τὸ *γῆ* κλίνεται : ἡ *γῆ*, τῆς *γῆς*, τῇ *γῇ*.

156. Τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα δὲν ἔχουν ἐνικό : οἱ *ρομάτοι*, τὰ *μάγια*, τὰ *ἥπατα*, τὰ *μεσάνυχτα*, τὰ *κόλλυβα*, τὰ *τάρατα*, τὰ *ὑπάρχοντα*, τὰ *σωθικά*, τὰ *γεράματα* καὶ *γερατιά*, τὰ *τρεχάματα* κλπ.

157. Μερικὰ ὀνόματα ἀπαντοῦν σὲ μερικὲς πτώσεις· π. χ. *ὄφελος*, *σέβας*-τοῦ *κάκου*, στὸν *ξύπνο*, τοῦ *θαιατᾶ*, στὰ *συγκαλά σου*, *λογῆς*, *λογιῶν*.

158. Ἑλλειπτικά εἶναι ἀκόμη 1) τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων ἢ τῶν τόπων, ποὺ ἀπαντοῦνε σὲ ἓνα μόνον ἀριθμὸ· π. χ. ἡ *Τρίπολη*, ὁ *Βόλος*, τὸ *Σούνιο* (ἐνικός)—τὰ *Καλάβρυτα*, οἱ *Γαργαλιάνοι*, τὰ *Ψαρά*, τὰ *Δαρδανέλλια*, τὰ *Ἀγραφα* (πληθυντικός).

2) τὰ ὀνόματα μερικῶν ἐορτῶν· π. χ. τὰ *Χριστούγεννα*, τὰ *Φῶτα* κλπ.

4. Ἀκλιτα.

159. Ἀκλιτα λέγονται λέγονται ὅσα δὲν ἀλλάζουν μορφὴ· τέτοια εἶναι :

1) μερικὰ ξενικά· π. χ. τὸ *Πάσχα*, τοῦ *Πάσχα* κλπ.

2) τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου· π. χ. τὸ *ἄλφα*, τοῦ *ἄλφα* κλπ. τὸ *βῆτα*, τοῦ *βῆτα* κλπ.

Γ. ΕΠΙΘΕΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η'.

1. Εἶδη τῶν ἐπιθέτων.

160. Τὰ ἐπίθετα φανερῶνουν τί λογῆς εἶναι τὰ ὑποστατικά, πού προσδιορίζουν.

161. Ὑπάρχουν τριῶν εἰδῶν ἐπίθετα :

α')	σὲ	ος
β')	σὲ	υς
γ')	σὲ	ης

2. Κλίση τῶν ἐπιθέτων.

Α') Ἐπίθετα σὲ ος

162. Τὰ ἐπίθετα σὲ ος εἶναι πάλι τριῶν εἰδῶν 1) ὅσα σχηματίζουν τὸ θηλυκὸ σὲ *η*· 2) ὅσα σχηματίζουν τὸ θηλυκὸ σὲ *α* καὶ 3) ὅσα σχηματίζουν τὸ θηλυκὸ σὲ *ι*.

1) Ἐπίθετα σὲ ος, η, ο.

163. Τὸ ἀρσενικὸ τῶν ἐπιθέτων αὐτῶν κλίνεται κατὰ τὸ *ἐμπορος* (96), τὸ θηλυκὸ κατὰ τὸ *φωνή* (112), καὶ τὸ οὐδέτερο κατὰ τὸ *σίδηρο* (128).

Ἐνικός

	ἀρσενικὸ	θηλυκὸ	οὐδέτερο
ὄνομ.	ὁ καλὸς	ἡ καλή	τὸ καλὸ
γεν.	τοῦ καλοῦ	τῆς καλῆς	τοῦ καλοῦ
αἰτ.	τὸν καλὸ	τὴν καλή	τὸ καλὸ

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ καλοὶ	οἱ καλῆς	τὰ καλὰ
γεν.	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν
αἰτ.	τοὺς καλοὺς	τὶς καλῆς	τοὺς καλοὺς

Κατὰ τὸ **καλός, ἡ, ό** κλίνονται καὶ τὰ ἐπίθετα : **κακός, ἡ, ό** - **μικρός, ἡ, ό** - **μισός, ἡ, ό** - **ἀπλός, ἡ, ό** - **διπλός, ἡ, ό** - **στενός, ἡ, ό** - **σωστός, ἡ, ό** - **ξερός, ἡ, ό** - **στεγνός, ἡ, ό** - **πυκνός, ἡ, ό** - **λαμπρός, ἡ, ό** - **ἀκριβός, ἡ, ό** - **καθαρός, ἡ, ό** - **ἄμορφος, ἡ, ο** - **νόστιμος, ἡ, ο** - **μαῦρος, ἡ, ο** - **κίτρινος, ἡ, ο** - **πράσινος, ἡ, ο** - **βραδινός, ἡ, ό** - **ἀληθινός, ἡ, ό** - **παράξενος, ἡ, ο** - **πιστός, ἡ, ό** - **ἰερός, ἡ, ό** - **ἄψυχος, ἡ, ο** - **καλύτερος, ἡ, ο** κ.λπ.

Παρατήρηση.

164. Ἡ ἐνική αἰτιατική τοῦ ἀρσενικοῦ παίρνει **ν**, ὅταν ἀκολουθῇ οὐσιαστικὸ ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν· π.χ. **τὸν καλὸν ἄνθρωπο**.

2') Ἐπίθετα σὲ **ος, α, ο**

165. Διαφέρουν ἀπὸ τὴν προηγούμενη τάξην ὅτι τὸ θηλυκὸ τοὺς **τελειώνει** σὲ **α** καὶ κλίνεται κατὰ τὸ **ἐλπίδα** (108)· τὸ ἀρσενικὸ καὶ οὐδέτερο κλίνεται, ὅπως καὶ τῶν σὲ **ος, ἡ, ο** (163).

Ἑνικός

	Ἀρσενικὸ	θηλυκὸ	οὐδέτερο
ὄνομ.	ὁ ὠραῖος	ἡ ὠραία	τὸ ὠραῖο
γεν.	τοῦ ὠραίου	τῆς ὠραίας	τοῦ ὠραίου
αἰτ.	τὸν ὠραῖο	τὴν ὠραία	τὸ ὠραῖο

Πληθυντικός

ὄνομ.	οἱ ὠραῖοι	οἱ ὠραῖες	τὰ ὠραῖα
γεν.	τῶν ὠραίων	τῶν ὠραίων	τῶν ὠραίων
αἰτ.	τοὺς ὠραίους	τὶς ὠραῖες	τὰ ὠραῖα

Κατὰ τὸ **ὠραῖος, α, ο**, κλίνονται καὶ τὰ : **γενναῖος, α, ο** - **ἀρχὺς, α, ο** - **νέος, α, ο** - **ἀστέιος, α, ο** - **πλούσιος, α, ο** - **ἄγιος, α, ο**,

τίμιος, α, ο - αἰώνιος, α, ο - ἀσημένιος, α, ο - καινούριος, α, ο κλπ.

3') Ἐπίθετα σὲ ὄξ, ιά, ό.

166. Τὸ ἄρσενικὸ καὶ οὐδέτερο κλίνεται ὅπως τῶν σὲ ος, η, ο' τὸ θηλυκὸ κλίνεται ὅπως τὸ καρδιά (108).

Ἄρσενικὸ			Θηλυκὸ	Οὐδέτερο		
Ἑνικὸς						
ὄνομ.	ὁ	γλυκὸς	ἡ	γλυκιά	τὸ	γλυκὸ
γεν.	τοῦ	γλυκοῦ	τῆς	γλυκιάς	τοῦ	γλυκοῦ
αἰτ.	τὸ	γλυκὸ	τῇ	γλυκιά	τὸ	γλυκὸ

Πληθυντικὸς

ὄνομ.	οἱ	γλυκοὶ	οἱ	γλυκιᾶς	τὰ	γλυκὰ
γεν.	τῶν	γλυκῶν	τῶν	γλυκῶν	τῶν	γλυκῶν
αἰτ.	τοὺς	γλυκοὺς	τις	γλυκιᾶς	τὰ	γλυκὰ

Κατὰ τὸ γλυκός, ιά, ό, κλίνονται καὶ τά: εὐγενικὸς, ιά, ὀ-πα-
στρικὸς, ιά, ὀ - Κρητικὸς, ιά, ὀ - ξανθὸς, ιά, ὀ, κλπ.

167. Τὸ κακὸς καὶ ξανθὸς ἔχουν καὶ θηλυκὰ εἰς ἡ: κακή, ξανθή·
τὸ ἐλαφρὺς, ιά, ὃ σχηματίζεται ὅπως τὰ σὲ ὄξ, ιά, ὃ.

B') Ἐπίθετα σὲ ὄξ, ιά, ὃ

168. Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ κλίνονται σύμφωνα με τὸ ἀκόλουθο πα-
ράδειγμα:

Ἄρσενικὸν			Θηλυκὸν			Οὐδέτερον		
Ἑνικὸς								
ὄνομ.	ὁ	παχὺς	ἡ	παχιά	τὸ	παχὺ		
γεν.	τοῦ	παχιοῦ (καὶ ὃ)	τῆς	παχιᾶς	τοῦ	παχιοῦ		
αἰτ.	τὸν	παχὺ	τὴν	παχιά	τὸ	παχὺ		

Πληθυντικὸς

ὄνομ.	οἱ	παχιοὶ	οἱ	παχιᾶς	τὰ	παχιά
γεν.	τῶν	παχιῶν	τῶν	παχιῶν	τῶν	παχιῶν
αἰτ.	τοὺς	παχιοὺς	τις	παχιᾶς	τὰ	παχιά

Κατὰ τὸ *πυχύς, -ιά, -ύ* κλίνονται καὶ τὰ: *βαθύς, -ιά, -ύ - τραχύς, -ιά, -ύ - πλατύς, -ιά, -ύ - φαρδύς, -ιά, -ύ - ελαφρύς, -ιά, -ύ - άψύς, -ιά, -ύ - βαρύς, -βαριά, -βαρύν - μακρύς, -ιά, -ύ.*

"Ομοία κλίνονται καὶ τὰ ἐπίθετα *μέ-ης* π. χ. *θαλασσής, βυσσινής, μελιτζανής* κλπ. *δεξής* (καὶ *δεξιός*).

Π α ρ α τ ή ρ η σ η.

169. Ἡ γενική τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἐπιθέτων *μέ υς* σχηματίζεται καὶ σὲ *ῥ* τῶν *μέ ης* σχηματίζεται μόνον *μέ ῥ* π. χ. τοῦ *φαρδιοῦ καὶ φαρδῶ, τοῦ μελιτζανῆ.*

Γ') Ἐπίθετα σὲ *ης, α, ικο*

170. Τὸ ἄρσενικὸ κλίνεται κατὰ τὸ *βαρκάρης* (88), τὸ θηλυκὸ κατὰ τὸ *ἐλπίδα* (108) καὶ τὸ οὐδέτερο κατὰ τὸ *σίδερο* (128).

Ἐνικὸς

Ἄρσενικὸ	Θηλυκὸ	Οὐδέτερο
ὄνομ. ὁ <i>ζηλιάρης</i>	ἡ <i>ζηλιάρα</i>	τὸ <i>ζηλιάρικο</i>
γεν. τοῦ <i>ζηλιάρη</i>	τῆς <i>ζηλιάρας</i>	τοῦ <i>ζηλιάρικου</i>
αἰτ. τὸ <i>ζηλιάρη</i>	τῇ <i>ζηλιάρα</i>	τὸ <i>ζηλιάρικο</i>

Πληθυντικὸς

ὄνομ. οἱ <i>ζηλιάρηδες</i>	οἱ <i>ζηλιάρες</i>	τὰ <i>ζηλιάρικα</i>
γεν. τῶν <i>ζηλιάρηδων</i>	—	τῶν <i>ζηλιάρικων</i>
αἰτ. τοὺς <i>ζηλιάρηδες</i>	τις <i>ζηλιάρες</i>	τὰ <i>ζηλιάρικα</i>

Κατὰ τὸ *ζηλιάρης, α, ικο* κλίνονται καὶ τὰ: *γκρινιάρης, -α, -ικο, παραπονιάρης, -α, -ικο, μαυρομάτης, -α, -ικο, μαυροφρύδης, α, ικο.*

Π α ρ α τ ή ρ η σ ε ι ς

171. "Ομοία κλίνονται καὶ τὰ ἐπίθετα: *χωριάτης* καὶ *μακαρίτης*, ἀλλὰ τὸ θηλυκὸ σὲ *ισσα*: *χωριάτισσα, μακαρίτισσα* τὸ *ἀκαμάτης*, ποὺ σχηματίζει θηλυκὸν *ἀκαμάτρα*, τὸ *ξανθομάλλης*, θηλ. *ξανθομάλλα* καὶ *ξανθομαλλοῦ.*

172. Ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν θηλυκῶν λείπει ἀναπληρῶνεται, ὅταν εἶναι ἀνάγκη, ἀπὸ τὸ ἄρσενικὸ ἢ τὸ οὐδέτερο.

Γενικὲς παρατηρήσεις

173. Ἡ κλητικὴ τῶν ἐπιθέτων, ὅταν εἶναι σὲ χρήση, σχηματίζεται ὁμοίᾳ μὲ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἰδίου ἀριθμοῦ, ἐκτὸς τῆς ἐνικῆς κλητικῆς τῶν ἀρσενικῶν, ποὺ σχηματίζεται ἄλλιω· π. χ. ἄξια γυναῖκα, καλὴ μητέρα, κακὸ παιδί - ὠραῖε, καλὲ, ζηλιάρη, παχύ, ἄστεϊε.

174. Ὅλα τὰ ἐπίθετα φυλάνε τὸν τόνο σὲ ὅλα τὰ γένη καὶ σὲ ὅλες τὶς πτώσεις στὴν ἴδια συλλαβή, ποὺ τὸν ἔχει καὶ ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ· π. χ. καλὸς, καλοῦ, καλὸν, καλοὶ, καλῶν, καλοῦς — γλυκιά, γλυκιάς, γλυκιῆς — παχύ, παχιοῦ, παχιά — ζηλιάρης, ζηλιάρη, ζηλιάρης — ὠραῖος, ὠραίου, ὠραῖοι, ὠραίων — παρὰ ξένος, παρὰ ξένου, παρὰ ξένου — κακόμοιρος, κακόμοιρου, κακόμοιρων.

175. Μερικὰ ἀρσενικὰ ἐπίθετα, ποὺ κατάντησαν οὐσιαστικά, κατεβάζουν εἰς τὴ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ καὶ τὴ γενικὴ καὶ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τὸν τόνο εἰς τὴν παραλήγουσα, ὅπως τὰ οὐσιαστικά· π.χ. τοῦ κυρίου (ὄνομ. ὁ κύριος), τοῦ ἀγίου, τῶν ἀγίων (ὁ ἅγιος), τοῦ ἀρρώστου, τοῦ ἀρρώστου (ὁ ἀρρώστος).

**** Ἐπίθετα,** ποὺ κλίνονται μὲ ἀρχαῖον τρόπο.

196. Τύπος : ὁ εὐγενής, ἡ εὐγενής, τὸ εὐγενές.

Ἐνικός

Ἀρσενικὸ καὶ θηλυκὸ			οὐδέτερο
ὀνομ.	ὁ,	ἡ εὐγενής	τὸ εὐγενές
γεν.	τοῦ,	τῆς εὐγενοῦς	τοῦ εὐγενοῦς
αἰτ.	τὸν,	τὴν εὐγενῇ	τὸ εὐγενές

Πληθυντικός

ὀνομ.	οἱ	οἱ εὐγενεῖς	τὰ εὐγενῇ
γεν.	τῶν,	τῶν εὐγενῶν	τῶν εὐγενῶν
αἰτ.	τούς,	τίς εὐγενεῖς	τὰ εὐγενῇ

Κατὰ τὸ εὐγενής. εὐγενές, κλίνεται καὶ τό : ἀσθενής, ἀσθενές-ψευδής, ψευδές-εὐσεβής, εὐσεβές-εἰλικρινής, εἰλικρινές κλπ.

177. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ καὶ ἡ ὀνομαστικὴ καὶ αἰτιατικὴ τοῦ

πληθυντικοῦ τῶν παίρνει περισπωμένη ἐναντίον τοῦ κανόνος (150).
π. χ. τὸν *εὐγενῆ*, οἱ *εὐγενεῖς*, τοὺς *εὐγενεῖς*.

Τὸ ἐπίθετο ὁ *πολὺς*, ἡ *πολλή*, τὸ *πολύ*.

178. Τὸ ἐπίθετο *πολὺς* εἶναι ἀνώμαλο ἑλλειπτικὸ καὶ κλίνεται ἔτσι: 1) τὸ θηλυκὸ *πολλή* κλίνεται, ὅπως τὸ *καλή* 2) τὸ ἀρσενικὸ καὶ οὐδέτερο δὲν ἔχουν γενική τοῦ ἐνικοῦ 3) ὁ πληθυντικὸς τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδέτερου κλίνονται ὅπως τὸ: οἱ *καλοὶ*, τῶν *καλῶν* κλπ., τὰ *καλά*, τῶν *καλῶν* κλπ.

Ἑνικὸς

Ἀρσενικὸ	θηλυκὸ	οὐδέτερο
ὄνομ. ὁ πολὺς	ἡ πολλή	τὸ πολὺ
γεν. —	τῆς πολλῆς	—
αἰτ. τὸν πολὺν(ν)	τὴν πολλή	τὸ πολὺ

Πληθυντικὸς

ὄνομ. οἱ πολλοὶ	οἱ πολλῆς	τὰ πολλὰ
γεν. τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν
αἰτ. τοὺς πολλοὺς	τις πολλῆς	τὰ πολλὰ

Ὁρθογραφικοὶ κανόνες γιὰ τὰ ἐπίθετα.

179. Τὸ (ν) στὸ τέλος τῶν οὐδέτερων ἐπιθέτων γράφεται μὲ *ν* π. χ. *βαρὺν, μακρὺν, πλατὺν, πολὺν*.

Μὲ *ι* γράφεται μόνον στὸ *δεξι*, καὶ σὲ ὅσα ὀνόματα φανερόνουν χρῶμα π. χ. *σταχτι*, *τριανταφυλλί*, *βυσσινί*.

180. Τὰ ἐπίθετα, ποὺ τελειώνουν *ε* (ης) γράφονται μὲ *η* π. χ. *παραπονιάρης, μαυρομάτης, μακαρίτης, σταχτής*.

Μὲ *υ* γράφονται ὅσα γράφουν καὶ τὸ οὐδέτερό τους μὲ *υ* π. χ. *μακρὺς, φαρδὺς, πολὺς* (γιατὶ οὐδέτ. *μακρὺν, φαρδὺν, πολὺν*).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'.

ΒΑΘΜΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΤΟΥ

Ἡ *ιτιά* εἶναι *δέντρο ψηλόν*.—Τὸ *κυπαρίσσι* εἶναι *πιὸ ψηλὸ* (ἢ *ψηλότερο*) *δέντρο ἀπ' τὴν ιτιά*.—Ἡ *λεύκα* εἶναι *τὸ πιὸ ψηλὸ* (ἢ *τὸ ψηλότερο*) *ἀπ' ὅλα τὰ δέντρα*.

181. Τὰ ἐπίθετα καὶ στὴ νέα γλῶσσα ἔχουν τρεῖς βαθμούς: τὸν *ἀπόλυτο*, τὸν *συγκριτικό* καὶ τὸν *ὑπερθετικό*.

1. Ἀπόλυτος.

182. Ὁ *ἀπόλυτος* φανερώνει ὅτι ἓνα οὐσιαστικό, χωρὶς σύγκριση μὲ ἄλλο, ἔχει μιὰ ιδιότητα· π. χ. *καλὸς ἄνθρωπος*, *ἡσυχὴ γυναῖκα*, *φρόνιμο παιδί*.

183. Ὅταν τὸ οὐσιαστικό ἔχει μιὰ ιδιότητα σὲ ἴσο βαθμὸν μὲ ἄλλο, τότε ἢ βάζομε τὸ ἐπίρρημα *ὡς* ἢ τὸ *ὥς* μὲ ἢ τίς ἀντωνυμίες *τόσο*· π. χ. ὁ *Γεώργιος* *εἶναι φρόνιμος ὡς* τὸν *ἀδελφόν του* - ὁ *Νίκος* *εἶναι ψηλὸς ὥς* τὸ *Γεώργιο* - ὁ *Πέτρος* *εἶναι τόσο καλός, ὥς* καὶ ὁ *πατέρας του*.

2. Συγκριτικός.

184. α') Ὁ *συγκριτικός* φανερώνει ὅτι ἓνα οὐσιαστικό, ὅταν συγκρίνεται μὲ ἄλλο, ἔχει τὴν ἴδια ιδιότητα σὲ μεγαλύτερο βαθμὸν.

β') Ὁ *συγκριτικός* ἐκφράζεται μὲ τὸ ἐπίρρημα *πιὸ* καὶ τὸ *ἀπόλυτο* ἢ μὲ τὴν κατάληξη-*ότερος* ἢ *ύτερος*· π. χ. *πιὸ ὠραῖος*, *πιὸ παχιά*, *πιὸ ξηλιάρικο* - *ψηλότερος*, *καλύτερος*.

185. α') Εἰς *ότερος* σχηματίζουν τὸ συγκριτικό, ὅσα ἐπίθετα ἔχουν τὸ θετικό σὲ *ος* καὶ εἰς-*ύτερος* σχηματίζουν τὸ συγκριτικό, ὅσα ἔχουν τὸ θετικό σὲ *υς* π. χ. *φτωχὸς-φτωχότερος*, *παχὺς-παχύτερος*.

β') Τὸ *ότερος* γίνεται *ώτερος*, ὅταν ἢ ἐμπρὸς ἀπ' αὐτὸ συλλαβὴ εἶναι *βραχεῖα*· π. χ. *νέος-νεώτερος*, *εὐκόλος-εὐκολώτερος*· ἂν

είναι μακρὰ μένει μὲ **α**· π. χ. *ψηλότερος, σιφώτερος, άστετι-ότερος, άρχπι-ότερος*.

Σημ. 1. Ἡ συλλαβὴ λογαριάζεται μακρὰ καὶ ὅταν ἔχη βραχὺ φωνήεν ἢ δίχρονο, ἀλλ' ἀκολουθοῦνε δύο ἢ τρία σύμφωνα ἢ ζ, ξ, ψ· π. χ. *ζεστότερος, πικρότερος, λαμπρότερα, λοξότερα, μελαψότερος, πεζότερος*.

Σημ. 2. Τὰ δίχρονα, ποὺ εἶναι στὴ παραλήγουσα τῶν ἐπιθέτων σὲ **ος**, εἶναι *βραχεά*· π. χ. *ἀγριος, φρόνιμος, παστρικὸς, πράσινος, ἀληθινὸς, καθαρὸς, μαλακὸς* κλπ. γι' αὐτό: *ἀγριώτερος, φρονιμώτερος, παστρικότερος, πρασινώτερος, ἀληθινώτερος, καθαρώτερος*. Ἀλλὰ ἔχουν τὸ δίχρονο μακρὸ τὸ τρανὸς καὶ τὰ σύνθετα, ποὺ τελειώνουν σὲ *-λοπος, -τιμος, -θυμος*· π. χ. *τρανώτερος, πολυτιμότερος, εὐθυμότερος*.

3. Ὑπερθετικὸς.

186 α') Ὁ ὑπερθετικὸς φανερώνει ὅτι ἓνα οὐσιαστικὸν, ὅταν συγκρίνεται μὲ ἄλλο, ἔχει τὴν ἴδια ιδιότητα στὸν πῦθ μεγαλύτερο βαθμὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ὅμοια (σχετικὸ ὑπερθετικόν).

β') Τὸ σχετικὸ ὑπερθετικὸν ἐκφράζεται μὲ τὸ συγκριτικὸν καὶ τὸ ἄρθρον ἔμπρός· π. χ. *ὁ πῦθ ὠραίος, ὁ ὠραιότερος, ἡ πῦθ προκομμένη, τὸ σωστότερον*.

187 α') Ὁ ὑπερθετικὸς φανερώνει πολλὰς φορὰς ὅτι τὸ οὐσιαστικὸν ἔχει μὴ ιδιότητα στὸ πῦθ μεγαλύτερο βαθμὸ, ἀλλὰ χωρὶς σύγκριση μὲ ἄλλο (ἀπόλυτον ὑπερθετικόν).

β') Τὸ ἀπόλυτον ὑπερθετικὸν ἐκφράζεται· 1) μὲ τὸ πολλὸν ἢ τὸ πάρα πολλὸν ἢ τὸ πολὺ-πολὸν καὶ τὸ ἀπόλυτον· π. χ. *πολὸν πλούσιος, αὐτὸ τὸ παιδί εἶναι πάρα πολὺ φρόνιμο, ψωμί πολὺ-πολὺ ζεστό*. 2) μὲ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ἀπολύτου· π. χ. *ψηλὸ-ψηλὸ σπῖτι, ζεστὰ-ζεστὰ νολούρια*. 3) μὲ τὸ ἀπόλυτον σύνθετον μὲ τὸ ὅλο-, κατα-, ἢ θεο-· π. χ. *δολοκαίνουργος, κατακόκκινος, θεόκουφος*.

188. Μερικὰ ὑπερθετικά σχηματίζονται καὶ μὲ μὴ λέξιν μὲ τὴν κατάληξιν **τατος· π. χ. *μικρότατος, ὁμορφότατος, γλυκότατος*.

** Ἀνωμαλίαι.

189. Τὸ μέγας καὶ καλὸς σχηματίζονται τὸ συγκριτικὸν εἰς *ύτερος* (καὶ ὅχι εἰς *ότερος*)· π. χ. *μεγαλύτερος, καλύτερος*.

190. Μερικά επίθετα έχουν διπλά συγκριτικά :

κοντός	κοντότερος	καὶ	κοντύτερος
χοντρός	χοντρότερος	καὶ	χοντρύτερος
τρανός	τρανότερος	καὶ	τρανύτερος
έλαφρός	έλαφρότερος	καὶ	έλαφρύτερος
γλυκός	γλυκότερος	καὶ	γλυκύτερος

191. Ἀνώμαλα εἶναι καὶ αὐτά :

πολύς,	πιδ πολὺς	ἢ	περισσότερος
κακός,	πιδ κακός	ἢ	κακότερος ἢ χε(ι)ρότερος
γέρος	γεροντότερος		
άπλός	άπλούστερος		

192. Ἀνώμαλα σχηματίζονται καὶ μερικά επίθετα σὲ *ης*, πὸν παίρνουν τὴν κατάληξιν *-εστερος* π. χ. *άφελής* - *άφελέστερος*.

Ἐπιρρήματα ἀπὸ επίθετα.

193. Ἀπὸ επίθετα γίνονται μερικά επιρρήματα· τὰ επιρρήματα αὐτὰ τελειώνουν σὲ *α*, δηλαδή ἔχουν τὸν τύπο τῆς αἰτιατικῆς πληθυντικῆς τοῦ οὐδετέρου.

Ἐπίθετα

Ἐπιρρήματα

	ἀπόλυτα	συγκριτικά
άπλός	άπλᾶ	άπλότερα
βαρὺς	βαρεῖᾶ	βαρύτερα
γλυκός	γλυκᾶ	γλυκότερα
καλός	καλᾶ	καλύτερα
κακός	κακᾶ	χειρότερα
κοντός	κοντᾶ	κοντότερα (καὶ κοντύτερα)
πρῶτος	πρώτα	πρωτότερα

194. Τὰ συγκριτικά τῶν επιρρημάτων γίνονται καὶ μὲ τὸ *πιδ*· π. χ. *πιδ άπλά*, *πιδ καλά*.

195. Ἐπιρρήματα ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ γίνονται κάποτε καὶ μὲ τὴν κατάληξιν *τατα*· π. χ. *ώραιό-τατα*.

196. **Ανώμαλα** επιρρήματα είναι·

μόνος	μόνο	
τόσος	τόσο	
λίγος	λίγο	λιγότερο
πολύς	πολύ	περισσότερο

197. Επιρρήματα συγκριτικού βαθμού γίνονται καὶ ἀπὸ μερικά ἐπιρρήματα, πού δὲ γίνονται ἀπὸ ἐπίθετα :

ἀπάνω	ἀνώτερο
ἀρχή (ἐπιρρηματικῶς)	ἀρχύτερο
κάτω	κατώτερο
μπροστὰ	μπροστώτερο
νωρὶς	νωρότερο
ὕστερα	ὑστερότερο

Δ'. ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Ἐγὼ γράφω.— Ἐσὺ παίζεις.— Αὐτὸς διαβάσει.— Τὸ βιβλίο ἐκεῖνο εἶναι ἄδικο.

198. Ἀντωνυμίες εἶναι λέξεις, πού τις μεταχειριζόμαστε ἀντὶ τῶν ὀνομάτων.

199. Οἱ ἀντωνυμίες εἶναι 1) δεικτικές 2) προσωπικές 3) αὐτοπαθεῖς 4) κτητικές 5) ἐρωτηματικές 6) ἄοριστες 7) ἀναφορικές 8) ἀλληλοπαθεῖς.

1. Δεικτικές.

Τοῦτος ὁ μαθητὴς εἶναι τακτικός.— αὐτὴ ἡ μαθήτρια εἶναι ἀνήσυχη.— ἐκεῖνη ἡ ἄλεπού εἶναι πονηρή.

200. Τίς ἀντωνυμίες, πού μεταχειριζόμαστε γιὰ νὰ δείχνουμε, τίς λέμε δεικτικές.

201. Δεικτικές ἀντωνυμίες εἶναι ἡ τοῦτος, αὐτός καὶ ἐκεῖνος.

202. Τοῦτος, η, ο.

	Ἀρσενικό	Ἐνικό	Οὐδέτερο
ὄνομ.	τοῦτος	Θηλυκό	τοῦτο
γεν.	τούτου	τούτῃ	τούτου
αἰτ.	τοῦτο(ν)	τούτης	τούτου
		τούτῃ(ν)	τοῦτο

Πληθυντικός

ὄνομ.	τούτοι	τούτες	τούτα
γεν.	τούτων	τούτων	τούτων
αἰτ.	τούτους	τούτες	τούτα

203. ἑαυτός, ἡ, ό.

ἑνικός

Ἀρσενικό		Θηλυκό	Οὐδέτερο
ὄνομ.	αὐτός	αὐτή	αὐτό
γεν.	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
αἰτ.	αὐτό(ν)	αὐτή(ν)	αὐτό

Πληθυντικός

ὄνομ.	αὐτοί	αὐτές	αὐτά
γεν.	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
αἰτ.	αὐτούς	αὐτές	αὐτά

204. ἑκεῖνος, η, ο.

ἑνικός

Ἀρσενικό	Θηλυκό	Οὐδέτερο	
ὄνομ.	ἐκεῖνος	ἐκείνη	ἐκεῖνο
γεν.	ἐκείνου	ἐκείνης	ἐκείνου
αἰτ.	ἐκεῖνο(ν)	ἐκείνη(ν)	ἐκεῖνο

Πληθυντικός

ὄνομ.	ἐκεῖνοι	ἐκεῖνες	ἐκεῖνα
γεν.	ἐκείνων	ἐκείνων	ἐκείνων
αἰτ.	ἐκείνους	ἐκεῖνες	ἐκεῖνα

205. Ἡ *ἐκεῖνος* λέγεται καὶ *κεῖνος*, ὅταν ἡ ἐμπρὸς ἀπ' αὐτὴν *λέξις* τελειώσῃ σὲ φωνήεν· κλίνεται ὁμοία μὲ τὴν *ἐκεῖνος*.

206. Ἡ (ἐ)τοῦτος καὶ (ἐ)κεῖνος παίρνουν στὸ τέλος ἓνα δά, πού ποινίζεται πάντα καὶ δὲν ἀλλάζει στὴν κλίση· π. χ. (ἐ)τοῦτος δά, (ἐ)τοῦτου δά κλπ. (ἐ)κεῖνος δά, (ἐ)κεῖνου δά κλπ.

207. Δεικτικὲς ἀντωνυμίες εἶναι ἀκόμη καὶ οἱ *τότος, η, ο - τέτοιος* π, ο καὶ (ὁ) ἴδιος, α, ο' κλίνονται σάν τὰ ἐπίθετα.

* 2. Προσωπικὲς.

208. Προσωπικὲς ἀντωνυμίες εἶναι ἐκεῖνες, πού φανερώνουν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου.

209. Τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου εἶναι τρία· *πρῶτο* εἶναι ἐκεῖνο, πού μιλά· *δεύτερο* εἶναι ἐκεῖνο, πού κάποιος τοῦ μιλά· καὶ *τρίτο* εἶναι ἐκεῖνο, πού γι' αὐτὸ μιλοῦνε.

210. Α' πρόσωπο. 211. Β' πρόσωπο. 212. Γ' πρόσωπο.

Ἑνικός

ὄνομ.	ἐγὼ	ἐσύ	αὐτός	αὐτή	αὐτό
γεν.	ἐμένα	ἐσένα	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
αἰτ.	ἐμένα	ἐσένα	αὐτό(ν)	αὐτή(ν)	αὐτό

Πληθυντικός

ὄνομ.	ἐμεῖς	ἐσεῖς	αὐτοὶ	αὐτὲς	αὐτά
γεν.	ἐμᾶς	ἐσᾶς	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
αἰτ.	ἐμᾶς	ἐσᾶς	αὐτούς	αὐτὲς	αὐτά

213. Τύποι ἐγκλιτικοί.

Α' πρόσωπο Β' πρόσωπο Γ' πρόσωπο

Ἑνικός

ὄνομ.	—	—	Ἄρσεν.	Θηλυκ.	Οὐδέτ.
γεν.	μοῦ	σοῦ	τοῦ	τῆς	τοῦ
αἰτ.	μὲ	σὲ	τὸν	τὴ(ν)	τὸ

Πληθυντικός

ὄνομ.	—	—	τοί	τές	τά
γεν.	μάς	σᾶς	τούς, των	τούς, των	τούς, των
αἰτ.	μάς	σᾶς	τούς	τίς	τά

Παρατηρήσεις

214. Τούς μακριοὺς καὶ τονιζόμενους τύπους : *ἐγώ, ἐμένα, ἐμᾶς - ἐσύ, ἐσένα, ἐσᾶς κλπ.* τοὺς μεταχειριζόμαστε ὅταν θέλωμε νὰ ξεχωρίσωμε μὲ δύναμη ἓνα πρόσωπο ἀπὸ ἄλλο· π. χ. *ἐγὼ τὸ εἶπα* (δηλ. ἐγὼ καὶ ὄχι ἄλλος), *σ' ἐμᾶς τὸ ἔφερε* (σ' ἐμᾶς καὶ ὄχι σ' ἄλλους), *ἐσένα* τὸ λέω.

215. Τοὺς ἄλλους τοὺς -μονοσύλλαβους τύπους *μοῦ, σοῦ, μᾶς, σᾶς, τὸν κλπ.* τοὺς μεταχειριζόμαστε, ὅταν μ' αὐτοὺς δὲν ἐκφράζεται ἡ κυρία ἔννοια· τότε μπαίνουν κατόπιν ἀπὸ τὴ λέξη, ποὺ διορίζουν καὶ παθαίνουν ἔγκλιση τοῦ τόνου· π. χ. *δῶσέ μας τὸ βιβλίον σου, ὁ φίλος τους, ἡ μάνα σας.*

Σημ. Ὅταν παίζουν ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ρῆμα παίρνουν τόνο· π. χ. *μοῦ ἔφερε, τοὺς ἔδωσα, σᾶς εἶπα.*

216. Ἐκτὸς τῶν τύπων τοῦ α' καὶ β' προσώπου, ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ ε, ὑπάρχουν καὶ τύποι χωρὶς τὸ ε· π. χ. *μένα, σύ, σεῖς.*

217. Ἡ αὐτός, ὅπως εἶδαμε, εἶναι δεικτική, ἀλλὰ τὴν μεταχειρίζομαστε κάποτε καὶ γιὰ προσωπική· πὺ συνηθισμένοι ὅμως εἶναι οἱ ἔγκλιτικοὶ τύποι τῆς : *τος, τη, το* κλπ.

218. Οἱ τύποι *τος, τη, το - τοί, τές, τα* τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀπαντοῦν μόνο σὲ φράσεις καθὼς : *νά τος, νά την, νά το, ποὺ εἶναι τοί ; νά τές.*

219. Ἡ αἰτιατική τοῦ θηλυκοῦ *τη* κρατᾷ κάποτε τὸ τελικὸ ν' τὸ κρατᾷ πάντα, ὅταν ἡ κατόπιν λέξη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνήεν· π. χ. *φέρ' την ἔδω.*

Περιφραστικὸς τύπος τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.

220. Οἱ περιφραστικοὶ τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας εἶναι·

τοῦ λόγου μου (=ἐγώ, ἐμένα) (μὲ κάποια εἰρωνεία)

τοῦ λόγου μας (=ἐμεῖς, ἐμᾶς) (μὲ κάποια εἰρωνεία)

τοῦ λόγου σου (=ἐσύ, ἐσένα)

τοῦ λόγου σας (=ἐσεῖς, ἐσᾶς)
 τοῦ λόγου του - της (=αὐτός, ἡ, ὁ - αὐτόν, ἡν, ὃ)
 τοῦ λόγου τους (=αὐτοί, ἐς, ἃ - αὐτούς, ἐς, ἅ.)

** 3. Αὐτοπαθεῖς.

Ἐγὼ ἔλουσα τὸν ἑαυτό μου. — Ἐσὺ ἐγύμνασες τὸν ἑαυτό σου. —
 Τὸ ἄλογο ἐπλήγωσε τὸν ἑαυτό του.

221. Οἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίες γίνονται μὲ τὸ ἐπίθετο *ἑαυτός*
 καὶ τοὺς ἐγκλιτικούς τύπους τῆς γενικῆς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν.

Ἑνικός

222. α' πρόσωπο	223. β' πρόσωπο	224. γ' πρόσωπο
ὄνομ. ὁ ἑαυτός μου	ὁ ἑαυτός σου	ὁ ἑαυτός του, της
γεν. τοῦ ἑαυτοῦ μου	τοῦ ἑαυτοῦ σου	τοῦ ἑαυτοῦ του, της
αἰτ. τὸν ἑαυτό μου	τὸν ἑαυτό σου	τὸν ἑαυτό του, της

Πληθυντικός

ὄνομ. ὁ ἑαυτός μας	ὁ ἑαυτός σας	ὁ ἑαυτός τους
γεν. τοῦ ἑαυτοῦ μας	τοῦ ἑαυτοῦ σας	τοῦ ἑαυτοῦ τους
αἰτ. τὸν ἑαυτό μας	τὸν ἑαυτό σας	τὸν ἑαυτό τους

** 4. Κτητικές.

Ὁ σκύλος αὐτὸς εἶναι *δικός* μου. — Ἡ πένα εἶναι *δική* σου. — Τὰ βιβλία εἶναι *δικά* τούς.

225. Οἱ *κτητικές* ἀντωνυμίες φανερώουν τὸ πρόσωπο, ποὺ ἔχει
 κατὰ τὴν *κτημὰ* του.

226. Οἱ *κτητικές* ἀντωνυμίες γίνονται μὲ τὸ ἐπίθετο *δικός*, ἡ, ὁ
 καὶ τοὺς ἐγκλιτικούς τύπους τῆς γενικῆς τῶν προσωπικῶν.

ἰδιοκτῆτες πρόσωπα

ἕνας	{	α'	δικός μου,	δική μου,	δικό μου
		β'	δικός σου,	δική σου,	δικό σου
		γ'	δικός του, της	δική του, της	δικό του, της
πολλοὶ	{	α'	δικός μας,	δική μας,	δικό μας
		β'	δικός σας,	δική σας,	δικό σας
		γ'	δικός τους,	δική τους	δικό τους

Παρατηρήσεις.

227. Τις κτητικὰς ἀντωνυμίας τις μεταχειρίζομαστε 1) ὅταν θέλωμε νὰ ποῦμε κάτι μὲ ξεχωριστὴ δύναμη· π. χ. ἡ *πένα εἶναι δική μου* (=δική μου καὶ ὄχι ἄλλουνοῦ) 2) ὅταν δὲν θέλωμε νὰ ξαναποῦμε τὰ οὐσιαστικό· π. χ. *τὸ βιβλίό σου καὶ τὸ δικό μου* (ἀντὶ βιβλίου μου).

228. Σὲ κάθε ἄλλη περίστασις (ὅταν δηλαδὴ δὲν θέλωμε νὰ ποῦμε κάτι μὲ ξεχωριστὴ δύναμη κλπ.) μεταχειρίζομαστε τοὺς ἐγκλιτικούς τύπους τῶν προσωπικῶν *μου, σοῦ, τοῦ, τῆς - μάς, σὰς, τούς*· π. χ. *τὸ βιβλίό μου, τὸ σπῖτι του, ὁ πατέρας σας, ἡ ἀδερφή τους*.

** 5. Ἑρωτηματικές.

Τί εἶν' αὐτό ; βιβλίό. — **Ποιός** ἦρθε χτές ; ὁ ἀδερφός μου.
— **Πόσῳ** παίρνεις ;

229. Ἑρωτηματικὰς ἀντωνυμίας λέμε ἐκεῖνες, ποὺ ρωτοῦμε γιὰ κάτι εἶναι τρεῖς.

1. *ποιός ; ποιά ; ποῖό ;*

2. *τί ;*

3. *πόσος ; πόση ; πόσο ;*

230. Ἡ *ποιός, ἄ, ὁ* κλίνεται ἔτσι

Ἑνικός

Ἀρσενικό	Θηλυκό	Οὐδέτερο
ὄνομ. <i>ποιός</i>	<i>ποιά</i>	<i>ποῖό</i>
γεν. <i>ποιοῦ (ἢ ποιανοῦ)</i>	<i>ποιᾶς (ἢ ποιανῆς)</i>	<i>ποιοῦ (ἢ ποιανοῦ)</i>
αἰτ. <i>ποιό(ν)</i>	<i>ποιά(ν)</i>	<i>ποῖό</i>

Πληθυντικός

ὄνομ.	<i>ποιός</i>	<i>ποιές</i>	<i>ποιά</i>
γεν.	<i>ποιῶν (ἢ ποιανῶν)</i>	<i>ποιῶν (ἢ ποιανῶν)</i>	<i>ποιῶν (ἢ ποιανῶν)</i>
αἰτ.	<i>ποιούς (ἢ ποιανούς)</i>	<i>ποιές</i>	<i>ποιά</i>

231. Ἡ *τί* ; ἔχει γενικ. *τίνος ;* αἰτ. *τί ;*

232. Ἡ *πόσος, η, ο* φανερώσει ποσὸν καὶ κλίνεται ὁμαλῶς, σὰν τὰ σὲ *ος, η, ο* ἐπίθετα (163).

233. "Όταν θέλωμε νά ρωτήσωμε γιά τὸ εἶδος μεταχειριζόμαστε καὶ τὸ : *τί λογῆς* π. χ. *τί λογῆς* (=ποιοῦ εἶδους) *ἄνθρωπος εἶναι αὐτός* ;

**6. Ἀόριστες.

"Ας πάη *κινένως* γιά νερό. — *Καθεμιὰ* γυναῖκα θέλει νά τήν τιμοῦν. — *Κάποιος* σέ ζήτησε χτές.

234. Ἀόριστες ἄντωνυμίες εἶναι ἐκεῖνες, ποὺ φανερῶνουν κάτι ποῦ δὲν εἶναι ὀρισμένο.

235. Ἀόριστες ἄντωνυμίες εἶναι οἱ ἀκόλουθες·

1. "Ἐνας, *μία*, *ἕνα*· κλίνεται ἔτσι·

Ἑνικός

ἄρσενικό	θηλυκό	οὐδέτερο
ὄνομ. ἕνας	<i>μία</i> ἢ <i>μία</i>	ἕνα
γυν. ἐνός	<i>μιᾶς</i>	ἐνός
αἰτ. ἕνα(ν)	<i>μία(ν)</i> ἢ <i>μιᾶ(ν)</i>	ἕνα

236. Ἡ αἰτιατική τοῦ ἄρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ παίρνει ν, ὅταν ἀκολουθᾷ λέξη ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν· π. χ. *εἶδα ἕνα ἄνθρωπο*, *ἔχω μίαν ἀνορεξιά*.

2. *Κανένως* ἢ *κανεῖς*, *καμιὰ*, *κανένα* καὶ *καθένας* ἢ *καθεῖς*, *καθεμιὰ*, *καθένα*· κλίνονται καὶ οἱ δυὸ σὰν τὸ *ἕνας*. Μαζὶ μ' αὐτὲς εἶναι καὶ τὸ ἄντωνυμικὸ ἐπίθετο *κάθε*, ἀλλ' εἶναι ἄκλιτο.

3. *Κάποιος*, *κάποια*, *κάποιο*·

4. *Μόνος*, *μόνη*, *μόνο* ἢ *μονάχος* (καὶ *μοναχός*) *μονάχη*, *μονάχο*·

5. *Κάμπισος* (καὶ *καμπόσος*), *κάμπιση*, *κάμπισο*·

6. "Όλος, ὅλη, ὅλο·

7. "Άλλος, ἄλλη, ἄλλο· κλίνονται ὅλα κανονικά, σὰν ἐπίθετα.

8. Ὁ **δεῖνας**, ἡ **δεῖνα**, τὸ **δεῖνα** καὶ ὁ **τάδες**, ἡ **τάδε**, τὸ **τάδε** κλίνεται μόνο τὸ ἀρσενικὸ καὶ θηλυκόν· ὁ **δεῖνας**, ἡ **δεῖνα** καὶ τὸ ἀρσενικόν· ὁ **τάδες** στὸν ἐνικό, οἱ ἄλλοι τύποι μένουσι ἄκλιτοι.

9. **Μερισκοί**, **μερικές**, **μερισκά** κλίνεται μόνο στὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

10. **Κάτι**, **κάτιτί**, **τίποτα** ὅλ' αὐτὰ εἶναι ἄκλιτα.

* 7. Ἀναφορικές.

Ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἤρθε. — "Ὅποιος εἶναι πλούσιος, **δὲν εἶνε** καὶ εὐτυχισμένος. — "Ὅ,τι κάνεις, εἶναι καλόν.

237. Ἀναφορικές ἀντωνυμίες λέμε ἐκείνες, ποὺ μᾶς ξαναφέρνουν σὲ πρόσωπο ἢ ζῶον ἢ πρᾶμα, ποὺ ἔχομε προτύπερα εἰπωμένο.

238. Ἀναφορικές ἀντωνυμίες εἶναι·

1. **Ποῦ**· π. χ. ὁ **ψαράς**, ποῦ **ἀγόρασα** τὰ **ψάρια**· εἶναι ἄκλιτη.

6. "**Ὅ,τι**" π. χ. **γράψε ὅ,τι θέλεις**· εἶναι καὶ αὐτὴ ἄκλιτη.

3. "**Ὅσος**, **ὅση**, **ὅσο**" κλίνεται κληρονικῶς ὡς ἐπίθετο σὲ **ος**, **η**, **α**·

4. "**Ὅποιος**, **ὅποιος**, **ὅποιο**" κλίνεται κανονικῶς.

5. Ὁ **ὁποῖος, ἡ **ὁποία**, τὸ **ὅποιο** αὐτὴν τὴν μεταχειρίζονται ὅταν ὑπάρχουν πολλὰ ποῦ· π. χ. ὁ **ψαράς**, ποῦ ἤρθε, **εἶναι** αὐτός, ἀπὸ τὸν **ὁποῖον** **ἀγόρασα** τὰ **ψάρια**.

* 8. Ἀλληλοπαθεῖς.

239. Τὴν ἔννοια τῆς ἀλληλοπάθειας ἡ νέα γλῶσσα τὴν ἐκφράζει μὲ τίς φράσεις· ὁ **ένας** τὸν **ἄλλο**, ὁ **ένας** τοῦ **ἄλλου**, ὁ **ένας** **στὸν** **ἄλλο**, - ἡ **μιὰ** τὴν **ἄλλη**, ἡ **μιὰ** τῆς **ἄλλης**, ἡ **μιὰ** **στὴν** **ἄλλη** - τὸ **ένα** τοῦ **ἄλλου** κλπ. ἢ μὲ τὸ· **ἀναμεταξύ** **μας**, **ἀναμεταξύ** **σας**, **ἀναμεταξύ** **τους**· π. χ. **ν'** **ἀγαπᾶτε** ὁ **ένας** τὸν **ἄλλο**, **γράφει** ὁ **ένας** **στὸν** **ἄλλο**, **ἀγαπᾷ** ἡ **μιὰ** τὴν **ἄλλη**, **λέει** τὸ **ένα** **στὸ** **ἄλλο**, **πιάστηκαν** **ἀναμεταξύ** **τους**.

Γενικὲς παρατηρήσεις

240. Καὶ οἱ ἀντωνυμίες τονίζονται ὅπως τὰ ὀνόματα· π. χ. **ἐγώ**,

ἑσὺ, αὐτός, μοῦ, σοῦ (πρβλ. 150, 151). ὁ ἄλλος παίρνουν περισπωμένη τὸ : ἡμεῖς, μᾶς, ἡμᾶς, ἑσείς, σᾶς, ἑσᾶς.

241. Παίρνουν δασεῖα οἱ ἀντωνυμίες: ὅσος, ὅποιος, ὅποῖος, ὅτε, ὅλος.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Ἔνα στόμα ἔχομε, δύο χέρια καὶ εἴκοσι δάχτυλα. — Ὁ Πέτρος ἐπῆρε τὸν πρῶτον βαθμόν, ὁ Γιάννης τὸ δεύτερον. — Ἡ κλωστή αὐτῇ εἶναι διπλή. — Χιτὼς ἀγόρασα μιὰ δωδεκάδχ. μαντίλια.

242. Ἀριθμητικὰ λέμε τὶς λέξεις, ποὺ φανερώνουν ἀριθμόν.

1. Ἀπόλυτα.

243. Τὰ ἀπόλυτα φανερώνουν ἀπλῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν οὐσιαστικῶν, ποὺ ἀναφέρονται π. χ. Ἔνας ἄνθρωπος. — Δύο ἄλογα. — Πέντε βιβλία.

2. Τακτικά.

244. Τὰ τακτικά φανερώνουν τὴν τάξιν, ποὺ κατέχει ἓνα οὐσιαστικὸν μέσα σὲ ἄλλα π. χ. ὁ Γιώργης ἦλθε πρῶτος, στο πῆδημα, ὁ Ἀντρέας ἦλθε δεύτερος.

245. Πίνακας τῶν ἀριθμητικῶν.

Σ η μ ε ι α.

Ἀραβικά	Ἑλληνικά	Ἀπόλυτα	Τακτικά
1	α'	ἓνα	πρῶτος
2	β'	δύο ἢ δύο	δευτερος
3	γ'	τρία	τρίτος
4	δ'	τέσσερα	τέταρτος
5	ε'	πέντε	πέμπτος
6	ς'	ἕξι	ἕκτος
7	ζ'	ἑφτά	ἑβδομος
8	η'	ὀχτώ	ὀγδοος
9	θ'	ἐννιά	ἐνατος
10	ι'	δέκα	δέκατος

11	ια'	έντεκα	έντέκατος
12	ιβ'	δώδεκα	δωδέκατος
13	ιγ'	δεκατρία	δέκατος τρίτος
14	ιδ'	δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος
15	ιε'	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος
16	ισ'	δεκαέξι	δέκατος έκτος
17	ιζ'	δεκαεφτά	δέκατος έβδομος
18	ιη'	δεκαοχτώ	δέκατος όγδοος
19	ιθ'	δεκαεννιά	δέκατος ένατος
20	κ'	είκοσι	είκοστός
21	κα'	είκοσι ένα	είκοστός πρώτος
22	κβ'	είκοσι δύο	είκοστός δεύτερος
23	κγ'	είκοσι τρία	είκοστός τρίτος
24	κδ'	είκοσι τέσσερα	είκοστός τέταρτος
30	λ'	τριαντα	τριακοστός
40	μ'	σαράντα	τεσσαρακοστός
50	ν'	πενήντα	πεντηκοστός
60	ξ'	έξήντα	έξηκοστός
70	ο'	έβδομήντα	έβδομηκοστός
80	π'	όγδόντα	όγδοηκοστός
90	ρ'	ένενήντα	ένενηκοστός
100	ρ'	έκατό	έκατοστός
101	ρα'	έκατόν ένα	έκατοστός πρώτος
102	ρβ'	έκατόν δύο	έκατοστός δεύτερος
103	ργ'	έκατόν τρία	έκατοστός τρίτος
120	ρκ'	έκατόν είκοσι	έκατοστός είκοστός
200	σ'	διακόσια	διακοσιοστός
300	τ'	τρακόσια	τρακοσιοστός
400	υ'	τετρακόσια	τετρακοσιοστός
500	φ'	πεντακόσια	πεντακοσιοστός
600	χ'	έξακόσια	έξακοσιοστός
700	ψ'	έφτακόσια	έφτακοσιοστός
800	ω'	όχτακόσια	όχτακοσιοστός
900	Ϟ'	ένιακόσια	ένιακοσιοστός
1000	α	χίλια	χιλιοστός
2000	β	δυό χιλιάδες	δισχιλιοστός
10000	ι	δέκα χιλιάδες	μυριοστός

100000	ἑκατὸ χιλιάδες ἑκατοχλιοστός
1000000	ἓνα ἑκατομμύριο ἑκατομμυριοστός
1000000000	ἓνα δισεκατομμύριο δισεκατομμυ- ριοστός

Ἰκλίση τῶν ἀπόλυτων ἀριθμητικῶν.

246. Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά ἕως τὸ ἑκατὸ εἶναι ἄκλιτα· κλίνον-
ται μόνο τὸ ἕνας, τρεῖς, τέσσερες.

1. ἕνας, μιά, ἕνα· κλίνεται ὅπως καὶ ὅταν εἶναι ἀόριστη ἀντωνυμία (237,1).

2. τρεῖς, τρία.

Ἀρσενικὸ καὶ Θηλυκὸ

Οὐδέτερο

ὄνομ. τρεῖς

τρία

γεν. τριῶν

τριῶν

αἰτ. τρεῖς

τρία

4. Τέσσερες, τέσσερα.

Ἀρσενικὸ καὶ θηλυκὸ

Οὐδέτερο

ὄνομ. τέσσερες

τέσσερα

γεν. τεσσάρων

τεσσάρων

αἰτ. τέσσερες

τέσσερα

Σημ. Τὸ ἀρσενικὸ καὶ θηλυκὸ ἔχουν καὶ τύπους ὀνομ. τέσσεροι
καὶ αἰτ. τέσσερους.

247. Τὰ ἀπόλυτα ἀπὸ τὸ διακόσιοι, ες, α, ἕως τὸ χίλιοι, ες, α,
κλίνονται ὁμαλά, ὅπως τὸ ἐπίθετο ὠραῖος (165), ἀλλὰ μονάχα εἰς τὸν
πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

** Ἰκλίση τῶν τακτικῶν.

248. Τὰ τακτικά κλίνονται ὁμαλά, σὰν τὰ σὲ ος, η, ο ἐπίθετα (163)

3. Πολλαπλασιαστικά.

249. Τὰ πολλαπλασιαστικά τελειώνουν σὲ -ἑξάδιπλος, ἐκτὸς τῶν
τριῶν πρώτων, ποὺ τελειώνουν σὲ -πλός· π. χ. ἀπλός, ἡ, ὁ - (ἢ μο-
νός, ἡ, ὁ) - διπλός, ἡ, ὁ - τριπλός, ἡ, ὁ - τετραδιπλός, η, ο - πεν-
τάδιπλος, η, ο - ἑξάδιπλος, η, ο κλπ.

Σημ. Τὰ πολλαπλασιαστικά τῆς ὁμιλουμένης φανερώνουν πόσες φο-

ρὲς εἶναι κάτι μεγαλύτερο ἀπὸ ἄλλο (σὺν τὰ ἀρχαῖα ἀναλογικά)· ὀλίγα φανερώουν ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται κάτι (σὺν τὰ ἀρχαῖα πολλαπλασιαστικά).

4. Ἀφηρημένα.

250. Τὰ ἀφηρημένα ἀριθμητικά εἶναι οὐσιαστικά καὶ τελειώνουν·
α' Ὀλίγα σὲ **αδχ'** π.χ. *μονάδα, Τριάδα* (μονάχα γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα), *τετράδα* (μονάχα στὰ γυμνάσια), *δωδεκάδα, χιλιάδα, μυριάδα*.

β' Ὅλα τὰ ἄλλα σὲ **αρχ'** π.χ. *διάρα, τριάρα, τεσσάρα, πεντάρα, δεκάρα* κλπ.

Σημ. Μερικά, παίρνουν τὴν κατάληξη *αριά*, γιὰ νὰ φανερώσουν τὸ περίπου· π.χ. (καμιὰ) *δεκαριά*, (καμιὰ) *εἰκοσαριά*, (καμιὰ) *διακοσαριά*.

Διανεμητικά.

251. Τὰ διανεμητικά φανερώνουν ἀριθμητικὸ μοῖρασμα καὶ τὰ ἐκφράζει ἡ ὁμιλουμένη ἢ μὲ τὴν ἐπανάληψη τοῦ ἀπόλυτου ἢ μὲ τὴν πρόθεσιν ἀπὸ π.χ. *ἐλάτε ἕνας-ἕνας, τρεῖς-τρεῖς, δέκα-δέκα*, ἢ *ἀπὸ ἕνας, ἀπὸ πέντε, ἀπὸ εἴκοσι*.

Ποσοτικά.

252. Τὴν ἔννοια τῶν ἐπιρρημάτων τῆς ἀρχαίας ἢ νέα γλῶσσα τὰ παρασταίνει μὲ ἓνα ἀπόλυτο καὶ μὲ τις λέξεις *φορὰ ἢ φορές* π.χ. *μιά φορὰ, τρεῖς φορές, ἑκατὸ φορές*.

Παρατηρήσεις.

253. Τὰ ἀριθμητικά, πού ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆν παίρνουν *δασεῖα*, ἐκτός ἀπὸ τὸ *ὀχτώ*, *ἐννιά* καὶ *εἴκοσι*.

254. Τὸ *ἐννιά* γράφεται μὲ δύο *ν*, ἀλλὰ τὰ γινόμενα ἀπ' αὐτὸ μὲ ἓνα π.χ. *ἐνενήντα, ἐνιακόσια*.

255. Ὅσα ἀριθμητικά τελειώνουν σὲ (*ηνεα*) γράφονται μὲ *η* καὶ παίρνουν ὀξεῖα· π.χ. *πενήντα, ἐβδομήντα*.

Ε΄ ΡΗΜΑΤΑ

Ὁρισμὸς τοῦ ρήματος

256. Τὶς λέξεις, πού φανερόνουν ἐνέργεια ἢ πάθημα, κατάστασις ἢ αὐτοπάθεια τίς λέμε **ρήματα**.

Σημ. Τὸ πρόσωπο, ζῶο, ἢ πρᾶμα, γιὰ τὸ ὁποῖο λέμε κάτι, λέγεται ὑποκείμενο.

Παραπόμενα τοῦ ρήματος

α' Διαθέσεις

257. Τὰ ρήματα κατὰ τὴ διάθεσιν εἶναι :

1. **ἐνεργητικά**, ὅταν φανερόνουν ἐνέργεια, δηλαδὴ ὅτι τὸ ὑποκείμενο κάνει κάτι π. χ. ὁ πατέρας γράφει.—Τὸ ἄλογο τρέχει.—**Ἡ φωτιὰ κίεει.**

2. **Παθητικά**, ὅταν φανερόνουν πάθημα, δηλαδὴ ὅτι τὸ ὑποκείμενο παθαίνει κάτι ἀπ' ἄλλο π. χ. Τὸ κακὸ παιδί τιμωρίζεται ἀπὸ τὸν πατέρα του.

3. **Μέσα**, ὅταν φανερόνουν αὐτοπάθεια, δηλαδὴ ὅτι τὸ ὑποκείμενο κάνει κάτι καὶ ἡ ἐνέργεια γυρίζει ἀπάνω στὸ ἴδιο π. χ. ἡ κόρη χτενίζεται.—Τὸ παιδί λούζεται.

4. **Οὐδέτερα**, ὅταν φανερόνουν ἀπλῶς μιὰ κατάστασις π. χ. ὁ πατέρας κοιμάται.—Τὸ παιδί χιύρεται.

Γι' αὐτὸ οἱ διαθέσεις τῶν ρημάτων εἶναι τέσσερες : ἐνεργητικῇ, παθητικῇ, μέσῃ καὶ οὐδετέρῃ.

β' Φωνές.

258. Γιὰ νὰ φανερώσουμε τίς διάφορες διαθέσεις τοῦ ρήματος ἔχομε ἰδιαιτέρους τύπους, πού τοὺς λέμε **φωνές**.

259. Οἱ φωνές εἶναι δύο : ἡ ἐνεργητικῇ, πού τελειώνει σὲ **ω** καὶ ἡ παθητικῇ, πού τελειώνει σὲ **μαι**.

Σημ. Πολλὰ ρήματα ἔχουν μόνον τὴ φωνὴν σὲ **μαι**· αὐτὰ τὰ λένε ἀποθετικὰ π. χ. μεταχειρίζομαι, σιχαίνομαι, ἔρχομαι, βαριέμαι.

γ' Χρόνοι.

260. Οἱ χρόνοι εἶναι 7 : ὁ ἐνεστώτας, ὁ παρατατικός, ὁ μέλλον-

τας, ὁ ἀόριστος, ὁ παρακειμένος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ τετελεσμένος μέλλοντας.

261. Ὁ ἐνεστώτας φανερώνει κάτι, ποὺ γίνεται πάντα ἢ τώρα δὰ (στὸ παρόν) π. χ. *ζῶ, γράφω.*

262. Ὁ παρατατικός φανερώνει κάτι, ποὺ ἐγινότου ἀδιάκοπα σὲ περασμένον καιρὸ (στὸ παρελθόν) π. χ. *χτὲς ἔγραφα*, ὁ πατέρας *ἐκοιμώτο*.

263. Ὁ μέλλοντας φανερώνει κάτι, ποὺ θὰ γίνη ἀργότερα (στὸ μέλλον)· εἶναι δυὸ εἰδῶν :

α' *ἐξακολουθητικός*, ὅταν φανερῶνῃ κάτι, ποὺ θὰ γίνη ἀργότερα, ἀλλὰ *χωρὶς διακοπῇ* π. χ. *αὔριο τὸ πρωὶ θὰ γράψω, θὰ ἐτοιμάζωμαι.*

β' *στιγμιαίος*, ὅταν φανερῶνῃ κάτι, ποὺ θὰ γίνη ἀργότερα, ἀλλὰ *μὴ φορὰ ἢ μὴ στιγμή* π. χ. *θὰ πέσης, θὰ χτυπήσης.* Ὁ ἥλιος *θὰ βρασιλέψῃ.*

264. Ὁ ἀόριστος, φανερώνει κάτι, ποὺ ἐγινε γιὰ μὴ στιγμή σὲ καιρὸ περασμένο· π. χ. ὁ πατέρας *ἔγραψε τὰ γράμματά του.* Τὰ *παιδιά ἐκοιμήθησαν.*

265. Ὁ παρακειμένος, φανερώνει κάτι, ποὺ εἶναι τελειωμένο καὶ ὑπάρχει ὡς τὰ τώρα· π. χ. *ἔχω λύσει τὸ σκύλο.* Τὸ *γράμμα, ὅταν γύρισε, ἦταν γραμμένο.*

266. Ὁ τετελεσμένος μέλλοντας φανερώνει κάτι, ποὺ θὰ εἶναι τελειωμένο ἀργότερα· π. χ. *προτοῦ ἔρθῃ ὁ πατέρας, θὰ ἔχω μύθει τὸ μάθημα.*

δ' Ἑγκλίσεις.

267. Οἱ ἐγκλίσεις εἶναι :

1) ἡ *ὀριστική*, ποὺ φανερώνει τὸ πραγματικὸ καὶ ὀρισμένο· π. χ. *γράφω, παίζω.*

2) ἡ *προστακτική*, ποὺ φανερώνει προσταγή, συμβουλή, παράκληση· π. χ. *λέγ' ἐσὺ τὸ μάθημά σου. Παιδιά, νὰ λέτε τὴν ἀλήθεια.* — Ὁ Θεὸς *ἄς φυλίσῃ τοὺς ἄρχοντές μας.*

268. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουν, μὰ σ' ὀλιγώτερῃ χρήσῃ, καὶ ἄλλαι ἐγκλίσεις, ἡ *ὑποτακτική*, ἡ *εὐκτική* καὶ ἡ *ὑποθετική.*

ε' Ἀριθμοί.

269. Οἱ ἀριθμοὶ καὶ στὰ ρήματα εἶναι δύο : ὁ *ἐνικός* καὶ ὁ *πληθυντικός.*

ς' Πρόσωπα.

270. Τὰ πρόσωπα τοῦ ῥήματος εἶναι, ὅσα καὶ τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου, δηλαδὴ *πρῶτο*· π. γ. *διαβάξω* (ἐγώ), *δεύτερο*· π. γ. *γράφεις* (ἐσύ), *τρίτο*· π. γ. *παίζει* (αὐτός).

ξ' Συζυγία.

271. *Συζυγία* λέγεται ἡ *κλίση* τοῦ ῥήματος.

272. Οἱ συζυγίες εἶναι δύο· 1) τῶν *παροξυτόνων*· καὶ 2) τῶν *περισπωμένων*.

Ῥηματικὰ ἐπίθετα.

273. Τὰ ῥήματα ἔχουν ἀκόμη καὶ μερικοὺς ἐπιθετικοὺς τύπους· αὐτοὶ εἶναι :

1) Οἱ *μετοχές*, ποὺ εἶναι δύο εἰδῶν· ἡ *ἐνεργητική*· π. γ. *τρέχοντας*, *χιτυπώντας* καὶ ἡ *παθητική*· π. γ. *γραμμένος*, *η*, *ο*.

**καὶ 2) τὰ γινόμενα ἀπὸ τὰ ῥήματα ἐπίθετα σὲ *τος* καὶ *ατος*· π. γ. *βραστός*, *γελαστός*, *ἀπρόσεχτος*, — *τρεχάτος*, *φευγάτος*.

Θέμα, κατέληξη, χαρακτήρας.

274. Τὸ μέρος τοῦ ῥήματος, ποὺ δὲν ἀλλάζει στὴν κλίση, τὸ λένε *θέμα*, ὅπως καὶ στὰ ὀνόματα (82).

275. Τὸ μέρος τοῦ ῥήματος ποὺ ἀλλάζει, τὸ λένε *κατέληξη*.

276. Τὸ τελευταῖο γράμμα τοῦ θέματος τὸ λένε *χαρακτήρα*· π. γ. *γράφω*, *λέγ-ει*, *θα παίζ-ουν*, θέματα τὸ *γραφ-*, *λεγ-*, *παιζ-*, κατέληξεις τὸ *ω*, *ει*, *ουν*, χαρακτήρες τὸ *φ*, *γ*, *ξ*.

Αὔξηση.

277. Ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος στὴν ὀριστική παίρνουν *αὔξηση*· εἶναι δύο εἰδῶν *συλλαβική* καὶ *χρονική*.

278. α') Ἡ *συλλαβική* αὔξηση εἶναι ἓνα *ἐ*, ποὺ παίρνουν ὅσα ῥήματα ἀρχίζουν ἀπὸ *σύμφωνο*· π. γ. *ἔγραφα*, *ἔμαθα*, *ἔφερε*, *ἔφυγαν*, *ἔτρεξαν*.

β') *Συλλαβική* αὔξηση παίρνουν οἱ τύποι τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ, ὅταν αὐτὴ ἔχη καὶ τὸν τόνο, δηλαδὴ οἱ τρισύλλαβοι τύποι. π.

χ. ἔδεναι, ες, ε, - ἔδεναν, ἔγραφα, ἔβρασε, ἔφυγαν· οἱ δὲ ἄλλοι ρηματικοὶ τύποι, πού ἔχουν τὸ ε ἄτονον, δὲν παίρνουν συνήθως αὔξησιν· π. χ. ξημέρωσε, μαλώσαμε, διηγῆθῃκα, προσπαθήσαμε, συνήθισα, ταξιδεύαμε, ἀλλὰ κάποτε : ἐμαλώσαμε, (ἐ)χαϊρέθησα, (ἐ)στενοχωρήθηκα.

279. α') **Χρονικὴ αὔξησις** παίρνουν μόνο τὰ ρήματα: πού ἀρχίζουν ἀπὸ ο, τὸ ὁποῖον στὸν παρατατικὸ καὶ ἀόριστο γίνεται ω· π. χ. **δρί-
ζω - ὠρίζα, ὠρίσα, - ὀπλίζω - ὀπλιστα.** ** Ἀκόμη καὶ στὴ μετοχή τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου· π. χ. **ὠρισμένος, ὀπλισμένος.**

β') Τὰ ἄλλα ρήματα, πού ἀρχίζουν ἀπὸ ἄλλο φωνῆεν, τὸ φυλά-
νε σ' ὅλους τοὺς χρόνους· π. χ. **ἀγαπῶ, ἀγάπησα - ἐτοιμάζω, ἐτοι-
μασα - ἰδρῶνω, ἰδρωσα, εὐχαριστοῦμαι - εὐχαριστήθηκα.**

Σ η μ. Ἐξαιρεῖται τὸ ἔρχομαι - ἦρθα καὶ μερικά ἄλλα π. χ. θέλω-
ἦθελα, ξέρω - ἤξερα, βρίσκω - ἔ-βρισκα - ἦβρα καὶ βρήκα, πίνω -
ἔπινα, ἤπια (καὶ ἔπια).

280. Τὰ **σύνθετα** δὲν παίρνουν αὔξησιν· κάποτε παίρνουν τὴ συν-
λαβική, ἀλλ' ἔξω σὰν ἀπλά· π. χ. **κατοικοῦσα, ξαναθυμῆθῃκα, πα-
ραπονέδῃκα, παράκουσα, συγχύστῃκα, διασκέδασα, - (ἐ)πρόσεξα,
(ἐ)πρόσθεσα.**

Βοηθητικὰ ῥήματα.

281. Γιὰ νὰ σχηματίσωμε μερικοὺς σύνθετους χρόνους χρεια-
ζόμαστε τὴ βοήθεια τῶν ρημάτων **εἶμαι, ἔχω** καὶ κάποτε τοῦ **θέλω**
γι' αὐτὸ τὰ ρήματα αὐτὰ τὰ λέγε **βοηθητικὰ.**

282. **Εἶμαι.**

Ὅριστική

Προστακτική

Ἑνεστώτας

ἐνικ. 1 εἶμαι

2 εἶσαι

3 εἶναι

νά εἶσαι

νά εἶναι

πληθ. 1 εἶμαστε

2 εἴστε

3 εἶναι

νά εἴστε

νά εἶναι

<i>Παρατατικός</i>		<i>Μέλλοντας</i>
ένιζ. 1	ἤμουν	θὰ εἶμαι
2	ἤσουν	θὰ εἶσαι
3	ἦταν	θὰ εἶναι
πληθ. 1	ἤμαστε	θὰ εἶμαστε
2	ἤσαστε	θὰ εἴστε
3	ἦσαν	θὰ εἶναι

Ἑνεργητικὴ μετοχὴ *όντας*.

283. Ἔχω.

<i>Ὀριστική</i>		<i>Προστακτική</i>
	<i>Ἑνεστῶτας</i>	
ένιζ. 1	ἔχ-ω	
2	ἔχ-εις	ἔχ-ε
3	ἔχ-ει	νά ἔχ-η
πληθ. 1	ἔχ-ομε	
2	ἔχ-ετε	ἔχ-ετε
3	ἔχ-ουν	νά ἔχ-ουν

<i>Παρατατικός</i>		<i>Μέλλοντας</i>
ένιζ. 1	εἶχ-α	θὰ ἔχω
2	εἶχ-εις	θὰ ἔχῃς
3	εἶχ-ε	θὰ ἔχῃ
πληθ. 1	εἶχ-αμε	θὰ ἔχωμε
2	εἶχ-ατε	θὰ ἔχετε
3	εἶχ-αν	θὰ ἔχουν

Ἑνεργητικὴ μετοχὴ *ἔχοντας*.

284. Θέλω.

Ὀριστική.

<i>Ἑνεστῶτας</i>	<i>Παρατατικός</i>
θέλ-ω	ἤθελ-α
θέλ-εις	ἤθελ-εις
θέλ-ει	ἤθελ-ε

θέλωμε	(ἦ)θέλ-αμε
θέλ-ετε	(ἦ)θέλ-ατε
θέλ-ουν	(ἦ)θέλ-αν

Διαίρεσι τῶν ρημάτων.

285. Τὰ ρήματα κατὰ τὸ σχηματισμὸν διαίρουνται σὲ δυὸ τάξεις :
1) τὰ **παροξύτονα** καὶ 2) τὰ **περισπώμενα**.

Α'. ΠΑΡΟΞΥΤΟΝΑ

286. *Παροξύτονα* εἶναι ὅσα ἔχουν ὀξεῖα στὴν *παραλήγουσα* τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ π. χ. *γράφω, θέλω, ἐτοιμάζω*.

287. Ἐνεργητικὴ φωνή.

Ὀριστικὴ		Προστακτικὴ
Ἐνεστώτας	Παρατατικὸς	(ἐξακολουθητικὴ)
Ἐνικ. 1 χάνω	ἔχανα	
2 χάνεις	ἔχανες	χάνε (²)
3 χάνει	ἔχανε	νὰ χάνῃ
Πληθ. 1 χάνομε	(ἐ)χάναμε	
2 χάνετε	(ἐ)χάνατε	χάνετε (²)
3 χάνουν(-ουνε)	ἔχαναν(-ανε) (₁)	νὰ χάνουν(-ουνε)
Ἀόριστος		(στιγμιαία)
Ἐνικ. 1 ἔχασα		
2 ἔχασες		χάσε (²)
3 ἔχασε		νὰ χάσῃ
Πληθ. 1 (ἐ)χάσαμε		
2 (ἐ)χάσατε		χάσ(ε)τε (²)
3 ἔχασαν(-σανε) (₁)		νὰ χάσουν(σουνε)

(1) Οἱ τύποι, ποὺ τελειώνουν σὲ ν, ὅταν παίρνουν τὴν κατάληξη -ανε κατεβάζουν τὸν τόνο σὲ μιὰ συλλαβὴ πρὶο κάτω π. χ. ἔχαναν - ἐχάνανε, ἔχασαν - ἐχάσανε.

(2) Οἱ τύποι τῆς προστακτικῆς, ποὺ λέγονται μὲ μιὰ λέξη, λέγονται καὶ μὲ δυό: νὰ χάνῃς, νὰ χάνετε - νὰ χάσῃς, νὰ χάσ(ε)τε.

Μέλλοντας

ἐξακολουθητικός

στιγμιαίος

Ἑνικ. 1	θά χάνω	θά χάσω
2	θά χάνης	θά χάσης
3	θά χάνη	θά χάση
Πληθ. 1	θά χάνωμε	θά χάσωμε
2	θά χάνετε	θά χάσετε
3	θά χάνουν(-ουνε)	θά χάσουν(-σουνε)

Μετοχή ἐνεργητική *χάνοντας*.

** Παρακείμενος

ἔχω	χάσει (¹)		
ἔχεις	χάσει	ἔχε	χαμένο
ἔχει	χάσει	νά ἔχη	χαμένο
ἔχομε	χάσει		
ἔχετε	χάσει	ἔχετε	χαμένο
ἔχουν(ε)	χάσει	νά ἔχουν(ε)	χαμένο

** Ὑπερσυντέλικος

Τετελεσμένος μέλλοντας

εἶχα	χάσει (¹)	θά ἔχω	χάσει(¹)
εἶχες	χάσει	θά ἔχης	χάσει
εἶχε	χάσει	θά ἔχη	χάσει
εἶχαμε	χάσει	θά ἔχωμε	χάσει
εἶχατε	χάσει	θά ἔχετε	χάσει
εἶχαν(ε)	χάσει ἢ εἶχαν(ε) χαμένο	θά ἔχουν(ε)	χάσει

Ῥητοσικτική

Ῥηθοετική

Ἐνεστῶτας

Παρόν

Παρελθόν

(νά) χάνω	θά ἔχανα	θά εἶχα	χάσει
(νά) χάνης	θά ἔχανες	θά εἶχες	χάσει
(νά) χάνη	θά ἔχανε	θά εἶχε	χάσει
(νά) χάνωμε	θά ἔχάναμε	θά εἶχαμε	χάσει
(νά) χάνετε	θά ἔχάνατε	θά εἶχατε	χάσει
(νά) χάνουν(ε)	θά ἔχαναν(-ανε)	θά εἶχαν(ε)	χάσει

(1) Ὁ πρῶτος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ ὁ τετ. μέλλοντας ἔχουν καὶ τύπους: ἔχω, ἔχει, ἔχει κλπ. χαμένο—εἶχα, εἶχες, εἶχε κλπ. χαμένο—θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχη κλπ. χαμένο.

288 Παθητική φωνή.

Ὅριστική

Προστακτική

Ἑνεσιῶτας

Παρατατικός

(ἐξακολουθητική)

Ἑνικ. 1	χάνομαι	(ἐ)χανόμουν (¹)	
2	χάνεσαι	(ἐ)χανόσουν	νὰ χάνεσαι
3	χάνεται	(ἐ)χανόταν	νὰ χάνεται
Πληθ. 1	χανόμαστε	(ἐ)χανόμαστε	
2	χάνεστε	(ἐ)χανόσαστε	νὰ χάνεστε
3	χάνονται	(ἐ)χάνονταν	νὰ χάνονται

Ἀόριστος

(στιγμιαία)

Ἑνικ. 1	(ἐ)χάθηκα	
2	(ἐ)χάθηκες	χάσου
3	(ἐ)χάθηκε	νὰ χαθῇ
Πληθ. 1	(ἐ)χαθήκαμε	
2	(ἐ)χαθήκατε	χαθῆτε
3	(ἐ)χάθηκαν(-θήκανε)(²)	νὰ χαθοῦν(-θοῦνε)

Μέλλοντας

ἐξακολουθητικός — στιγμιαίος

Ἑνικ. 1	θὰ χάνωμαι	θὰ χαθῶ
2	θὰ χάνεσαι	θὰ χαθῇς
3	θὰ χάνεται	θὰ χαθῇ
Πληθ. 1	θὰ χανόμαστε	θὰ χαθοῦμε
2	θὰ χάνεστε	θὰ χαθῆτε
3	θὰ χάνονται	θὰ χαθοῦν(-θοῦνε)

Παρακείμενος

ἔχω	χαθῇ(³)	
ἔχεις	χαθῇ	νὰ εἶσαι χαμένος
ἔχει	χαθῇ	νὰ εἶναι χαμένος
ἔχομε	χαθῇ	
ἔχετε	χαθῇ	νὰ εἴστε χαμένοι
ἔχουν(ε)	χαθῇ	νὰ εἶναι χαμένοι

1) Ὁ παθητικός παρατατικός στόν ἑνικό ἔχει καί τοὺς τύπους: (ἐ)χανόμουν· χανόσουν· χανότανε.

2) Οἱ παροξύτονοι τύποι σέ -γε, ὅταν παίρνουν τὸ ε, κατεβάξουν τὸν τόνο σὲ μιὰ συλλαβὴ πρὶο γάτω· π.χ. ἐχάθηκαν - χαθήκανε.

3) Ὁ παρσν. ὁ ἱπερσ. καὶ τετελ. μέλλοντας ἔχουν καὶ τύπους: εἶμαι, εἶσαι κλπ. χαμένος—ἦμουν, ἦσουν κλπ. χαμένος=θὰ εἶμαι, θὰ εἶσαι κλπ. χαμένος.

Ὑπερσυντέλικος

εἶχα χαθῇ
εἶχες χαθῇ
ἔχει χαθῇ
εἵχαμε χαθῇ
εἵχατε χαθῇ
εἵχαν χαθῇ

Τετελεσμένος μέλλοντας

θά ἔχω χαθῇ
θά ἔχης χαθῇ
θά ἔχη χαθῇ
θά ἔχωμε χαθῇ
θά ἔχετε χαθῇ
θά ἔχουν(ε) χαθῇ

Ῥ' ποτακτική

Ἐνεστώτας

(νὰ) χάνωμαι
(νὰ) χάνεσαι
(νὰ) χάνεται
(νὰ) χανόμαστε
(νὰ) χάνεστε
(νὰ) χάνονται

παρὸν

θά (ἐ)χανόμουν
θά (ἐ)χανόσουν
θά (ἐ)χανόταν
θά (ἐ)χανόμαστε
θά (ἐ)χανόσατε
θά (ἐ)χάνονταν

παρελθόν

θά εἶχα χαθῇ
θά εἶχες χαθῇ
θά εἶχε χαθῇ
θά εἵχαμε χαθῇ
θά εἵχατε χαθῇ
θά εἵχαν χαθῇ

Παρατηρήσεις.

Μέλλοντας καὶ ἀόριστος.

289. Ὁ μέλλοντας καὶ ἀόριστος δὲν ἔχουν ὁμαλὸ σχηματισμό· συνήθως σχηματίζονται μὲ τοὺς ἀκόλουθους κανόνες·

1. Ὅσα ρήματα ἔχουν στὸν ἑνεστώτα χαρακτῆρα **οὐρανικὸ** ἢ **χν**, κάνουν τὸ στιγμιαίῳ ἐνεργητικὸ μέλλοντα καὶ ἀόριστο μὲ **ξ** καὶ τοὺς παθητικοὺς μὲ **χτ** π. χ.

Ἐνεστ. **μέλλοντ.** **ἀόριστος** **παθ. μέλλ.** **παθ. ἀόριστος**

πλέκ-ω	θά πλέξω	ἔπλεξα	θά πλεχτῶ	ἐπλέχτηκα
ἀνοίγ-ω	θά ἀνοίξω	ἄνοιξα	θά ἀνοιχτῶ	ἀνοίχτηκα
τρέχ-ω	θά τρέξω	ἔτρεξα	θά (κατα)τρέχτῶ	(κατα)τρέχτηκα
σφίγγ-ω	θά σφίξω	ἔσφιξα	θά σφιχτῶ	σφίχτηκα
διώχν-ω	θά διώξω	ἔδιωξα	θά διωχτῶ	διώχτηκα

2. Ὅσα ρήματα ἔχουν στὸν ἑνεστώτα χαρακτῆρα **χειλικὸ** κάνουν τὸ στιγμιαίῳ ἐνεργητικὸ μέλλοντα καὶ ἀόριστο μὲ **ψ** καὶ τοὺς παθητικοὺς μὲ **φτ** π. χ.

Ἐνεστ. **μέλλοντ.** **ἀόριστ.** **παθ. μέλλ.** **παθ. ἀόρ.**

τρίβ-ω	θά τρίψω	ἔτριψ-α	θά τριφτῶ	τρίφτηκα
γράφ-ω	θά γράψω	ἔγραψ-α	θά γραφτῶ	γράφτηκα

3. Ὅσα ρήματα ἔχουν στὸν ἐνεστώτα χαρακτηρὰ ὀδοντικὸ *τ*, *θ*, *ζ* ἢ *ν* μονάχα κάνουν τὸ στιγμαῖο ἐνεργητικὸ μέλλοντα καὶ ἀόρ. με *σ* ὅσα ἔχουν *θ*, *ζ* κάνουν τοὺς παθητικοὺς με *στ* καὶ ὅσα ἔχουν *ν* με *θ* π. χ.

Ἐνεστ.	μέλλοντ.	ἀόριστ.	παθ. μέλλ.	παθ. ἀόρ.
γνέθ-ω	θὰ γνέσ-ω	ἔγνεσ-α	θὰ γνεστῶ	γνέστηκα
χτίζ-ω	θὰ χτίσ-ω	ἔχτισ-α	θὰ χτιστῶ	χτίστηκα
ἀρέσ-ω	θὰ ἀρέσ-ω	ἄρεσ-α		
χάν-ω	θὰ χάσ-ω	ἔχασ-α	θὰ χαθῶ	χάθηκα

290. Ἐξαιρέσεις. 1. Πολλὰ ὅμως ρήματα ἀπὸ αὐτὰ² δὲν ἀκολουθοῦνε τὸν κανόνα αὐτόν, γιατί κάνουν τοὺς ἐνεργητικοὺς με *ξ* καὶ τοὺς παθητικοὺς με *χτ* π. χ.

Ἐνεστ.	μέλλ.	ἀόριστ.	παθ. μέλλ.	παθ. ἀόριστ.
ταράξ-ω	θὰ ταράξ-ω	ἐτάραξ-α	θὰ ταραχτῶ	ταράχτηκα
ἀρπάξ-ω	θὰ ἀρπάξ-ω	ἄρπαξ-α	θὰ ἀρπαχτῶ	ἀρπάχτηκα
ἀγγίξ-ω	θὰ ἀγγίξ-ω	ἄγγιξ-α	θὰ ἀγγιχτῶ	ἀγγίχτηκα

Τέτοια εἶναι καὶ ἄλλα : τὸ σφάζω, νυστάζω, σφυρίζω, παίζω, τρίζω, τρομάζω, κοιτάζω, πειράζω, ῥημάζω, στοιβάζω, ταιριάζω, τρανιάζω, ἀλλάζω, ξετάζω, σκιάζω, φτιάνω κλπ.

2. Τὸ βλαστάνω καὶ ἀμαρτάνω κάνουν τὸ στιγμαῖο μέλλοντα καὶ ἀόριστο σὲ *-ήσω*, *-ησx*.

3. Ὅσα ρήματα τελειώνουν στὸν ἐνεστώτα σὲ *αινω*, κάνουν τὸ στιγμαῖο μέλλοντα καὶ ἀόριστο σὲ *-άνω*, *-ανx* καὶ τοὺς παθητικοὺς σὲ *-αθῶ*, *-άθηχx* π. χ.

ξεσταίνω, θὰ ξεστάνω, ξέστανα, θὰ ξεσταθῶ, ξεσιάθηκα.
μαραίνω, θὰ μαράνω, μάρανα, θὰ μαραθῶ, μαράθηκα.

291. Ἄλλα τὰ ρήματα σωπαίνω, ἀποσταίνω, χορταίνω κάνουν τὸν μέλλοντα καὶ ἀόριστο κανονικὰ με *σ*, ἀλλὰ με *x* ἀντὶ αἰ π. χ.

σωπαίνω	θὰ σωπάσω	ἐσώπασα
ἀποσταίνω	θὰ ἀποστάσω	ἀπόστασα
χορταίνω	θὰ χορτάσω	ἐχόρτασα

292. Τὸ ἀνασταίνω πᾶσι κάνει : ἀναστήσω, ἀνάστησx.

293. Μερικά ἄλλα εἰς -αινω ἔχουν τοὺς παθητικοὺς χρόνους σέ-ω, -ηκx, ἀλλὰ μὲ ἔννοια ἐνεργητικῇ· π. χ.

ἀνεβαίνω	θὰ ἀνέβω ἢ ἀνεβῶ	ἀνέβηκx
διαβαίνω	θὰ διαβῶ	διάβηκx
μπαίνω	θὰ ἔμπω ἢ μπῶ	μπήκx
βγαίνω	θὰ ἔβγω ἢ βγῶ	βγήκx

294. Τὰ ἀκόλουθα κάνουν ἀνώμαλα τὸ στιγμιαῖο μέλλοντα σέ ω καὶ τὸν ἀόριστο σέ x :

τυχαίνω	θὰ τύχω	ἔτυχx
λαβαίνω	θὰ λάβω	ἔλαβx
λxχαίνω	θὰ λάχω	ἔλαχx
πεθθαίνω	θὰ πεθάνω	(ἐ)πέθανx
πετυχαίνω	θὰ πετύχω	(ἐ)πέτυχx

295. Κάνουν τὸν παθητικὸ στιγμιαῖο μέλλοντα καὶ ἀόριστο μὲ στ·

1 τὰ ἀνώμαλα : ἀκούω, ζώνω, κλείνω, κλώθω, ξύνω, πιάνω, πλάθω, σβύνω, φτάνω, φτύνω, φτιάνω· π. χ.

ἀκούω	θὰ ἀκουστῶ	ἀκούσθηκα
ζώνω	θὰ ζωστῶ	ζώσθηκα κλπ.

2 Ὅσα ρήματα, ἂν καὶ ἔχουν τὸν ἐνεστῶτα σέ ζω, κάνουν τὸν μέλλοντα μὲ σω (ἂντὶ ξω).

δοξάζω	θὰ δοξαστῶ	δοξάσθηκα
λούζω	θὰ λουστῶ	λούσθηκα

296. Ὅλα τὰλλα ρήματα, ποὺ ἔχουν στὸ στιγμιαῖο ἐνεργητικὸ μέλλοντα χαρακτηριστῆρα σ, κάνουν τὸν παθητικὸ μέλλοντα καὶ ἀόριστο μὲ θ· π. χ.

λύνω	θὰ λύσω	θὰ λυθῶ	λύθηκα
στρώνω	θὰ στρώσω	θὰ στρωθῶ	στρώθηκα

297. Ὅσα ρήματα ἔχουν στὸν ἐνεστῶτα χαρακτηριστῆρα ν μαζί μὲ λ ἢ ρ κάνουν τὸ στιγμιαῖο ἐνεργ. μέλλοντα μὲ ω καὶ τὸν ἀόριστο μὲ -x χωρὶς ν, καὶ τοὺς παθητικοὺς μὲ -θω, -θηκx· π. χ.

ψέλω	θὰ ψάλω	ἔψαλx	θὰ ψαλθῶ	ψάληθηκx
φέρνω	θὰ φέρω	ἔφερx	θὰ φερθῶ	φέρεθηκx

Μετὰβολὴ τοῦ φωνήεντος τοῦ θέματος.

298. Τὰ ρήματα γέρνω καὶ παραγγέλνω, μεταβάλλουν τὸ ε τοῦ

θέματος εἰς εἰ στοὺς ἐνεργητικοὺς χρόνους, ἀλλὰ τὸ φυλάττει στοὺς παθητικούς· π. χ. γέρνω, θὰ γείρω, ἔγειρα.

299. Μεταβάλλουν τὸ ε τοῦ θέματος εἰς εἰ στοὺς ἐνεργητικοὺς καὶ σὲ α τοὺς παθητικούς τὰ ῥήματα:

δέρνω	θὰ δείρω	ἔδειρα	θὰ δυχθῶ	δίρθηκα
σπέρνω	θὰ σπείρω	ἔσπειρα	θὰ σπυχθῶ	σπίρθηκα
στέλνω	θὰ στείλω	ἔστειλα	θὰ στιλθῶ	σίλθηκα

Σημ. Τὸ σέρνω τὸ κάνει υ παντοῦ π. χ. θὰ σύρω, ἔσυρα, θὰ συρθῶ, σύρθηκα.

300. Μεταβάλλουν τὸ ε σὲ α παντοῦ τὸ

γδέρνω	θὰ γδίρω	ἔγδισα	θὰ γδυθῶ	γδίρθηκα
ψέλνω	θὰ ψάλλω	ἔψαλα	θὰ ψαλθῶ	ψάλθηκα

301. Τὸ παίρνω σχηματίζεται ἀνώμαλα π. χ. θὰ πάρω, (ἐ)πῆρα, θὰ παρθῶ, (ἐ)πάρθηκα.

Σημ. Τὸ φέρνω φυλάττει τὸ ε παντοῦ, τὸ ἀκούω κάνει τὸν παθητικὸ ἀόριστο μὲ σι· π. χ. ἔφερνα, θὰ φέρω κλπ., ἀκούσθηκα.

302. Μερικὰ ῥήματα, ἔκτος ἀπὸ τὸν πρῶτον παθητικὸ ἀόριστον, ἔχουν καὶ δευτέρον τύπον παθητ. ἀορίστου· π. χ.

παθητ. ἀορ. τύπος α' παθητ. ἀορ. τύπος β'

βρέχω	βρέχτηκα	βράχηκα
θρέφω	θρέφτηκα	θράφηκα
γράφω	γράφτηκα	γράφηκα
κόβω	κόφτηκα	κόπηκα
πνίγω	πνίχτηκα	πνίγηκα
σφάζω	σφάχτηκα	σφάγηκα

Σημ. Τὸ καίω, χαίρομαι, φαίνομαι, ντρέπομαι, ἔχουν μόνον τὸν β' τύπον τοῦ παθ. ἀορίστου· π. χ. κήκα, χάρηκα, φάνηκα, ντράπηκα.

Ἑνεργητικὴ μετοχή.

303. Ἡ ἐνεργητικὴ μετοχὴ εἶναι μονοκατάληκτὴ καὶ ἄκλιτ' ἔχει συνήθως τροπικὴν σημασίαν.

304. Ἡ μετοχὴ τῶν παροξυτόνων ἔχει κατάληξιν -οντας, μὲ ο μικρὸ καὶ χωρὶς τόνο· π. χ. τρέχοντας, λέγοντας, βλέποντας.

Παθητική μετοχή.

306. α) Ἡ παθητικὴ μετοχὴ εἶναι κλιτὴ καὶ τρικατάληκτη· ἔχει κατάληξιν **-μένους - μένη - μένο**, ποὺ γράφεται πάντα μὲ ε' π. χ. **λυ- μένος, δεμένη, καθαρισμένο·**

β) Ὅσα ῥήματα ἔχουν ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν κατάληξιν β ἢ φ ἔχουν τὴν κατάληξιν **μένος** μὲ δύο μ. π. χ. (ραβ-ω) - **ραμμένος**, (θρέφ-ω) - **θρεμμένος**, (γράφ-ω) - **γραμμένος**.

306. Πολλὰ ῥήματα παίρνουν στὴν παθητικὴ μετοχὴ ἓνα σ πρὶν ἀπ' τὴν κατάληξιν **-μένος**· τέτοια εἶναι ὅσα παίρνουν σ καὶ στὸν παθητικὸ μέλλοντα καὶ ἀόριστο (295 1, 2)· π. χ. **ἀνεβασμένος, μεθυσμένος, πεσμένος, ξεθυμασμένος, χορτασμένος**.

307. Ὅσα ῥήματα ἔχουν πρὶν ἀπὸ τὴν κατάληξιν τοῦ ἐνεστώτα ρν, μεταβάλλουν τὸ ε τοῦ θέματος σὲ α στὴν παθητικὴ μετοχή· π. χ. **δαρ- μένος, γδαρμένος, πικρμένος**, (ἀλλὰ γερμένος, παρμένος).

308. Τὰ ῥήματα, ποὺ τελειώνουν σὲ **αῖνω** σχηματίζουν τὴν παθητικὴ μετοχὴ ἀνώμαλα, ἄλλα σὲ **ωμένος**, ἄλλα σὲ **-αιμένος** καὶ ἄλλα σὲ **-ημένος**.

μεταλαβαίνω

μεταλαβωμένος

πηγαίνω

πηγαιμένος

μαθαίνω

μαθημένος

παθαίνω

παθημένος

Ρηματικὰ ἐπίθετα.

309. Μερικὰ παροξύτονα σχηματίζουν ρηματικὰ ἐπίθετα μὲ τὴν κατάληξιν **τος ἢ -άτος** μὲ ὀξεῖα· π. χ. **ἀνοίγω - ἀνοίχ-τός, βράζω - βραστός, χορταίνω - χορτάτος, τρέχω - τρεχάτος**.

Β'. ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΑ

310. *Περισπώμενα* ῥήματα εἶναι ὅσα ἔχουν *περισπωμένη* στὴ *λήγουσα* τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς στὸν ἐνικὸ ἀριθμὸ· π. χ. **ἀργῶ, χτυπῶ, πηδῶ**.

311. Στὰ περισπώμενα διακρίνομε τύπους ποὺ σχηματίζουν τὸ β' ἐνικὸ πρόσωπο τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς σὲ **-ᾶς** καὶ **-εῖς** καὶ τῆς παθητικῆς σὲ **-ιέσαι** καὶ **-ᾶσαι**.

312. Τὰ περισπώμενα μόνον στὸν ἐνεστώτα καὶ στὸν παρατατικὸ διαφέρουν ἀπὸ τὰ παροξύτονα· οἱ ἄλλοι χρόνοι κλίνονται ὅπως οἱ ἴδιοι χρόνοι τῶν παροξύτωνων.

313. Ἑνεργητικὴ φωνή.

Α' τύπος σὲ : ὦ, ᾤς κλπ.

Β' τύπος σὲ : ὦ, εἷς κλπ.

Ἑνεστώς

Ὅριστικὴ	Προστακτικὴ (ἐξακολουθητικὴ)	Ὅριστικὴ	Προστακτικὴ (ἐξακολουθητικὴ)
ἀγαπῶ		ἀργῶ	
ἀγαπᾷς	ἀγάπα	ἀργεῖς	ν' ἀργῆς
ἀγαπᾷ(-άει) ¹	ν' ἀγαπᾷ	ἀργεῖ	ν' ἀργῇ
ἀγαποῦμε		ἀργοῦμε	
ἀγαπᾶτε	ἀγαπᾶτε	ἀργεῖτε	ν' ἀργῇτε
ἀγαποῦν(-οῦνε) ν'	ἀγαποῦν(-οῦνε)	ἀργοῦν(-οῦνε) ν'	ἀργοῦν(-οῦνε)

Παρατατικὸς

ἀγαποῦσα, ἀγαποῦσες, ἀγαποῦσε	ἀργοῦσα, ἀρ-οῦσες, ἀργοῦσε
ἀγαπούσαμε, ἀγαπούσατε, ἀγαποῦσαν(-οῦσανε)	ἀργούσαμε, ἀργούσατε, ἀργοῦσαν(-οῦσανε)

Ἀόριστος

	(στιγμιαία)		(στιγμιαία)
ἀγάπησα		ἄργησα	
ἀγάπησες	ἀγάπησε	ἄργησες	ἄργησε
ἀγάπησεν	ν' ἀγαπήσῃ	ἄργησε	ν' ἀργήσῃ
ἀγαπήσαμε		ἄργήσαμε	
ἀγαπήσατε	ἀγαπήσ(ε)τε	ἄργήσατε	ἄργήσ(ε)τε
ἀγάπησαν(-ήσανε) ν'	ἀγαπήσουν(-ήσουνε)	ἄργησαν	ν' ἀργήσουν(-οῦνε)

(1) Ὁ τύπος μὲ -αι (-αη) χρησιμοποιεῖται καὶ στὸ μέλλοντα καὶ στὴν προστακτικὴ π.χ. θ' ἀγαπᾷ καὶ θ' ἀγαπή, ν' ἀγαπᾷ καὶ ν' ἀγαπή.

(2) Ἐκτὸς τῶν τύπων ἀγαποῦμε, ἀγαποῦν(ε), ὑπάρχουν καὶ τύποι ἀγαπᾶμε, ἀγαπᾶν(ε).

Μέλλοντας

ἐξακολουθητικός	στιγμιαίος	ἐξακολουθητικός	στιγμιαίος
θ' ἀγαπῶ	θ' ἀγαπήσω	θ' ἀργῶ	θ' ἀργήσω
θ' ἀγαπᾷς	θ' ἀγαπήσῃς	θ' ἀργῇς	θ' ἀργήσῃς
θ' ἀγαπᾷ	θ' ἀγαπήσῃ	θ' ἀργῇ	θ' ἀργήσῃ
θ' ἀγαποῦμε	θ' ἀγαπήσωμε	θ' ἀργοῦμε	θ' ἀργήσωμε
θ' ἀγαπᾶτε	θ' ἀγαπήσετε	θ' ἀργήτε	θ' ἀργήσετε
θ' ἀγαπούν(-οῦνε)	θ' ἀγαπήσουν(-ήσουνε)	θ' ἀργοῦν(-οῦνε)	θ' ἀργήσουν(-ήσουνε)

Παρακ.	ἔχω,	ἔχεις,	ἔχει	κλπ.	ἀγαπήσει
Υπερσ.	εἶχα,	εἶχεις,	εἶχε	κλπ.	ἀγαπήσει
Τετ. μέλλ.	θὰ ἔχω,	θὰ ἔχῃς	θὰ ἔχῃ	κλπ.	ἀγαπήσει κλπ.
Παρακ.	ἔχω,	ἔχεις,	ἔχει	κλπ.	ἀργήσει
Υπερσ.	εἶχον,	εἶχες,	εἶχε	κλπ.	ἀργήσει
Τετ. μέλλ.	θὰ ἔχω,	θὰ ἔχῃς,	θὰ ἔχῃ	κλπ.	ἀργήσει κλπ.

314 Παθητικὴ φωνή.

Α' τύπος σὲ : -ιέμαι, -ιέσσι Β' τύπος σὲ : -οῦμαι, -ῶσσι

Ἐνεστωτάς

Ὅριστική	Προστακτική	Ὅριστική	Προστακτική
(ἐξακολουθητική)	(ἐξακολουθητική)	(ἐξακολουθητική)	(ἐξακολουθητική)
ἀγαπιέμαι (-ιοῦμαι)		θυμοῦμαι (-ᾶμαι)	
ἀγαπιέσαι	ν' ἀγαπιέσαι	θυμᾶσαι	νὰ θυμᾶσαι
ἀγαπιέται	ν' ἀγαπιέται	θυμᾶται	νὰ θυμᾶται
ἀγαπιόμαστε (ιοῦμαστε)		θυμόμαστε	
ἀγαπιέστε	ν' ἀγαπιέστε	θυμόσατε(-άστε)	νὰ θυμάστε
ἀγαπιῶνται	ν' ἀγαπιῶνται	θυμοῦνται(-ῶνται)	νὰ θυμοῦνται

Παρατατικούς

ἀγαπιόμουν	ἀγαπιόμαστε	(ἐ)θυμόμουν	θυμόμαστε
ἀγαπιόσουν	ἀγαπιόσατε	θυμόσουν	θυμόσατε
ἀγαπιόταν (1)	ἀγαπιόνταν	θυμόταν (1)	θυμόνταν

(1) Λέγονται καὶ οἱ τύποι : ἀγαπιόμουνα, ἀγαπιόσουνα, ἀγαπιότανε- -θυμόμουνα, θυμόσουνα, θυμότανε. Τὸ θυμόμουνα μὲ αὐξησι καὶ χωρὶς αὐξησι.

Ἀόριστος

	(στιγμιαία)		(στιγμιαία)
ἀγαπήθηκα		(ἐ)θυμήθηκα	
ἀγαπήθηκες	ἀγαπήσου	θυμήθηκες	θυμήσου
ἀγαπήθηκε	ν' ἀγαπηθῇ	θυμήθηκε	νὰ θυμηθῇ
ἀγαπηθήκαμε		θυμηθήκαμε	
ἀγαπηθήκατε	ἀγαπηθῆτε	θυμηθήκατε	θυμηθῆτε
ἀγαπήθηκαν	ν' ἀγαπηθοῦν	θυμήθηκαν(-θήκανε)	νὰ θυμηθοῦν
	(-θήκανε)	(-θοῦνε)	

Μέλλων

ἑξακολουθητικός	στιγμιαίος	ἑξακολουθητικός	στιγμιαίος
θ' ἀγαπιέμαι (-ιοῦμαι)	θ' ἀγαπηθῶ	θὰ θυμοῦμαι	θὰ θυμηθῶ
θ' ἀγαπιέσαι	θ' ἀγαπηθῆς	θὰ θυμᾶσαι	θὰ θυμηθῆς
θ' ἀγαπιέται	θ' ἀγαπηθῇ	θὰ θυμᾶται	θὰ θυμηθῇ
θ' ἀγαπιόμαστε	θ' ἀγαπηθοῦμε	θὰ θυμόμαστε	θὰ θυμηθοῦμε
θ' ἀγαπιάστε	θ' ἀγαπηθῆτε	θὰ θυμ(όσ)αστε	θὰ θυμηθῆτε
θ' ἀγαπιώνται	θ' ἀγαπηθοῦν	θὰ θυμιοῦνται	θὰ θυμηθοῦν
	(-θοῦνε)		(-θοῦνε)

Παρακείμενος

ἔχω, ἔχεις, ἔχει κλπ. ἀγαπηθῇ ἔχω, ἔχεις, ἔχει κλπ. θυμηθῇ

Υπερσυντέλικος

εἶχον, εἶχες, εἶχε κλπ. ἀγαπηθῇ εἶχον, εἶχες, εἶχε κλπ. θυμηθῇ

Τετελεσμένος μέλλων

θὰ ἔχω, θὰ ἔχης, θὰ ἔχη κλπ. ἀγαπηθῇ θὰ ἔχω, -θὰ ἔχης, θὰ ἔχη κλπ. θυμηθῇ

Σύμφωνα με τὸ ἀγγλ. ὁ κλίνεται καὶ τὸ : βουσῶ, βαστῶ, διψῶ, ξεχνῶ, περνῶ, ρουφῶ, περῶ, πᾶδῶ, κεντῶ, τιμῶ, φνσῶ, τραβῶ, χτυπῶ, χαιρεσῶ κλπ.

Σύμφωνα με τὸ ἀγγλ. κλίνεται καὶ τὸ ἀγανακτῶ, ἀποτελῶ, θαρρῶ, θωρῶ, λαλῶ, κατοικῶ, καλλιερῶ, μπορῶ, προσπαθῶ, ζῶ (ζῆς, ζῆ, ζῆτε κλπ. κλπ.)

Σύμφωνα με τὸ ἀγγλ. κλίνεται καὶ τὸ βαριέμαι, βασιέμαι, κρατιέμαι, τραβιέμαι, πουλιέμαι, παραπονιέμαι, στενοχωριέμαι κλπ.

Σύμφωνα με τὸ **θυμοῦμαι** κλίνεται καὶ τὸ **κοιμοῦμαι**, **φοβοῦμαι**, **λυποῦμαι** κλπ.

Παρατηρήσεις

Μέλλοντας καὶ ἀόριστος.

315. Τὰ περισπώμενα ρήματα ἔχουν τὸ στιγμιαῖο μέλλοντα καὶ τὸν ἀόριστο με **η** στὴν παραλήγουσα· π. χ. **ἀγαπῶ** - **θ' ἀγαπήσω** - **ἀγάπησα**, **ἀργῶ** - **θ' ἀργήσω** - **ἀργήσα**.

316. Μερικὰ ὅμως εἶναι ἀνώμαλα καὶ σχηματίζουν τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἔτσι·

1) με **α** ἀντὶ **η** τὸ **γελῶ** (**θὰ γελίσω** - **ἐγέλισα**), **βαστῶ** (**θὰ βαστάξω** - **ἐβάσταξα**), **διψῶ**, **κερνῶ**, **γερνῶ**, **ξερνῶ**, **ξεχνῶ**, **πεινῶ**, **περνῶ**, **πετῶ**, **τηρῶ**, **χαλῶ**.

2) με **ε** ἀντὶ **η** τὸ **βαρῶ** (**θὰ βαρέσω** - **ἐβάρεσα**), **καλῶ**, **μπορῶ**, **ἐπαινῶ**, **παρακαλῶ**, **πονῶ**, **συχωρῶ**, **φορῶ**, **χωρῶ**, **καταφρονῶ** καὶ τὰ σύνθετα ἀπὸ τὸ - **αίρω**· π. χ. **ἀφαιρῶ** - **θὰ ἀφαιρέσω**, **ἀφαιρέσα** κλπ.

317. Τὰ περισπώμενα ρήματα φυλάνε στὸ παθητικὸ μέλλοντα καὶ ἀόριστο τὸ ριζικὸ φωνῆεν τῶν ἐνεργητικῶν· π. χ. **θὰ χτυπηθῶ** - **χτυπήθηκα**, **θὰ γελασθῶ** - **γελάστηκα**, **θὰ φορεθῶ** - **φορέθηκα**.

318. Οἱ ἐνεργητικοὶ μέλλοντες καὶ ἀόριστοι ἔχουν στὴ ρίζα τελικὸ σύμφωνο **σ** καὶ οἱ παθητικοὶ **θ'**· π. χ. **θὰ χτυπήσω** - **χτύπησα**, **θὰ χτυπηθῶ** - **χτυπήθηκα**. Ἀλλὰ μερικὰ ἔχουν **ξ** στοὺς ἐνεργητικούς καὶ **χτ** στοὺς παθητικούς· τέτοια εἶναι τό : **βαστῶ**, **βουτῶ**, **κοιτῶ**, **πετῶ**, **πηδῶ**, **ρουφῶ**, **σκουντῶ**, **τηρῶ**, **τραβῶ**, **φυσῶ** κλπ. π. χ. **θὰ βαστήξω** - **ἐβάσταξα**, **θὰ βασταχτῶ** - **βαστάχτηκα** κλπ.

319. Μερικὰ περισπώμενα σχηματίζουν τὸ στιγμιαῖο παθητικὸ μέλλοντα καὶ ἀόριστο με **στ'**· τέτοια εἶναι τό : **γελῶ**, **καλῶ**, **κερνῶ**, **κρεμῶ**, **ξεχνῶ**, **ξεφτῶ**, **παρακαλῶ**, **σκορπῶ**, **σφαλῶ**, **χαλῶ** — **κλειῶ**, **ξυῶ**, **σβῶ**, **σειῶ**, **φτῶ** κλπ. π. χ. **θὰ γελαστῶ** - **γελάστηκα**, **θὰ καλεστῶ** - **καλέστηκα** κλπ.

Μετοχή.

320. Ἡ ἐνεργητικὴ μετοχὴ τῶν περισπωμένων ἔχει κατάληξιν **ωντας** (με **ω** μέγα) καὶ παίρνει ὀξεῖα (πρὸβλ. 304) π. χ. **πηδώντας**, **γελώντας**.

321. Ἡ παθητικὴ μετοχή καὶ τῶν περισπωμένων ἔχει κατάληξιν **-μένος** (πρὸς βλ. 305) π. χ. **τιμημένος, ἀγαπημένος.**

322. Ὅσα περισπώμενα ἔχουν σ στὸν παθητ. μέλλοντα καὶ ἄοριστο, τὸ φυλάττει καὶ στὴ παθητικὴ μετοχή π. χ. **γελῶ (θὰ γελαστώ-γελάσθημι)· γελασμένος, κλειῶ (θὰ κλειστώ - κλείσθημι) - κλεισμένος.**

Ρηματικὰ ἐπίθετα.

323. Τὰ περισπώμενα ῥήματα σχηματίζουν ρηματικὰ ἐπίθετα μετὰ τὴν κατάληξιν **-τος**, ποὺ γίνονται ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ παθητικοῦ ἄοριστου π. χ. **ἀγαπή-θηκα-ἡγα-πητός, πετάχ-τηκα-πεταχτός.**

* Ἀνωμαλίαι.

324. Μερικὰ περισπώμενα ῥήματα ἔχουν καὶ μερικοὺς δευτέρους τύπους στὸν ἐνεστώτα· οἱ τύποι αὗτοι ἔγιναν ἀνάλογα μετὰ ἄλλα ῥήματα καὶ δὲν εἶναι τόσο χρήσιμοι ὥστε οἱ πρῶτοι π. χ.

ἀγαπάω	ἀγαπᾶς	ἀγαπάει
ἀγαπάμε	ἀγαπᾶτε	ἀγαπᾶν(ε)

Ἔτσι παρὰ τὸ **ρουφάω, περνάω** κλπ. Αὐτὰ ἔγιναν κατὰ τὸ **πάω, θά πάω** κλπ.

325. Μερικὰ ἄλλα περισπώμενα κλίνονται καὶ κατὰ τὸ **ἀγαπῶ** καὶ κατὰ τὸ **ἀργῶ** π. χ. **μιλῶ καὶ μιλάω, μιλεῖς καὶ μιᾶς, μιλεῖ καὶ μιλάει, μιλοῦμε, μιλεῖτε καὶ μιλάτε, μιλοῦν καὶ μιλᾶν(ε).**

Ἔτσι καὶ τὸ **πατεῖς καὶ πατᾶς, φορεῖς καὶ φορεῖς, τραγουδεῖς καὶ τραγουδᾶς.**

** Ἡμιπερισπώμενα

326. Μερικὰ παροξύτονα ῥήματα ἔχουν στό β' ἐνικό καὶ στὸν πληθυντικό καὶ τύπους κατὰ τὰ περισπώμενα· γι' αὐτὸ τὰ λέγε **ἡμιπερισπώμενα.** Τέτοια εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Ἀκούω

Ἐνικ.	ἀκούω	ἀκούεις	ἀκούει
Πληθ.	ἀκούομε	ἀκούετε	ἀκούουσιν(ε)

*Έτσι κλίνεται καὶ τὸ κρούω.

2. **Κλάιω.**

Ἑνικ.	κλαίω	κλαῖς	κλαίει
Πληθ.	κλαῖμε	κλαῖτε	κλαῖν(ε)

*Έτσι κλίνονται καὶ τὰ καίω, φταίω.

3. **Λέ(γ)ω.**

Ἑνικ.	λέω	λές	λέει
Πληθ.	λέμε	λέτε	λέν(ε)

*Έτσι κλίνεται καὶ τὸ : στρέ(γ)ω, κλέω.

4. **Τρώ(γ)ω.**

Ἑνικ.	τρώω	τρώς	τρώει
Πληθ.	τρώμε	τρώτε	τρών(ε)

*Ο μέλλοντας τοῦ τρώ(γ)ω κλίνεται ἔτσι :

θα φάω	θα φᾶς	θα φᾶη
θα φᾶμε	θα φᾶτε	θα φᾶν(ε)

5. **Πάω.**

Κλίνεται σὰν τὸ μέλλοντα τοῦ τρώ(γ)ω.

πάω	πᾶς	πάει
πᾶμε	πᾶτε	πᾶν(ε)

*Έτσι κλίνεται καὶ τὸ φυλά(γ)ω.

Ρήματα περισπώμενα σὲ : οὔμαι, εἶσαι κλπ.

327. Μερικὰ περισπώμενα ρήματα δὲν κλίνονται στὴ παθητικὴ φωνή, ὅπως τὰ ἀγαπιέμαι, θυμοῦμαι, ἀλλὰ διατήρησαν ἀρχαϊκώτερον κλίσην π. χ.

***Οριστικὴ Ἑνεστώς**

στερ-οὔμαι	μιμ-οὔμαι
στερ-εἶσαι	μιμ-εἶσαι
στερ-εἶται	μιμ-εἶται
στερ-οὔμαστε	μιμ-οὔμαστε
στερ-εἴστε	μιμ-εἴστε
στερ-οὔνται	μιμ-οὔνται

Γενικὲς παρατηρήσεις γιὰ ὅλα τὰ ρήματα

328. Τὸ β' ἐνικό πρόσωπο τῆς στιγμιαίας προστακτικῆς χάνει συχνὰ στὴν ἐνεργητικὴ φωνὴ τὸ τελικό ε, ὅταν εἶναι κατόπιν ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τὸν, τὴν, το· π. χ. *πάρε τον καὶ πάρ' τον, φέρε την καὶ φέρ' την, βγάλε το καὶ βγάλ' το.*

Τὸ ἴδιο γίνεται καὶ εἰς τὸ δῶσε, ὅταν εἶναι ἔμπρὸς σὲ ὅλες τὶς προσωπικὰς ἀντωνυμίας (*μου, μας, τους* κλπ.

329. Τὸ β' πληθυντικὸ πρόσωπο τῆς ἐξακολουθητικῆς προστακτικῆς λέγεται καὶ μὲ μιὰ λέξιν στὴν ἀπαγόρευση· π. χ. *μὴ γράφετε, μὴν ἐτοιμάζεστε - μὴ βαριέστε, μὴν ἀργεῖτε.*

330. Εἰς ὀλίγα ῥήματα, ποὺ κλίνονται σὰν τὸ *χάνομαι*, τὸ β' πρόσωπο τῆς ἐνεργητ. προστακτικῆς ἐκφέρεται μὲ μιὰ λέξιν· π. χ. *γίνου, ἐτοιμάζου.*

331. Τὴν κατάληξιν (σε) τῆς προστακτικῆς ἐκφέρεται μὲ μιὰ λέξιν, τὴ γράφομε μὲ *ε'* π. χ. *δέσε, κάθισε, ἀλλὰ νὰ κάθῃσαι, νλ κοιμᾶσαι* (γιατί ;)

332. Τὸ ἄτονο α στὴ λήγουσα τῆς ὀριστικῆς εἶναι *βραχύ*· π. χ. *ἀγαποῦσα, ἀγαποῦσαν - εἶχα, εἶχαν - πῆγα, πῆγαν*· στὴ λήγουσα τῆς προστακτικῆς εἶναι *μακρό*· π. χ. *βοῦτα, ζήτα, πείνα, κοίτα, τραγούδα.*

333. Οἱ καταλήξεις 1) τοῦ β' καὶ γ' ἐνικοῦ καὶ α' πληθυντικοῦ προσώπου στὸν ἐνεστώτα καὶ μέλλοντα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ 2) τοῦ α' ἐνικοῦ καὶ γ' πληθυντικοῦ τῆς παθητικῆς φωνῆς διαφέρουν, ὅτι στὸν ἐνεστώτα τὶς γράφομε μὲ *ει* καὶ *ο*, ἐνῶ στὸν μέλλοντα τὶς γράφομε μὲ *η* καὶ *ω*· π. χ. *δένεις, δένει, δένομε, ἀλλὰ θὰ δένης θὰ δένη θὰ δένωμε - δένομε, δένονται, ἀλλὰ θὰ δένωμαι, θὰ δένωνται.*

334. Οἱ καταλήξεις τῶν ρημάτων γράφονται μὲ *η* καὶ *ω*, ὅταν ἔμπρὸς ὑπάρχουν οἱ λέξεις : *νὰ, θὰ, γιὰ νὰ, ὅταν, ἂν, ἂς*· π. χ. *νὰ πάρης, θὰ χάνης, γιὰ νὰ γράφωμε, ἂν δένωνται.*

335. Τὸ α στὴ παραλήγουσα παίρνει *περισπωμένην*, ὅταν κατόπι εἶναι *με, νε, τε - σαι, ται*· π. χ. *πᾶμε, πᾶνε, θὰ φᾶτε, ἐλᾶτε, τρεχάτε - λυπᾶσαι, θυμᾶται* κλπ. ἀλλὰ βάλε, σπάσε, βράσε, πάρε, πάρτε, θυμάστε, ἀνεβάστε.

233α). Τὰ περισσότερα περισπώμενα γράφουν τὸ (ι) στὴ παραλήγουσα τοῦ ἀορίστου μὲ *η'* π. χ. *ἐπῆρθη, ἄργησα, θούφηξα, - πήδηξα, φύσηξα, ἔζησα.*

β') Τὰ ἄλλα ῥήματα τὸ γράφουν ὅπως καὶ στὸν ἐνεστώτα. π. χ. *πότισα (ποτίζω), ἔνιψα (νίβω), ἄρχισα (ἀρχίζω), ἐπνίξα (πνίγω), ἔρριξα (ρίχνω) - ἔλυσα, ἔκρυσα, ἐντύσα, δάκρυσα - ἔλειψα, ἔκλεισα, δάνεισα.*

Ἀλλὰ τὸ *ἔγειρα, ἔμεινα, ἔσπειρα, ἔδειρα, ἔστειλα, παράγγειλα*, γράφονται μὲ *ει*.

ἀόρ. ἔβαλα, παρακ. ἔχω βάλει, προστ. ἐνεστ. βάζε ἀόρ. βάλ(ε)τε, μετοχ. ἐνεργ. βάζοντες. Παθ. βάζομαι, μέλλ. θὰ βαλθῶ, ἀόρ. βάλθηκα.

4. **Βλέπω**, παρατ. ἔβλεπα, μέλλ. θὰ ἰδῶ καὶ θὰ δῶ, ἀόρ. εἶδα, παρακ. ἔχω ἰδεῖ, καὶ ἔχω δεῖ, προστ. ἐνεστ. βλέπε, ἀόρ. ἰδὲς καὶ δές. Μετοχ. ἐνεργ. βλέποντας. Παθητ. βλέπομαι, μέλλ. θὰ ἰδῶθῶ, ἀόρ. ἰδῶθηκα.

5. **Βρίσκω**, παρατ. ἔβρισκα, μέλλ. θὰ βρῶ, ἀόρ. ἤβρα καὶ βρῆκα, παρακ. ἔχω βρεῖ. Προστ. ἐνεστ. βρίσκε, ἀόρ. βρές, βρέτε καὶ βρῆτε. Μετοχ. ἐνεργ. βρίσκοντας. Παθητ. ἐνεστ. βρίσκομαι, μέλλ. θὰ βρεθῶ, ἀόρ. βρέθηκα. Προστ. ἐνεστ. βρίσκου.

6. **Γέρνω**, παρατ. ἔγενα, μέλλ. θὰ γείρω, ἀόρ. ἔγειρα. Προστ. ἐνεστ. γέρνε, ἀόρ. γεῖρε, ἐνεργ. μετοχ. γέροντας, παθητ. γερμένος.

7. **Γίνομαι**, μέλλ. θὰ γίνω, ἀόρ. ἔγινα (καὶ γίνηκα), παρακ. ἔχα γίνε κλπ. Προστ. ἐνεστ. γίνου, ἀόρ. γίνε, παθητ. μετοχ. γινωμένος.

8. **Δέρνω**, παρατ. ἔδενα, μέλλ. θὰ δείρω, ἀόρ. ἔδειρα κλπ. Προστ. ἐνεστ. δέρνε, ἀόρ. δείρε, μετοχ. δέροντας. Παθ. ἐνεστ. δέρομαι, μέλλ. θὰ δαρθῶ, ἀόρ. δάρθηκα. Προστ. ἐνεστ. δέρονου, ἀόρ. δάρσου, μετοχ. δαρμένος.

Ὅμοια κλίνονται καὶ τὰ σπέρνω καὶ στέλνω.

9. **Δίνω**, παρατ. ἔδινα, μέλλ. θὰ δώσω ἀόρ. ἔδωσα (καὶ ἔδωκα) κλπ. Προστ. ἐνεστ. δίνε, ἀόρ. δῶσε καὶ δῶς, μετοχ. δίνοντας. Παθητ. ἐνεστ. δίνομαι, μέλλ. θὰ δοθῶ, ἀόρ. δόθηκα κλπ. Προστ. ἐνεστ. δίνου, ἀόρ. δώσου, μετοχ. δομένος καὶ δοσμένος.

10. **Ἐρχομαι**, παρατ. ἔρχομην, μέλλ. θὰ ἔρθω καὶ θαρθῶ, ἀόρ. ἤρθα, παρακ. ἔχω ἔρθει. Προστ. ἐνεστ. ἔρχου, ἀόρ. ἔλα, ἔλατε.

11. **Ζῶ**, ζῆς, ζῆ, ζῶμε, ζῆτε, ζοῦν. Παρατ. ζοῦσα, μέλλ. θὰ ζήσω, ἀόρ. ἔζησα κλπ. Προστ. ἀόρ. ζῆσε.

12. **Κάθομαι**, μέλλ. θὰ καθίσω, ἀόρ. κάθισα. Προστ. ἐνεστ. κάθου, ἀόρ. κάθισε (καὶ κάτσε).

13. **Καίω**, παρατ. ἔκαia, μέλλ. θὰ κάψω, ἀόρ. ἔκαψα, παρακ. ἔχω κάψει. Παθητ. ἐνεστ. καίομαι, μέλλ. θὰ καῶ, ἀόρ. κάηκα, μετοχ. καμένος καὶ καημένος.

14. **Κλαίω**, παρατ. ἔκλαια, μέλλ. θὰ κλάψω, ἀόρ. ἔκλαψα κλπ. Προστ. ἐνεστ. κλαίγε, ἀόρ. κλάψε, μετοχ. κλαίοντας. Παθητ. ἐνεστ. κλαίμαι, μέλλ. θὰ κλαυθῶ, ἀόρ. κλαύτηκα, παρακ. ἔχω κλαυτή, μετοχ. κλαμένος καὶ κλαημένος.

15. **Λέ(γ)ω**, παρατ. ἔλεγα, μέλλ. θὰ πῶ, ἀόρ. εἶπα, παρακ.

ἔχω πεῖ, ὑπερσ. εἶχα πεῖ. Προστ. ἐνεστ. λέγε, ἄορ. πές, μετ. ἐνεστ. λέγοντας. Παθ. ἐνεστ. λέγομαι, μέλλ. θὰ εἰπωθῶ, ἄορ. εἰπόθηκα, μετοχ. παθητ. λεγόμενος καὶ εἰπωμένος.

16. **Μαθαίνω**, παρ. μάθαινα, μέλλ. θὰ μάθω, ἄορ. ἔμαθα, παρακ. ἔχω μάθει. Προστ. ἐνεστ. μᾶθαινε, ἄορ. μᾶθε, μετ. ἐνεστ. μαθαίνοντας. Παθ. ἐνεστ. μαθαίνομαι, μετοχ. μαθημένος.

Ὅμοια σχηματίζονται καὶ τὰ λαβαίνω, λαχαίνω, τυχαίνω, πα-
δαίνω.

17. **Μπαίνω**, παρατ. ἔμπαينا, μέλλ. θὰ μπῶ, ἄορ. μπῆκα, παρακ. ἔχω μπῆ. Προστ. ἐνεστ. μπαῖνε, ἄορ. ἔμπα, μετοχ. ἐνεστ. μπαίνοντας.

Ὅμοια σχηματίζεται καὶ τὸ βγαίνω.

18. **Παίρνω**, παρατ. ἔπαιρνα, μέλλ. θὰ πάρω, ἄορ. πῆρα, παρακ. ἔχω πάρει κλπ. Προστ. ἐνεστ. παίρνε, ἄορ. πάρε, μετοχ. ἐνεστ. παίρνοντας. Παθ. ἐνεστ. παίρνομαι, μέλλ. θὰ παρῶ, ἄορ. πάρθηκα. Προστ. ἐνεστ. παίρνου, ἄορ. πάρσου, μετοχ. ἐνεστ. παρμένος.

19. **Πηγαίνω** ἢ **πίω**, μέλλ. θὰ πάω, ἄορ. πῆγα, παρακ. ἔχω πάει. Προστ. ἐνεστ. καὶ ἄορ. πῆγαίνε. Μετοχ. ἐνεργ. πηγαίνοντας, παθητ. πηγαιμένος.

20. **Στέκω** ἢ **στέκομαι**, μέλλ. θὰ σταθῶ, ἄορ. στάθηκα, παρακ. ἔχω σταθῆ. Προστ. ἐνεστ. στέκου, ἄορ. στάσου. Μετοχ. ἐνεργ. στέκοντας, παθητ. στεκούμενος.

21. **Σωπνίω**, παρατ. ἐσώπαινα, μέλλ. θὰ σωπάσω, ἄορ. ἐσώπασα κλπ. Προστ. ἐνεστ. σῶπαινε, ἄορ. σῶπα (καὶ σῶπασε), μετοχ. ἐνεστ. σωπαίνοντας.

22. **Τρώ(γ)ω**, παρατ. ἔτρωγα, μέλλ. θὰ φάω, ἄορ. ἔφαγα, παρακ. ἔχω φάει. Προστ. ἐνεστ. τρώ(γ)ε, ἄορ. φάε, μετοχ. ἐνεστ. τρώγοντας. Παθητ. ἐνεστ. τρώγομαι, μέλλ. θὰ φαγωθῶ, ἄορ. φαγώθηκα, παρακ. ἔχω φαγωθῆ. Μετοχ. παθητ. φαγόμενος ἀπὸ τὸ ρῆμα φαγώνομαι.

23. **Χαίρομαι**, παρατ. (ἐ)χαιρόμουν, μέλλ. θὰ χαρῶ, ἄορ. χά-
ρηκα, παρακ. ἔχω χαρεῖ. Προστ. ἐνεστ. χαίρειν, ἄορ. χάρου. Μετοχ. ἐνεργ. χαίροντας, παθητ. χαρούμενος.

ΑΚΛΙΤΑ

Προθέσεις.

345. Οἱ **Προθέσεις** εἶναι ἄκλιτες λέξεις, πού μπαίνουν ἐμπρὸς ἀπὸ τὶς κλιτὲς (ἐνωμένες ἢ χωρισμένες) γιὰ νὰ φανερώσουν τὸν τόπο, τὸν τρόπο, τὴν αἰτία κλπ.

346. Οἱ πρὸ συνηθισμένες προθέσεις εἶναι: **μέ, σὲ (σ'), γιὰ (γι'), ἀπὸ, παρὰ, κατὰ-προτοῦ, δίχως, χωρὶς-ἀντί(ς), πρὶν, ὥς, ἐξόν, ξανά.**

Ἐπιρρήματα.

347. **Ἐπιρρήματα** εἶναι ἄκλιτες λέξεις, πού προσδιορίζουν πρὸ πάντων τὰ ῥήματα κατὰ τόπο, χρόνο, ποσὸ καὶ τρόπο.

Γι' αὐτὸ τὰ ἐπιρρήματα εἶναι:

1) **τοπικά:** ἐδῶ, ἐκεῖ, ἀλλοῦ-παντοῦ, ὅπου, πού, πουνθενά, ἐμπρὸς, πίσω, δεξιὰ, ἀριστερά, μακριά, κοντά, κάτω, ἐπάνω, μέσα, ἔξω, χάμω, ἴσια κλπ.

2) **χρονικά:** τώρα, ὕστερα, πάντα, πάντοτε, ἄλλοτε, πότε, κάποτε, ποτέ(ς), κάπου, πάλι, σήμερα, αὔριο, μεθαύριο, χτές, προχτές, ἀπόψε, ὅλημερίς, πέρσι, φέτος, νωρίς, ἀργά, ἔπειτα, κατόπι, μόλις, ἀκόμη, ἀμέσως, ὁλοένα, γρήγορα, πρῶι, βράδυ κλπ.

3) **ποσοτικά:** πόσο, τόσο, ὅσο, λίγο, πολύ, καθόλου, τίποτα, πάνω-κάτω, σχεδόν, πρὶς, περισσότερο, πάρα πολύ κλπ.

4) **τ.οπικά:** πῶς, ἔτσι, κάπως, ὅπως, ἀλλιῶς, μαζί, χωρὶς, διόλου, σιγά, ἀγάλλω, ἄξια κλπ.

348. Μαζί μὲ τὰ ἐπιρρήματα πηγαίνουν καὶ οἱ ἀκόλουθες λέξεις:

1) τὰ βαιβαιωτικά: **ναί, μάλιστα, βέβαια** κλπ.

2) τὰ ἐρωτηματικά: **μήπως; μὴ τυχόν; μήν; ποῦ; πῶς;** κλπ.

3) τὰ ἀρνητικά: **ὄχι, δὲ(ν)** κλπ.

4) τὰ ὀρκωτικά: **μά, ναί μά, ὄχι μά** κλπ.

5) τὰ ἐξηγηματικά: **δηλαδή** κλπ.

6) τὰ ἀπεικαστικά: **ἀραγε(ς), ἴσως, τάχα** κλπ.

7) τὰ δεικτικά: **νά, ὀρίστε, ἰδοῦ** κλπ.

8) τὰ εὐκτικά: **εἶθε, ἄμποτε(ς), μακάρι** κλπ.

Ὁρθογραφικοὶ κανόνες.

349. Τὸ (ως) στὸ τέλος τῶν ἐπιρρημάτων γράφεται ω π.χ. πῶς, ἀλλίως, ἀμέσως.

350. Ἡ μακρὰ λήγουσα τῶν ἐπιρρημάτων παίρνει *περισπωμένην* π.χ. *ποῦ, πῶς, ἐδῶ, ἐκεῖ, ἀλλοῦ.*

351. Τὰ ἐπιρρήματα σὲ (ια) γράφονται μὲ ι π.χ. *φαρδιά, πλατιά, μακριά.*

Σύνδεσμοι.

352. *Σύνδεσμοι* εἶναι ἄκλιτες λέξεις, ποὺ συνδέουν λέξη μὲ λέξη καὶ πρόταση μὲ ἄλλη πρόταση.

353. Οἱ σύνδεσμοι κατὰ τὴ σημασίαν τους εἶναι:

1) *συμπλεκτικοί*: καὶ (κι), οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.

2) *διαιζευτικοί*: ἢ, εἴτε.

3) *ἀντιθετικοί*: ἀλλὰ, μά, ὅμως, ἂν καί.

4) *συμπερασματικοί*: λοιπόν, ὥστε.

5) *αἰτιολογικοί*: γιὰτί, τί, ἐπειδὴ.

6) *χρονικοί*: σάν, ὅταν, ἐνῶ, ἅμα, ἀφοῦ, καθῶς, πρὶν, προ-
τοῦ, ὅποτε, ὥσπου, νά.

7) *ὑποθετικοί*: ἂν.

8) *τελικοί*: νά, γιὰ νά.

9) *τροπικοί*: καθῶς, ὅπως, σάν, σάμπως.

10) *εἰδικοί*: πῶς, ὅτι, πού.

354. Ἐπιφωνήματα εἶναι:

1) *γελαστικοί*: χά! χαχά!

2) *λοπηγικοί*: ἄχ! ὦ! ὄχ! οὔμέ! ἀλί! ἀλίμονο! κοῖμα(ς)

3) *ἀπορητικοί*: ἄ! βρέ! ὦ!

4) *θαυμαστικοί*: ὦ! μπά! ποπό! θεέ μου! καλέ!

5) *ἐπαινετικοί*: γειά σου! ζήτω!

6) *κτελαστικοί*: ἔ! μωρέ! καλέ!

7) *παρακινητικοί*: χά! ἐμπρός! ἔλα! ἄμε!

8) *ἐὺχνητικοί*: καλημέρα, καλησπέρα, καληνύχτα, καλῶς
ὦρισε, ὥρα καλή, στὸ καλὸ, χρόνια πολλά, περαστικά κλπ.

ΜΕΡΟΣ Γ΄.

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟ

355. Οἱ λέξεις εἶναι ἢ ἀπλῆς ἢ σύνθετες· π.χ. κρέας, κρεατό-πι-
τα, παιδί, παιδο-μάζωμα.

356. Τὸ ἐτυμολογικὸ διδάσκει 1) πῶς γίνονται οἱ ἀπλῆς λέξεις
(παράγωγη) καὶ 2) πῶς ἀπὸ τῆς ἀπλῆς γίνονται οἱ σύνθετες (σύνθε-
ση).

Α΄. ΠΑΡΑΓΩΓΗ

357. Οἱ ἀπλῆς λέξεις εἶναι ἢ πρωτότυπες ἢ παράγωγες· π.χ.
γράμμα, γραμματάκι, γραμματικός, γραμματικὴ-νερό, νεράκι,
νερώνω, νεροουλός, νεροουλιάζω, νεροχύτης, νερόφιδο.

358. Οἱ παράγωγες λέξεις εἶναι 1) Οὐσιαστικά 2) Ἐπίθετα 3)
Ρήματα καὶ 4) Ἐπιρρήματα.

Α΄ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

359. Οἱ πρὸς συνηθισμένους παραγωγικὰς καταλήξεις αὐτῶν εἶναι:

- α, -η (γλυκός)-γλύκα, (ξεστός)-ξέστη.
- άδ-α (ἄσπρος)-ἀσπράδα, (γλήγορος)-γληγοράδα.
- άρι-α (πέντε)-πεντάρι, (τρόμος)-τρομάρι.
- άρι-α (ἀγκῶνας)-ἀγκωνάρι, (πόδι)-ποδάρι.
- αρι-ά (δέκα)-δεκαριά.
- άρι-ος (περιβόλι)-περιβολάρης, (κάρβουνο)-καρβουνιάρης.
- άρι-κο (πέντε)-πεντάρικο, (δέκα)-δεκάρικο.
- άς θηλ-οῦ (ἀμάξι)-ἀμαξάς, (ψάρι)-ψαράς-ψαρού.
- α (περήφανος)-περηφάνια, (φτωχός)-φτώχια.
- ά (λεβέντης)-λεβεντιά, (ἄρχοντας)-ἀρχοντιά.
- ει-α (ἀκριβός)-ἀκριβεία, (συγγενής)-συγγένεια.
- ει-ά (ἀντρεῖος)-ἀντρειά.
- αιν-α Κώστας)-Κώσταινα, (λύκος)-λύκαινα.
- ιν-α (πρόβατο)-προβατίνα, στρατηγία.
- ισσα (γείτονας)-γειτόνισσα, (ἄρχοντας)-ἀρχόνισσα.
- ίλ-α (ἄσπρος)-ἀσπρίλα, (ξινός)-ξινίλα.

- σιμο (δένω)-δέσιμο, (παίζω)-παίξιμο.
- ιμν (χτυπῶ)-χτύπημα, (σταυρώνω)-σταύρωμα, (ψαρεύω)-ψάρεμα, (σκεπάζω)-σκέπασμα.
- μάρμα (στραβός)-στραβομάρα, (κουτός) κουταμάρα.
- μὸς (χάνω)-χαμός, (ἐρχομαι)-ἐρχομός.
- ούλα (τρέμω)-τρεμούλα.
- οσύνη δικαιοσύνη, καλοσύνη.
- της-ιστής-ιατης-ιτης-ιώτης· ῥάφτης, τροχιστής, ἀγωγιάτης, στρατιώτης.

360. Τὸ θηλυκὸ τῶν -της εἶναι -τρα, τῶν ισθής-ιστρα καὶ τῶν ἄλλων-ισσα π.χ. ῥάφτρα, τροχίστρα, χωριάτισσα.

361. Παραγωγικαὶ καταλήξεις ὑποκοριστικῶν.

Ο Ὑ σ ι σ τ ι κ ῖ.

- ίκος-ίκι ἀνθρωπάκος, γεροντάκος-γιαγιάκι.
- ίκης Νικολάκης, Σωτηράκης.
- ίκι (παιδί)-παιδάκι, (χέρι)-χεράκι.
- ισσα (Ἑλένη)-Ἑλενίσα, (ψυχή)-ψυχίσα.
- ούδι-ουδάκι (ἄγγελος)-ἀγγελούδι, ἀγγελουδάκι, βυζασταρούδι, μωρουδάκι.
- ούλα (μάννα)-μανούλα, (βάρα)-βαρκούλα, (γάτα)-γατούλα-(Ἀγγελικὴ)-Ἀγγελικούλα.
- ούλης (ἄντρας)-ἀντρούλης, (παπποῦς)-παππούλης.
- ούλι (δέντρο)-δεντρούλι, κατσούλι.
- πουλο (κλέφτης)-κλεφτόπουλο, (ὄρνιθα)-ὄρνιθόπουλο.

(Παρβλ. καὶ 374)

362. Παραγωγικαὶ καταλήξεις μεγεθυντικῶν.

- ας (κεφάλι)-κεφάλας, (ποδᾶρι)-ποδάρας.
- ας θηλ. οὐ (δόντι)-δοντάς, (μάγουλο)-μαγουλάς, (γλῶσσα)-γλωσσάς, γλωσσού.
- αράς θηλ.-αρού, οὐδ.-αράδικο (μύτη)-μυταράς, μυταρού.
- αρος θηλ. ἄρα (σπίτι)-σπίταρος-σπιτάρα, (μύτη)-μύταρος μυτάρα.
- ούκλα (χέρι)-χερούκλα.

363. Παραγωγικαὶ καταλήξεις οἰκογενειακῶν.

α:	Μελάς, Σκουφάς.
η:	Δεντρός, Μακρός.
ακη:	Δασκαλάκης, Χαντράκης.
άδης	Μηλιάδης.
ίκης	Περδίκης, Ραδίκης.
ούδης	Καλούδης, Στρατούδης.
άουης	Βλαστάρης, Κριάρης.
άφης	Χρυσάφης.
ούλης	Κυριακούλης.
δης	Ξύδης, Καρύδης.
πουλος	Δημόπουλος, Γιαννόπουλος.

364. Παραγωγικαὶ καταλήξεις ἐθνικῶν.

-αῖος	(Ἀθήνα)-Ἀθηναῖος, Κερκυραῖος.
-ιός	(Σμύρνη)-Σμυρνιός, Μυτιληνιός.
-ιανός	(Σύρα)-Συριανός, Παριανός.
-ιακός καὶ ικός	(Τήνο)-Τηνιακός, (Κρήτη)-Κρητικός.
-ιτης καὶ ητης	(Μεσολόγγι)-Μεσολγγίτης, Αἰγινήτης.
-ώτης	(Πόρος)-Ποριώτης, (Χανιά)-Χανιώτης (Τρίπολη)-Τρι- πολιτσιώτης.
-ιάντης	(Μάνη)-Μανιάτης.

365. Παραγωγικαὶ καταλήξεις τοπικῶν.

-άδιχο	: ξυλάδικο, ἀλατάδικο.
-αριό	: καμπαναριό, πλυσταριό.
-εῖο καὶ εῖο	ξενοδοχεῖο, καπηλειό.
-ώνης	ἀχυρώνας, ὀρνιθῶνας.

Β' ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΘΕΤΑ

366. Οἱ κυριώτερες παραγωγικὲς καταλήξεις εἶναι	
-αῖος	ἀρχαῖος, σπουδαῖος.
-αλός	σιγαλός, ντροπαλός.

-ανός	στεργιανός, γαλανός
-όρης	πενηντάρης, ψυχικάρης
-άτικος (κη, κο)	άνοξιάτικος, μπαγιατικός
-άτος	δροσάτος, φευγάτος, χιονάτος
-γος	άχόρταγος, άνήλιαγος
-ένιος (α, ο)	(ξύλο)-ξύλένιος, (χαρτί)-χαρτένιος, (τίποτα)-τιποτένιος
-ερός (ή, ό)	(δροσιά)-δροσερός, (βροχή)-βροχερός, (φθό- νος)-φθονερός
-είσιος (α, ο)	(ποτάμι)-ποταμίσιος, (βουνό)-βουνίσιος, (άρνι)- άρνίσιος
-ιάρης (α, ιαο)	(άρρωστος)-άρρωστιάρης, (κουρέλι)-κουρελιά- ρης, (ζήλια)-ζηλιάρης
-ικος και ικός (ή, ό)	(γέρος)-γέρικος, (κλέφτης)-κλέφτικος, (άδερ- φός)-άδερφικός
-ιμος	χερήσιμος, φαγώσιμος
-ινος και ινός (ή, ό)	(πράσο)-πράσινος, (πέτρα)-πέτρινος, (τόρα)- τωρινός, (σήμερα)-σημερινός, (πέρσι)-περσινός
-ουλός	(βάθος)-βαθουλός, (πάχος)-παχουλός
-τος και τός (τή, τό)	άγραφτος, άγλύκαντος-καυτός, ξυπνητός
-θς και ής	βαθύς, μακρύς-σταχτής μελιντζανής
-ωπός (ή, ό)	(κίτρινος)-κιτρινωπός, πρασινωπός

Υποκοριστικά επίθετα.

367. Καταλήξεις τών παραγώγων υποκοριστικῶν επιθέτων εἶναι·
 -ούλης (α, ι,) (μικρός)-μικρούλης, α, ι
 -ούτσικος (η, ο) (μικρός)- μικρούτσικος, η, ο, (καλός)-καλούτσικος,
 η, ο.

(Πρδλ, και 368).

Γ' ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ

368. Οί πιό συνσθισμένες παραγωγικές καταλήξεις τών ῥημάτων εἶναι :

- άζω (φωνή)-φωνάζω, (θαῦμα)-θαυμάζω·
 -αίνω (πλατύνω)-πλαταίνω, (λαμβάνω)-λαβαίνω·

- άνω (πιέζω)-πιάνω
- βολῶ φεγγοβολῶ, πετροβολῶ
- εύω κλαδεύω, γειτονεύω
- ίζω χτενίζω, βρίζω
- κοπῶ γλεντοκοπῶ, μεθοκοπῶ
- λογῶ σταχθολογῶ, μαυρολογῶ
- μαχῶ ψυχομαχῶ, ἀγκομαχῶ
- φορῶ μαυροφορῶ

Δ' ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

369. Οἱ πιὸ συνηθισμένες παραγωγικὲς καταλήξεις αὐτῶν εἶναι

- α καλὰ, ἀργὰ-ἄσχημα, ἀνάσκελα
- ᾶς, ῆς μονομιᾶς, καταγῆς, ξαρχῆς
- θε ποῦθε, δῶθε, ὀλοῦθε
- ις ἀποβραδὶς, ὀλοχρονίς, μεσοστρατίς.

Β' ΣΥΝΘΕΣΗ

370. *Σύνθεση* εἶναι ἡ ἔνωση δύο λέξεων σὲ μιὰ τρίτη, ποὺ τὴν λένε *σύνθετη* π.χ. (μέρα-νύχτα)-*μερόνυχτο* (μίσχος-μυρίζω)-*μοσχο-μυρίζω*.

371. Τὴν πρώτη λέξη στὶς σύνθετες τὴ λένε *πρῶτο συνθετικό*, τὴ δεύτερη *δεύτερο συνθετικό*.

ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ

372. Τὸ πρῶτο συνθετικό μπορεῖ νὰ εἶναι ἢ *κλιτό* (οὐσιαστικό, ἐπίθετο, ὀήμα) ἢ *ἄκλιτο* (πρόθεση, ἐπίρρημα, ἀχώριστο μόριο).

1. Πρῶτο συνθετικό κλιτό

373. Ὅταν τὸ πρῶτο συνθετικό εἶναι κλιτό, μεταβάλλει τὸ θέμα του εἰς ο π. χ. (βέργα) - βεργολυγερή. (κορφή) - κορφοβοῦνη, (παιδί)- παιδομάζωμα, (μακρὺς) - μακρολαίμης (τρώγω) - τρωγοπίνω. Ἄλλα

1. Τὸ ο τοῦ πρώτου συνθετικοῦ χάνεται, ὅταν τὸ δεύτερο συνθετικό ἀρχίζει ἀπὸ α π. χ. (ὄλο-ἀρφανὸς)-*ὀλόαρφανος*, (κηρο-αλοιφή)-*κηραλοιφή* (γλυκο-ἀνάλατος) *γλυκανάλατος*.

2. Μερικά επίθετα, πού τελειώνουν σὲ *υς* δὲν μεταβάλλουν τὸ θέμα εἰς *ο*, ἀλλ' ἔχουν τὸ ἀρχικὸ θέμα των μὲ *υ*· π. χ. *πολυ-καυρία*, *πλατύ-γυρος*, *πολυ-παινεμένος*.

374. Ὅταν πρῶτο συνθετικὸ εἶναι τὰ ἀριθμητικά: *ένας*, *δύο*, *τρεις*, *τέσσαρα*, *πέντε*, γίνονται *μῶνο* =, *δι* = *τρι* = *τετρα* = *πέντε* = π. χ. *μονόμματος*, *δίλεπτο*, *τρίποδο*, *τετράποδο*, *πενταδάχτυλος*.

375. Ὅταν πρῶτο συνθετικὸ εἶναι τὸ *καλός*, *ἄρχω* γίνονται *καλλι* = *ἄρχι* = π. χ. *καλλιγράφος*, *ἀρχιφύλακας*.

2. Πρῶτο συνθετικὸ ἄκλιτο

α' Πρόθεση, ἐπίρρηση

376. Ὅταν τὸ πρῶτο συνθετικὸ εἶναι *πρόθεση*, δὲν παθαίνει στὰ περισσότερα καμία μεταβολή· π. χ. *κατα-κόκκινος*, *ἀντί-λαλος*, *παρὰ-φωγμένος*, *ξανα-τρώω*, *μετά-δοση*.

377. Ὅταν πρῶτο συνθετικὸ εἶναι *ἐπίρρηση* παίρνει, καὶ αὐτὸ *ο*, ὅπως τὰ κλιτὰ π. χ. (*κρυφά* - *μιλῶ*)-*κρυφομιλῶ*, (*καλά*-*περνῶ*)-*καλοπερνῶ* (*στραβὰ*-*πατῶ*)-*στραβοπατῶ*.

β' Ἀχώριστο μόριο

378. Τὰ κυριώτερα ἀχώριστα μόρια εἶναι·

α' τὸ *δυσ* - π. χ. *δύστηχος*· ἀντίθετο τὸ *εὖ*· π. χ. *εὐτυχισμένος*.

β' τὸ *π* *στερητικόν*· π. χ. *ἄτυχος*, *ἄκακος*, *ἀσκέπαστος*· γίνεται ἄν-ὅταν ἀκολουθᾷ φωνήεν· π. χ. *ἀνάξιος*, *ἀνάλατος*.

γ' τὸ *θεο-όλο*· π. χ. *θεόγυμνος*, *ὀλομόναχος*.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ

379. Τὸ δεῦτερο συνθετικὸ μπορεῖ νὰ εἶναι ἢ *κλιτὸ* (οὐσιαστικόν, ἐπίθετα, ὀήμια), ἢ *ἄκλιτο*.

1. Δεύτερο συνθετικὸ κλιτό

Οὐσιαστικόν

380. Ὅταν τὸ δεῦτερο συνθετικὸ εἶναι οὐσιαστικόν, τότε τὸ σύνθετο μένει οὐσιαστικόν ἢ γίνεται ἐπίθετο· π. χ. *ξερότοπος*, *καλόχρονος*, *μεγαλόχαρη*.

381. Όταν τὸ σύνθετο μένει οὐσιαστικό, τότε τὸ δεύτερο συνθετικό δὲν παθαίνει καμιά μεταβολή· π. χ. ἀρχοντοχωριάτης, παξιμαδοκλέφτης, κοκκινόχωμα.

382. Όταν τὸ δεύτερο συνθετικό εἶναι οὐδέτερο (ἐξόν ἀπὸ τὰ σέ-μα) ἢ μεταβάλλει τὴν κατάληξή του σὲ ο καὶ ἀνεβάζει καὶ τὸν τόνο στὴν προπαραλήγουσα· χ. χ. (καλό-παιδί)-καλόπαιδο, (ξυνό-γάλα)-ξυνόγαλο· ἢ φυλάει τὸ τελικὸ ι καὶ ἀνεβάζει τὸν τόνο στὴν παραλήγουσα· π. χ. (βρωμα-τυρί)-βρωμοτύρι, (θάλασσα-πούλι) θαλασσοπούλι· ἢ ἀποβάλλει τὸ τελικὸ ο, σὲ ὅσα τελειώνουν σὲ ιο· (παλιό-χωριό)-παλιοχώρι.

383. Όταν τὸ πρῶτο συνθετικό εἶναι ῥήμα, τότε μεταβάλλει τὴν κατάληξή του δευτέρου συνθετικοῦ· π. χ. (πονῶ-κεφάλι)-πονοκέφαλος, (φουσκῶνω-θάλασσα)-φουσκοθαλασσιά.

384. Ἄν τὸ σύνθετο γίνεται ἐπίθετο ἢ δὲν παθαίνει καμιά μεταβολή, ἢ παίρνει κατάληξή ἐπιτήδεια γιὰ νὰ παραστήσῃ τὰ τρία γένη· π. χ. φιλόξενος, πεντάρφανος-(καλή-τύχη)-καλότυχος (σκληρὴ-καροδιά)-σκληρόκαρδος.

Ἐπίθετο

385. Όταν τὸ δεύτερο συνθετικό εἶναι ἐπίθετο, δὲν ἀλλάζει, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν τόνο· π. χ. ῥοδοκόκκινος, μονάκριβος, γλυκόξινος.

Ρήμα.

386. Όταν τὸ δεύτερο συνθετικό εἶναι ῥήμα, τὸ σύνθετο ἢ γίνεται ὄνομα καὶ τότε παίρνει ὀνοματικὴν κατάληξιν· π. χ. (σταχν-λέγω=μαξεύω)-σταχνολόγος, (σύνκα-φάγω)-συκοφάγος, ἢ γίνεται ῥήμα καὶ τότε δὲν ἀλλάζει· π. χ. μοσκομυρίζω, ξενοδουλεύω, καλομαθαίνω, συχνοβλέπω, μπαινοβγαίνω, τρωγωνπίνω, τρεμοσβήνω.

387. Τὸ ῥήμα εἴτε πρῶτο εἴτε δεύτερο συνθετικό εἶναι, αὐτὸ πάντα φανερώνει τὴν κυρία ἔννοια· π. χ. πονοκέφαλος, φουσκοθαλασσιά, ἀστροφεγγιά, φυλλοξήρα.

Ἀκλιτο.

388. Τὸ ἀκλιτο ὅταν εἶναι δεύτερο συνθετικό μένει ἀμετάβλητο· π. χ. ἀντίπερα, πρόπερσι, δεκαπέντε.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

389. Τὰ εἶδη τῶν συνθέτων εἶναι·

1) **Συνδετικὰ**· ἔτσι λένε τὰ σύνθετα, ποὺ βαστοῦν τῇ σημασίᾳ καὶ τῶν δυὸ συνθετικῶν μερῶν καὶ μποροῦν νά εἰπωθοῦν καὶ χωριστά, μὲ τὸν καὶ στὴ μέση, εἴτε αὐτὰ εἶναι οὐσιαστικά· π. χ. **ἀντρίγγυνο** (= ἄντρας καὶ γυναῖκα), **μερόνυχτο** (= μέρα καὶ νύχτα), **ἀμπελοχώραφα** (= ἀμπέλια καὶ χωράφια), εἴτε εἶναι ἐπίθετα· π. χ. **γλυκόςκινος** (= γλυκὸς καὶ ξινός), **ἀσπροκίτρινος** (= ἄσπρος καὶ κίτρινος), εἴτε εἶναι ῥήματα· π. χ. **ἀνοιγοκλείνω**, **τρεμοσβήνω**.

Σημ. Κάποτε τὰ δύο οὐσιαστικά, ὅταν συντεθοῦν ἐκφράζουν νέα ἔννοιαι, ποὺ μετέχει καὶ ἀπὸ τὰ δύο· π. χ. **αὐγολέμονο**, **χιονόνερο**, **Μαριάριλο**.

2) **Προσδιοριστικὰ**· ἔτσι λένε τὰ σύνθετα, ποὺ τὸ πρῶτο συνθετικὸ προσδιορίζει τὸ δεύτερο· τὸ δὲ πρῶτο εἶναι ἢ οὐσιαστικό· π. χ. **λαχανόκηπος**, **μυλόπετρα**, **ἀνεμόμυλος** ἢ ἐπίθετο· π. χ. **κοκκινόχωμα**, **ἀγριολούλουδο**, **πικροδάφνη** ἢ ἐπίρρημα· π. χ. **κρυφομυλῶ**, **στραβοπατῶ**, **ξαναδιαβάζω** ἢ πρόθεσις· π. χ. **κατάκαρδα**, **ἀντίλαλος**, **κατακόκκινος** ἢ τὸ στερητικὸν α· π. χ. **ἄκακος**, **ἀτρύγητος**.

3) **Ἀντικειμενικά**· ἔτσι λένε τὰ σύνθετα, ποὺ τὸ ἓνα συνθετικὸ εἶναι ἀντικείμενο πρὸς ἄλλο· π. χ. **μελισσοφάγος**, **μαχαιοβγάλτης**, **μοσκομυρῖζω**.

4) **Κτητικὰ**· ἔτσι λένε τὰ σύνθετα, ποὺ εἶναι ἐπίθετα καὶ φανερώνουν ἐκείνον, ποὺ ἔχει αὐτὸ ποὺ λένε καὶ τὰ δύο συνθετικά· π. χ. **σκληρόκαρδος**, **καλότυχος**, **ἀνοιχτομάτης**, **στραβολαίμης**, **μεγαλόχαρη**.

ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

390. Ὅσα σύνθετα τελειώνουν σὲ **ος**, **ης**, **ο**, εἴτε οὐσιαστικά εἶναι εἴτε ἐπίθετα, ἀνεβάζουν τὸν τόνο στὴ προπαραλήγουσα· π. χ. **κακότυχος**, **καλόβουλη**, **μερόνυχτο**. Ἀλλά·

1) τὰ ἐπίθετα σὲ **ατος** καὶ 2) τὰ ῥηματικά, τονίζονται στὴ παραλήγουσα π. χ. **χρυσοσκουφάτος**-**ἀσπροντυμένος**, **φωνογράφος**, **καλοκαμωμένος**.

391. Ὅσα οὐσιαστικά τελειώνουν σὲ **ης** φυλάνε τὸν τονισμό τους,

σάν νά ἦσαν ἀπλά· π.χ. ἀρχοντοχωριάτης, κατσικοκλέφτης, νερο-
κουβαλητής.

392. Τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικά ποὺ τελειώνουν σὲ α, ἂν τὸ δεύτερο
συνθετικὸ εἶναι δισύλλαβο, ἀνεβάζουν τὸν τόνο στὴν προπαραλήγουσα,
μ' ἂν ἔχη περισσότερες συλλαβές, φυλά τὸν τονισμό τοῦ σάν νά ἦταν
ἀπλό· π.χ. μυλόπετρα, κολοκυθόπιτα, ἀλουπότρυνπα, ἀλλὰ ἀντρογυ-
ναῖκα, φουσκοθαλασσιά.

393. Τὰ οὐδέτερα, ποὺ τελειώνουν σὲ ι, τονίζονται στὴ παραλή-
γουσα καὶ παίρνουν ὀξεῖα π.χ. νυχτοπούλι, ἀποπαίδι, νυφροστόλι.

394. Τὰ ῥήματα, καὶ σύνθετα ὅταν εἶναι, φυλάνε τὸν ἀρχικὸ τοῦς
τονισμό· π.χ. περνοδιαβαίνω, χοροπηδῶ, ἀνοιγοκλείνω.

ΔΙΟΡΘΩΜΑΤΑ

Ἐπειδὴ ὁ συγγραφέας ἀπουσίαζε στὴν τύπωση, γι' αὐτὸ ἐγίναν μερικὰ λάθη. Διορθώνομε τὰ κυριώτερα.

Καὶ πρῶτα οἱ δασκάλοι δὲν πρέπει νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐδάφια 50, 53, β, 105, 122, 123, 124, 125, 176, 177, γιατί δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὴ γλῶσσα τῶν ἀναγνωστικῶν, ἀλλὰ τὰ ἐπερίλαβε ὁ ἐπιμελητὴς ἀπὸ τὴ μεγάλη γραμματικὴ τοῦ συγγραφέα.

Ἐπειτα στὴ σελ. 37 στ. 22 ἀντὶ σκαντζόχερας διάβαζε σκαντζόχοιρας

»	42	»	5	»	μελιτζανῆς	»	μελιντζανῆς
»	47	»	21	»	βαρύτερα	»	βαρύτερα
»	53	»	25	»	ποιὸς	»	ποιοὶ
»	58	»	8	»	237,1	»	235,1
»	64	»	7	»	ἦσαν	»	ἦταν
»	77	»	17	»	καὶ	»	καὶ
»	77	»	22	»	φορεῖς καὶ φορεῖς φορεῖς καὶ φορεῖς		

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

42-ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ-42

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΕΚΛΕΚΤΑ ΕΡΓΑ," Μεγ. 11×16

N° 1.	Χάμσουν Κ. Βασίλισσα τοῦ Σαββά καὶ ἄλλα διηγήματα	Δρ. 2.—
N° 2.	Γκείγκερσταμ Γ. Τὸ Ἀγόρι τῆς κυρά-Λένης διήγημα	» 1.75
N° 3.	Κίλαντ Ἀλ. Ἡ Μάχη τοῦ Βοτερλώ. Δύο φίλοι. διηγήματα	» 1.75
N° 4.	Γκείγκερσταμ Γ. Ὁ Πέτρος μετὰ τὸνα μάτι. Χιονισμένος χειμῶνας	» 1.75
N° 5.	"Ιγεν Ἑρρ. Ἔντα Γκάμπλερ. Δράμα σὲ 4 μέρη, μετάφρ. Α. Κουκούλα	» 2.75
N° 6.	Φλωμπέρ Γ. Μία ἀπλοϊκὴ καρδιά, Ἡρωιδίς, διηγήματα	» 1.75
N° 7.	Γκωτιέ Θ. Τὸ Κακὸ Μάτι, Ρομάντισ.	» 2.50
N° 8.	Γκαίτε. Ἑρμάννος καὶ Δωροθέα, μετάφρασις Κ. Θεοτόκη	» 2.00
N° 9.	Μπγιέρσον Μ. Ἡ κόρη τοῦ Βουνού	» 2.50
N° 10.	Χάινε Ε. Λυρικὸν Ἰντερμέδιο. Μετάφρασις Α. Κουκούλα	» 2.00
N° 11.	Θεοτόκη Κ. Κατάδικος	» 2.50
N° 12.	Ἀντρέιμφ Α. Τὸ σκοτάδι καὶ ἄλλα διηγήματα	» 2.50
N° 13.	Ροῖδη Ἑμμ. Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα	» 4.00
N° 14.	Φὸς Ρ. Δύο Ῥωμαϊκὰ διηγήματα	» 2.50
N° 15.	Οδέλλε. Ἡ Χώρα τῶν Τυφλῶν καὶ ἄλλα διηγήματα	» 2.50
N° 16.	Βοντινρά Δ. Ὁ Παπᾶς εἰδωλολάτρης καὶ ἄλλα διηγήματα	» 3.50
N° 17.	Ὁφμαν Ε. Βιολὶ τῆς Κρεμῶνας καὶ ἄλλα διηγήματα. Μετάφρ. Τ. Μπαρλά	» 2.50
N° 18.	Σολωμοῦ Δ. Ποιήματα	» 3.50
N° 19.	Τολστόϊ Δ. Σονάτα Κρόϋξερ	» 2.50
N° 20.	Θεοτόκη Κ. Ὁ Καραβέλας	» 3.50

ΓΚΕΙΓΕΡΕΣΤΑΜ Γ. Βιβλίον Μικροῦ Ἀδελφοῦ Δρ. 4.—

ΠΑΡΟΡΙΘ Κ. Τὸ Μεγάλον Παιδί » 4.—

ΠΟΡΦΥΡΑ Α. Σκιᾶς » 5.—

ΙΔΑ (Δραγούμη Ι.) Μαρτύρων καὶ Ἡρώων Αἷμα » 6.—

Πρόσδος Ἐπιστημῶν ὑπὸ 15 Γάλλων ἀκαδημαϊκῶν ἐξεταζόμενα θέματα » 4.—

ΘΕΟΤΟΚΗ Κ. Ἡ Τιμὴ καὶ τὸ Χρῆμα » 4.—

ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ Α. Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας, Ἐποποιία Βυζαντινὴ » 6.—

ΦΑΓΚΕ ΑΙΜ. Παγκόσμιος Λογοτεχνία. Μετάφρ. ὑπὸ Α. Καμπάνη » 5.—

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

42-ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ-42

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ "ΕΚΛΕΚΤΑ ΕΡΓΑ,, Μεγ. 11×16

N° 1.	Χάρισον Κ. Βασίλισσα τοῦ Σαββά καὶ ἄλλα διηγήματα	Δρ. 2.—
N° 2.	Γκείγερσταμ Γ. Τὸ Ἀγὸρι τῆς κυρᾶ-Λένης διήγημα	» 1.75
N° 3.	Κίλαντ Ἀλ. Ἡ Μάχη τοῦ Βοτερλώ. Δύο φίλοι, διηγήματα	» 1.75
N° 4.	Γκείγερσταμ Γ. Ὁ Πέτρος με τὸνα μάτι. Χιονισμένος χειμῶνας	» 1.75
N° 5.	Ἰψεν Ἑργ. Ἑντα Γκιμπλερ. Δράμα σὲ 4 μέρη, μετάφρ. Α. Κουκούλα	» 2.75
N° 6.	Φλωμπέρ Γ. Μία ἀπλοϊκὴ καρδία, Ἡρωδίας, διηγήματα	» 1.75
N° 7.	Γκωτιέ Θ. Τὸ Κακὸ Μάτι, Ρομάντο.	» 2.50
N° 8.	Γκαίτε. Ἐρμάννος καὶ Λωρρέθα, μετάφρ. αἰς Κ. Θεοτόκη	» 2.00
N° 9.	Μπιέρσον Μ. Ἡ κόρη τοῦ Βουνού	» 2.50
N° 10.	Χαίνε Ε. Λυρικόν Ἰντερμεδίο. Μετάφρ. αἰς Α. Κουκούλα	» 2.00
N° 11.	Θεοτόκη Κ. Κατάδικος	» 2.50
N° 12.	Ἀντρέγιφ Δ. Τὸ σκοτάδι καὶ ἄλλα διηγήματα	» 2.50
N° 13.	Ῥοῦδη Ἑμμ. Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα	» 4.00
N° 14.	Φὸς Ρ. Δύο Ῥωμαϊκὰ διηγήματα	» 2.50
N° 15.	Ουέλλς. Ἡ Χώρα τῶν Τυφλῶν καὶ ἄλλα διηγήματα	» 2.50
N° 16.	Βουνερά Δ. Ὁ Παππὺς εἰδωλολάτρης καὶ ἄλλα διηγήματα	» 3.50
N° 17.	Ὀφμαν Ε. Βιολὶ τῆς Κρεμῶνας καὶ ἄλλα διηγήματα. Μετάφρ. Τ. Μπαρλᾶ	» 2.50
N° 18.	Σολωμοῦ Δ. Ποιήματα	» 3.50
N° 19.	Τολστόϊ Δ. Σονατα Κρούτσερ	» 2.50
N° 20.	Θεοτόκη Κ. Ὁ Καραβέλας	» 3.50

ΓΚΕΙΓΕΡΕΣΤΑΜ Γ. Βιβλίο Μικροῦ Ἀδελφοῦ	Δρ. 4.—
ΠΑΡΟΡΙΤΗ Κ. Τὸ Μεγάλον Παιδί	» 4.—
ΠΟΡΦΥΡΑ Α. Σκιές	» 5.—
ΙΔΑ (Δραγούμη Ι.) Μαρτύρων καὶ Ἡρώων Αἷμα	» 6.—
Πρόδος Ἐπιστημῶν ὑπὸ 15 Γάλλων ἀκαδημαϊκῶν ἐξεταζόμενα θέματα	» 4.—
ΘΕΟΤΟΚΗ Κ. Ἡ Τιμὴ καὶ τὸ Χρῆμα	» 4.—
ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ Α. Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας, Ἐποποιία Βυζαντινὴ	» 6.—
ΦΑΓΚΕ ΑΙΜ. Παγκόσμιος Λογοτεχνία. Μετάφρ. ὑπὸ Α. Καμπάνη	» 5.—

ΔΡΑΣΜΑΣ 3.—